

OTDK-DOLGOZAT

Faller Katalin

(BA)

Kiss Veronika

(BA)

2013

A KIS HAMIS...
THE LITTLE PHONY...

Faller Katalin

Kiss Veronika

Kézirat lezárása: 2011. november 19.

Tartalomjegyzék	Oldalszám
0. Bevezetés (Faller Katalin, Kiss Veronika).....	1
1. Téma aktualitása, indoklása (Faller Katalin, Kiss Veronika)	3
2. A pénzhamisítás és a pénzhamisítás elleni küzdelem története (Faller Katalin)	6
2.1. Történelmi áttekintés	6
2.2. Jelenleg alkalmazott hamisítási módszerek	10
2.3. Pénzhamisítás pszichológiai háttere	11
2.4. Az elmúlt 30 év pénzhamisítással kapcsolatos statisztikáinak áttekintése	13
3. Az euró és a dollár (Kiss Veronika)	17
3.1. Az euró	17
3.2. A dollár	18
4. Jogszabályi háttér (Kiss Veronika).....	22
4.1. Pénzhamisítás mint gazdasági bűncselekmény	22
4.2. Büntető törvénykönyv.....	22
4.3. Jegybanktörvény	23
4.4. Érmerendelet, Bankjegyrendelet, Bankjegyutánzat és Érmeutánzat rendelet.....	24
4.5. Forgalomképtelen bankjegyek	26
4.6. Numizmatikai célú hamisítás	27
5. A forint érmék és a bankjegyek bemutatása (Faller Katalin).....	28
5.1. Az érmék általános bemutatása	28
5.2. Az érmék címletenkénti bemutatása.....	28
5.3. A bankjegyek általános bemutatása.....	32
5.4. A bankjegyek címletenkénti bemutatása.....	38
6. Primer kutatás (Faller Katalin, Kiss Veronika).....	44
6.1. Hipotézisek.....	44
6.2. Primer kutatás általános bemutatása.....	44
6.3. Mélyinterjúk	45
6.4. Kérdőíves kutatás	47
6.4.1. Kérdőíves kutatás célja, módszertana	47
6.4.2. Laikus kérdőív	48
6.4.3. Pénztáros kérdőív.....	54
6.5. Kísérlet-társasjáték	61
6.6. Döntés a hipotézisekről.....	63
7. Mit hoz a jövő? (Faller Katalin, Kiss Veronika).....	65

Irodalomjegyzék.....	71
----------------------	----

Mellékletek

1. számú melléklet: Jogsabályok kapcsolódó paragrafusai.....	I.
2. számú melléklet: Mélyinterjú Döme Márk bankjegyvédelmi kapcsolati referenssel ..	III.
3. számú melléklet: Mélyinterjú a Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatal munkatársával	VI.
4. számú melléklet: Mélyinterjú egy nyugalmazott rendőr alezredessel.....	VIII.
5. számú melléklet: Laikus kérdőív.....	XI.
6. számú melléklet: Pénztáros kérdőív	XIII.
7. számú melléklet: Társasjátékhoz tartozó kérdések.....	XVI.
8. számú melléklet: Társasjáték	XVIII.

Ábrajegyzék	Oldalszám
1. ábra: Nem létező 54 000 forintos	5
2. ábra: Hamis száz forintosok.....	10
3. ábra: Pénzhamisítás lélektana.....	12
4. ábra. A pénzhamisítások számának alakulása.....	16
5. ábra: Hamis dollár	20
6. ábra: Öt forintos.....	28
7. ábra: Tíz forintos	29
8. ábra: Húsz forintos.....	29
9. ábra: Ötven forintos.....	30
10. ábra: Száz forintos	31
11. ábra: Kétszáz forintos	32
12. ábra: Biztonsági szál az egyes címleteken	34
13. ábra: Mikroírás	34
14. ábra: Bankjegyeken található vízjelek	35
15. ábra: Jelzőrostok UV-fény alatt.....	36
16. ábra: Illeszkedőjel a kétezer forintoson	36
17. ábra: A csökkent látóképességűeket segítő azonosító jelek az egyes címleteken.....	36
18. ábra: Pénzhamisítást nehezítő biztonsági jelzéscsoport.....	37
19. ábra: Rejtett kép az ötezer forintoson	37
20. ábra: Hologram hatású fémcsik az egyes címleteken	37
21. ábra: Ötszáz forintos bankjegy elő- és hátlapja.....	38
22. ábra: Kuruc lovas vitéz UV-A és UV-C fény alatt.....	38
23. ábra: Ezer forintos bankjegy elő- és hátlapja	39
24. ábra: Csőrében gyűrűt tartó holló UV-A és UV-C fény alatt.....	39
25. ábra: Kétezer forintos bankjegy elő- és hátlapja	40
26. ábra: Kardot markoló páncélozott kar UV-A és UV-C fény alatt.....	40
27. ábra. Kétezer forintos emlékbankjegy	40
28. ábra. Emlékbankjegy UV-jele UV-A fény alatt	41
29. ábra: Ötezer forintos bankjegy elő- és hátlapja.....	41
30. ábra: Lánchíd egyik pillérjének képe UV-A és UV-C fény alatt	41
31. ábra: Tízezer forintos bankjegy elő- és hátlapja.....	42

32. ábra: Esztergomi bazilika kupolája UV-A és UV-C fény alatt	42
33. ábra: Húszezer forintos bankjegy elő- és hátlapja	42
34. ábra: Napernyővel sétáló pár UV-A és UV-C fény alatt	43
35. ábra: Primer kutatás	44
36. ábra: Válaszadók kor szerinti megoszlása	48
37. ábra: Válaszadók iskolai végzettség szerinti megoszlása	49
38. ábra: Válaszadók kor szerinti megoszlása	54
39. ábra: Válaszadók munkahelytípus szerinti megoszlása	55
40. ábra: Munkahelyek UV-készülékkel való ellátottsága	58
41. ábra: UV-lámpa használatának gyakorisága	58
42. ábra: Ne csak nézze a napernyővel sétáló párt, lássa is! A bankjegyen	59
43. ábra: Keresd meg a biztonsági elemeket! című játék	66
44. ábra: Segédanyag a bankjegyek UV-fény alatti ellenőrzéséhez.....	69

Táblázatjegyzék**Oldalszám**

1. táblázat: Bűncselekmények és pénzhamisítások számának alakulása 1981-2010.....	13
2. táblázat: Egymillió darab forgalomban lévő bankjegyre eső hamisítványok száma és a hamisított forintbankjegyek éves értéke.....	14
3. táblázat: Fellelt euróhamisítványok száma 2002-2010.....	18
4. táblázat: 2011 első felében a forgalomból kivont hamis bankjegyek címlet szerinti megoszlása	18
5. táblázat: Megkérdezettek lakhely szerinti megoszlása	49
6. táblázat: Válaszadók ismereteinek forrása.....	51
7. táblázat: Életkor és az egyes kérdésekre adott válaszok kapcsolata.....	53
8. táblázat: Végzettség és az egyes kérdésekre adott válaszok kapcsolata.....	53
9. táblázat: Válaszadók ismereteinek forrása.....	56
10. táblázat: Munkahelytípusok UV-lámpával való ellátottsága	60

Ön ezt elfogadná?

És ezt?

Akkor cselekedne helyesen, ha az első nem fogadná el, ugyanis ilyen bankjegy nem is létezik. Ez csupán egy képszerkesztővel készített tréfa. Jogilag nem minősül pénzhamisításnak, mert ilyen címletű pénz nincs a forgalomban, azonban önmagában csalásnak sem nevezhető, egészen addig, amíg valaki meg nem próbálja forgalomba hozni az így készített utánzatot.

Ha a második bankjegyet sem fogadná el, rosszul tenné, ugyanis ez egy forgalomképes emlékbankjegy, amelyet a Magyar Millennium emlékére bocsátott ki a Magyar Nemzeti Bank.

Ugye milyen nehéz eldönteni, hogy melyik bankjegy forgalomképes és melyik nem? Melyiket fogadhatjuk el nyugodt szívvel és melyiket nem? Hogyan győződhetünk meg róla, hogy a felénk nyújtott bankjegy valódi vagy hamis? Mit kell tennünk, ha kétség merül fel bennünk a valódiságot illetően? Bennünk is hasonló kérdések merültek fel a dolgozat megírása előtt. Amennyiben Önt is érdeklik a válaszok, dolgozatunkban megtalálhatja azokat.

1. TÉMA AKTUALITÁSA, INDOKLÁSA

„Hamis pénzzel verte át egy bolt pénztárosát Hódmezővásárhelyen két férfi pénteken reggel. A vásárhelyi nyomozók egy építkezés közelében találták meg a bandát. Az egyik Zrínyi utcai üzletből érkezett feljelentés tegnap a Hódmezővásárhelyi Rendőrkapitányságra, mely szerint ismeretlen tettes egy hamis húszezressel fizetett a boltban. Ott először nem vették észre az átverést, csak akkor, amikor egy vendég átment a közeli kocsmából és elmesélte, hogy ott valaki próbálkozott hamis pénzzel fizetni, de nem fogadták el. A pénztáros nő ekkor nézte át a kasszában lévő bankjegyeket és találta meg a pár perccel korábban kapott hamis húszezrest.”

(Szegedma [2011. október 22.])

„Hamisított tízezreseket tett be egy 15 éves tiszakanyári fiú a saját bankszámlájára Kisvárdán - közölte a rendőrség. A fiú hétfőn öt, hamis tízezer forintos bankjegyet helyezett el egy bankautomatában, s az összeget a számláján akarta jóváíratni, de lebukott. Az ügyben pénzhamisítás és hamisított pénz forgalomba hozása miatt indult nyomozás.” (HVG [2011.február 22.])

„Hamis ötszázásokat készített a számítógépén, a "bankókkal" fizetett is egy 30 éves négygyermekes gyesen lévő kaposvári férfi; a rendőrség kétezer forintosról, illetve okiratokról készült mintát is lefoglalt a gyanúsított másik, dombóvári lakásán.”

(HVG [2010. május 18.])

„Hozzávetőleg húszmillió forint értékben foglalt le a siófoki rendőrség hamis százdollárosokat, miután egy kínai állampolgár kedden megpróbálta pénzbefizetéssel legalizálni a hamis bankók egy részét egy siófoki pénzintézetnél – tájékoztatta Beke Ibolya, a Siófoki Rendőrkapitányság szóvivője az MTI-t csütörtökön.

A siófoki üzlettel rendelkező, enyingi lakcímű kínai férfi kedden 60 ezer amerikai dollárt akart befizetni folyószámlájára, amikor a banki alkalmazottaknak feltűnt, hogy az első ránézésre eredetinek tűnő bankók méretbeli, színbeli és vízjegybéli eltéréseket mutatnak...”

(Index [2009. október 22.])

„Huszonhét embert tartóztatott le pénzhamisítás gyanújával a lengyel rendőrség egy országos akció keretében. A gyanúsítottak feltehetőleg egy olyan nemzetközi hálózathoz tartoznak az

Európai Unión belül, amely hamis 50 és 100 eurós bankjegyeket állít elő. A lengyel rendőrség szerint ekkora mértékű pénzhamisítás először történt az EU-ban...”

(Origo [2009. április 15.])

Hosszú oldalakon keresztül folytathatnánk a „lapszemlét” ilyen és ehhez hasonló cikkekkel. A fent idézett öt újsághír csak töredékét képezi a világhálón megtalálható pénzhamisításról szóló történeteknek. Egyre gyakrabban foglalkozik a sajtó ezzel a bűncselekménnyel. Ezeket a híreket meghallgatjuk, elolvassuk, elszörnyülködünk, esetleg sajnáljuk is a négygyerekes családapát, aki így próbált meg pénzt szerezni családja számára, talán félünk is attól, hogy mi is bankjegyhamisítók áldozatává válunk, mégsem próbálunk meg tenni szinte semmit ennek elkerülésére. Azzal nyugtatjuk magunkat, hogy „Velünk ez úgysem történik meg!”, „Miért pont én kapnék vissza hamis bankjegyet?”, „Annyira nem lehet nagy a baj, hiszen a rendőrség sem foglalkozik vele kiemelten!”, „Egy hamisítványt úgyis felismernék!”...és még folytathatnánk az önfelmentő kifogásokat. Azonban nem gondolunk bele igazán, hogy a hamisítók nemcsak a becsapott embereket, bankautomatákat, pénzügyintézeteket károsítják meg, hanem a pénzt kibocsátó államot is. Nem is feltételezzük, hogy a hamisítványok egyre nagyobb száma és magasabb színvonala miatt a teljes bankjegysorozat lecserélése is szükségessé válhat. Ennek jelentéktelennek nem mondható költsége pedig közvetve ránk, az adófizetőkre hárulna.

Hazánkban egymillió darab bankjegyre **26 darab hamisítvány** jutott 2010-ben, ezzel a nemzetközi, széles körben használt valuták körében a középmezőnyben vagyunk, a hazánkhoz hasonlóan nemzeti valutát használó országokhoz képest nálunk gyakoribb a pénzhamisítás. (Magyar Nemzeti Bank: 2010) Ebből is látható, hogy ez a bűncselekmény annyira még nem elterjedt itthon, de könnyen elképzelhető, hogy a hamisítás idővel nagyobb méreteket fog ölteni. Ezért gondoljuk úgy, hogy ezt a folyamatot inkább meg kellene előzni, nem pedig megvárni, hogy kritikusabbá váljon a helyzet. Hiszen költségkímélőbb ez esetben a probléma megelőzése, mint a teljes bankjegysorozat lecserélése.

Ezért dolgozatunkban nemcsak a pénzhamisítás történetével, jogi hátterével, statisztikai adataival, az egyes bankjegyek ismertetőjegyeivel szerettünk volna foglalkozni, hanem kérdőíveink segítségével felmértük a lakosság bankjegyismeretét, a mélyinterjúinkkal megismertük e terület szakértőinek véleményét. Legvégül pedig megoldást kerestünk arra, hogy hogyan lehetne az egyes korosztályokkal megismertetni a bankjegyek biztonsági elemeit, és segíteni nekik abban, hogy ne váljanak bankjegyhamisítók vagy csalók áldozatává. Természetesen nem célunk, hogy mindenki bankjegyszakértővé váljon, de fontosnak tartjuk,

hogy alapvető dolgokkal (például a forgalomban lévő címletek nagyságával) mindenki tisztában legyen, hogy ne fordulhasson elő még egyszer, hogy valaki 54 ezer forintos bankjegyet (lenti kép) fogadjon el, ahogy az történt 2008-ban egy juhással Kétpón.

1. ábra: Nem létező 54 000 forintos

Forrás: Hamispenzek.hu

2. A PÉNZHAMISÍTÁS ÉS A PÉNZHAMISÍTÁS ELLENI KÜZDELEM TÖRTÉNETE

2.1. Történelmi áttekintés

A pénzforgalom megjelenésével egy időben megjelent a pénzhamisítás is. Az elmúlt évszázadok alatt sokan sokféle módszerrel próbálkoztak meg hamis pénzt készíteni, hol több, hol kevesebb sikerrel. A pénzhamisítás mindig nagyon súlyos bűncselekménynek számított, ennek ellenére a mai napig nem szűnt meg. Az érme- és papírpénzkészítés fejlődésével párhuzamosan a pénzhamisítók módszerei is egyre kifinomultabbá váltak.

Az **ókor** egyik leghíresebb jogszabálygyűjteményében, **Manu törvénykönyvében** is foglalkoztak ezzel a bűncselekménnyel. A törvénykönyv értelmében halállal kellett büntetni azt, aki „minden gaz közül a legártalmasabbat” követte el, azaz aranyat hamisított. Ezzel azért foglalkozott kiemelten a törvénykönyv, mert ha nagy mennyiségű hamis pénz került volna a forgalomba, tönkretelhetne volna a kereskedelmet, alááshatta volna a pénzbe vetett bizalmat, ezzel visszavetve a gazdaság működését, amely társadalmi problémákhoz vezethetett volna. (Tóth J. Zoltán, 2006)

Az **athéni baglyos pénz**, amelyen a bagoly Pallasz Athénére utal, külföldön is kedvelt fizetőeszköz volt, így a pénzhamisítók gyakran próbáltak utánzatot készíteni róla. Legtöbbször a hamisítványt rézből, ólomból vagy bronzból öntötték ki, és ezüsttel vonták be, ezzel megtévesztve nemcsak az érme használóit, hanem az állami ellenőröket is. Az ellenőrök a pénzváltó asztaloknál ülve minden nap ellenőrizték az ezüstpénzeket. Ha hamisat találtak, azt át kellett ütniük, és a tanácsnál letétbe helyezniük. Athénban az ellenőri munkára állami rabszolgákat képeztek ki, akiket ha nem voltak a helyükön, vagy nem a törvény szerint ítélték, ötven korbácsütéssel büntettek. (Horváth Péter, 2006) Az érméket a kereskedők is ellenőrizték, úgy, hogy belevágtak a peremébe, ezzel győződtek meg arról, hogy az érme nem bélelt. Hasonló módszerrel próbálták az aranypénzeket is hamisítani. A hamisítást ezeknél az érméknél a legtöbbször akkor fedezték már csak fel, amikor az aranybevonat megrepedt, és feltárult az alatta lévő zöldes rézpatina. (Joe Cribb, 1991) A bizánci császár, **I. Justinianus** már különbséget tett aszerint, hogy a pénzhamisítás tárgya ezüst- vagy aranypénz volt. Az ezüstöt hamisító büntetése teljes vagyonelkobzás, míg az aranyat hamisítóé halálbüntetés volt. Az ókorhoz hasonlóan a **középkorban** is a pénzverés uralkodói privilégiumnak minősült, ezért a pénzhamisítást felségsértésnek tekintették, hiszen aki maga készített pénzt, az magát az uralkodót sértette. Európában a középkor kezdetétől büntették a pénzhamisítást, a büntetés pedig nagyon súlyos volt: deportálás, kézlevágás, elevenen való megfőztetés vízben vagy olajban, máglyahalál. A hamisítók többféle módszert is alkalmaztak, például csökkentették a

pénz súlyát, az érméket egyszerűen körbevágták. Ennek megakadályozására támadt az az ötlet, hogy a pénz széle recés legyen. Azonban nemcsak a hamisítókat büntették, hanem azokat is, akik pénzt csonkítottak, hamis pénzt szereztek, illetve ha közvetve is, de segédkeztek a hamisításban, például helyiséget biztosítottak a hamisításhoz. (Gál István László [2007])

Árpád-házi királyaink idejében azonban hazánkban még nem nevesítették a pénzhamisítást mint bűncselekményt. Ennek oka egyrészt az lehetett, hogy a kereskedelem még fejletlen volt, másrészt a hazai pénzhamisítók rendelkezésére álló eszközök elmaradottabbak voltak. Pénzhamisítás azonban hacsak elvétve is, de előfordult, ennek bizonyítéka például a richárdpusztai lelet, amely **II. Béla** vertéből tartalmaz 1055 darab érmét, amelyből 48 hamisítványnak bizonyult. **IV. Béla** a pénzhamisítás büntetéséről még nem rendelkezett, de elrendelte a pénzverő szerszámok őrzését. Királyaink közül elsőként **III. András** foglalkozott a pénzhamisítás büntetésével, a törvénye már a szankciót is tartalmazza: „És ha valamely személy vakmerő merészséggel saját birtokán vagy házában pénzt veretne, e birtokától vagy házától fosszák meg, s a törvény büntetését nyerje el” (III. András, 1298)

Károly Róbert előírta, hogy „ha bárkinél, akár a városokban, vagy más helyeken, akár a kamarások vagy tisztjeik környezetében, akik az egy márkából verendő pénzdarabok számát szaporítják, bárhol olyan dénárokat kapnának, amelyek a kamara ez idei, tavalyi, harmad- és negyedévi dénárjainál könnyebbek, silányabb ötvözésűek... azok teljhatalmuknál fogva mint hamisítók bűnhődjenek.” (Magyar Törvénytár, 1899) Ő rendelkezett arról is, hogy minden pénzverdének saját verdejegyével kell ellátnia az általa kibocsátott érméket.

Luxemburgi Zsigmond 1405-ben már egy teljes törvénycikket szánt a pénzforgalomnak, illetve ugyanez a cikk foglalkozik azok büntetésével, akik a pénzforgalom rendjét sértik, és támadják az állam által kibocsátott pénzbe vetett bizalmat. A hamisítók büntetéséről pedig a következőképpen rendelkezett: „4. § Azok pedig akik mint előbb említettük, a királyi pénzt körülmetezni és kisebiteni, különválasztani vagy meghamisítani merészkednek, mint hamisítók és gonosztevők, ne csak vagyonukkal, hanem országunk régi szokása szerint, személyükkel is bűnhődjenek.” (Luxemburgi Zsigmond, 1405) A következő évszázadok jogalkotása csak annyiban hozott változást, hogy még pontosabban körülírták a pénzhamisítás cselekményét, és egyre szigorúbb büntetéseket vezettek be.

1453-ban egy rendeletben szabályozták, hogy a körmőcbányai verdéből kikerülő minden érmén szerepeljen a pénzverő és a pénzverést felügyelő kamaragróf nevének első betűje. 1503-tól pedig minden érmén szerepel a kiadás éve.

Az ország három részre szakadását követően jelentősen megnőtt a pénzhamisítások száma. Ennek oka egyrészt, hogy a végrehajtó hatalom gyenge volt, így nehezen tudott érvényt szerezni a pénzhamisítás elleni törvénynek, illetve a szervezetlen pénzügyi helyzet gátolta a hamis pénz kiszűrését. A pénzhamisítás már nagy szervezetségben történt, a főurak váraikban pénzverdét állítottak fel, ahol pénzverő-mestereket alkalmaztak. A 17. századra a gazdasági helyzet rendeződésével a hamisítók aktivitása mérséklődött.

III. Károly 1723. évi törvénykönyvében a pénzhamisítást még mindig felségsértésnek minősíti, és a büntetést így határozta meg: „4. § Továbbá a hamis pénzverőket, vagy a kik ily pénzekkel tudva és nyilvánosan, mintegy ötven forintnyi mennyiségben élnek... 11. § Továbbra is hűtlenség bűnében, tudniillik fejük és a részükre eső ingó s ingatlan javak elvesztésében kell elmarasztalni.” (III. Károly, 1723)

1818. február 9-én a Helytartótanács kiadott egy rendeletet, amelyben kimondták, hogy a hamisítás tárgya nemcsak érme, hanem papírpénz is lehet, ennek törvényi szintre emelése csak 1871-ben történik meg. Az 1843. évi törvényjavaslat kiemelte a pénzhamisítást a felségsértés tárgya alól és vagyon elleni bűncselekménynek nyilvánította. Az előterjesztés a büntetés súlyosságát a következőktől tette függővé:

- a hamis pénz névszerinti értéke,
- a kiadott hamis pénzek mennyisége,
- a hamis és a valódi pénz névértéke közötti különbség,
- a hamisítást szolgáló eszközök minősége,
- a hamis pénz valóság-hűsége.

Ez az indítvány sosem került a király által szentesítésre. 1878. évi V. törvény, amely **Csemegi-kódex** néven is ismert, a pénzhamisítás felségsértő jellegét is újból hangsúlyozza. Ez nemcsak a hamisítást, hanem a hamis pénz forgalomba hozatalát, megszerzését, használatát, és jogosulatlan bankjegykibocsátást is bűncselekménynek minősíti.

A **XX. században** a pénzhamisítók új eljárásokat kezdtek keresni. Ezek egyike volt a galvanoplasztika. Először múzeumok éremtárai használták ezt a módszert, hogy másolatot készítsenek a ritka érméikből. Ez azonban nem tekinthető pénzhamisításnak, mert a másolatokat nem eredetiként tüntették fel. Ezek a másolatok könnyen felismerhetők, mert kivitelezésük sohasem tökéletes. A galvanoplasztika esetében elektrolízis segítségével külön-külön állítják elő az érmék elő- és hátlapját, melyeket utána összeragasztanak. Az így létrejövő illesztési hézagot a hamisítók úgy akarták eltakarni, hogy fémzalagot ragasztottak a felületére.

Soltész Imre magyar királyi csendőrezredesnek 1924-ben megjelent az Útmutatás A bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára című könyve, amelyben többek között abban a témában ad tanácsot a csendőrök számára, hogy hogyan nyomozzanak pénzhamisítási ügyekben

A történelem folyamán a pénzhamisítás célja nemcsak az egyéni haszonszerzés volt. A **trianoni békeszerződés után** az ország politikai elitje a szerződés revízióját tekintette elsődleges céljának, a hazánkat ért veszteségért pedig Franciaországot hibáztatta. Az akkori labilis gazdasági-pénzügyi helyzet kedvezett annak az elgondolásnak, hogy nagymennyiségű francia pénz forgalomba hozatalával gyengíthetik, esetleg romba is dönthetik Franciaország gazdaságát. Ezzel nemcsak a bosszú volt a céljuk, hanem az is, hogy gyengítsék a kisantantot támogató nagyhatalmat. A hamisítást a budapesti Térképészeti Intézetben végezték állami gépekkel. Nagy mennyiségben 1000 frankost gyártottak. Az első próbanyomat 1924 karácsonyára készült el, összesen kb. 30 000 darabot készítettek, amelyből 4400 jó, 9000 közepes és 16 000 rosszminőségű volt. A hamis bankjegyeket megbízottaikkal külföldön hozták forgalomba. Teleki Pál feljegyzései alapján maximum 60 000 darab 1000 frankost lehetett volna legyártani, azonban még ez is kevés lett volna ahhoz, hogy a francia gazdaságot megingassa. Hollandiában leleplezték a hamisítványokat és az így kialakult botrány során a francia kormány a magyar hatóságok és személyek példás büntetését követelte. Azonban a példaértékű büntetés a politikai helyzet instabilitása miatt elmaradt. **Genfben konferenciát** hívtak össze, és itt 1929. április 20-án a pénzhamisítás nemzetközi üldözése érdekében egy nemzetközi egyezményt fogadtak el. Legjelentősebb rendelkezései:

- Minden szerződő ország köteles a pénzhamisítást mint bűncselekményt üldözni.
- Külföldi pénz számára a belföldivel egyenlő védelmet kell biztosítani.
- Rendelkezik a sértettként szereplő külföldi állam részére az eljárás alatt biztosítandó jogokról.
- Büntetőjogi kötelezettséget állapít meg a belföldiek által külföldön, illetve a külföldiek által belföldön elkövetett bűncselekmény üldözésére.
- Rendelkezik a pénzhamisítással vádolt személyek kiadatásáról.
- Biztosítja a különböző államok rendőrségeinek együttműködését.

Hazánkban az egyezményt a törvényhozás az 1933. évi XI. törvénnyel cikkelyezte be. A szabályozás időtállóan bizonyult, ugyanis 1961. évi V. törvény is csak formai változtatásokat hozott be, ezzel kialakítva a törvény ma is hatályos szerkezetét. Az 1978. évi IV. törvény egyszerűsítette a tényállást, a hamis pénz kiadását pedig önálló bűncselekménnyé

nyilvánította. 1993-ban hatályon kívül helyezték a büntetések közül a vagyonelkobzás lehetőségét. (Hajdu Gyula [1967])

2.2. Jelenleg alkalmazott hamisítási módszerek

Napjainkban is **sokféle módszerrel** próbálkoznak a pénzhamisítók. Ezek közül az egyik, amikor kétezer forintost alakítanak át húszezzessé. Ennek is két változatát dolgozták ki a bűnözők. Az egyszerűbb, hogy húszezzest nyomtatnak, majd erre egy valódi kétezer forintos holografikus hatású fémcsíkját ragasztják rá. A másik, már több eszközt és kreativitást igénylő módszer, a kétezer forintos húszezer forintossá mosása.

Ennél módszernél már láthattuk, hogy a bankjegyet valódi biztonsági papírra nyomtatják, hiszen valódi kétezzest alakítanak át. Ez azért fontos, mert a bankjegyvizsgálat első lépése a bankjegy papírjának tanulmányozása. Hiszen a bankjegypapír tapintásra eltér a sima cellulóz papírtól, mert annak alapanyaga gyapot. Ennek tudatában vannak a pénzhamisítók is, és mivel élethűbb hamisítványt akarnak készíteni, ezért biztonsági bankjegypapírhoz próbálnak jutni. Ahogy történt ez 1995-ben is, amikor közel 20 tonna bankjegypapírhoz hasonló papírt hoztak be külföldről. A szállítmány több részletben került elő, a legutolsó 8 tonna 2007-ben. A biztonsági papírból a bűnözők semennyit sem tudtak hasznosítani.

A következő módszerek kiinduló pontja, hogy egy pénzt kinyomtatnak, lefénymásolnak, majd ezt követően egy-egy biztonsági elemet próbálnak utánozni: A vízjelet ceruzával rárajzolják; a hologram hatású fémcsíkot helyettesítik például BKV feliratú ezüst csíkkal; a hologram hatású fémcső helyét csillámlós körömlakkal festik be, így fényjátszó hatást kelt; a bankjegyről a hamisító fekete-fehér fénymásolatot készít, majd azt állítja, hogy kimosta, így tűnt el belőle a festék.

Az érmehamisítások száma elenyésző, és a készpénzforgalomban zavart nem okoz, de volt már rá példa, hogy az utóbbi időben is ezzel próbálkoztak a hamisítók, ahogy a lenti képek is mutatják:

2. ábra: **Hamis száz forintosok**

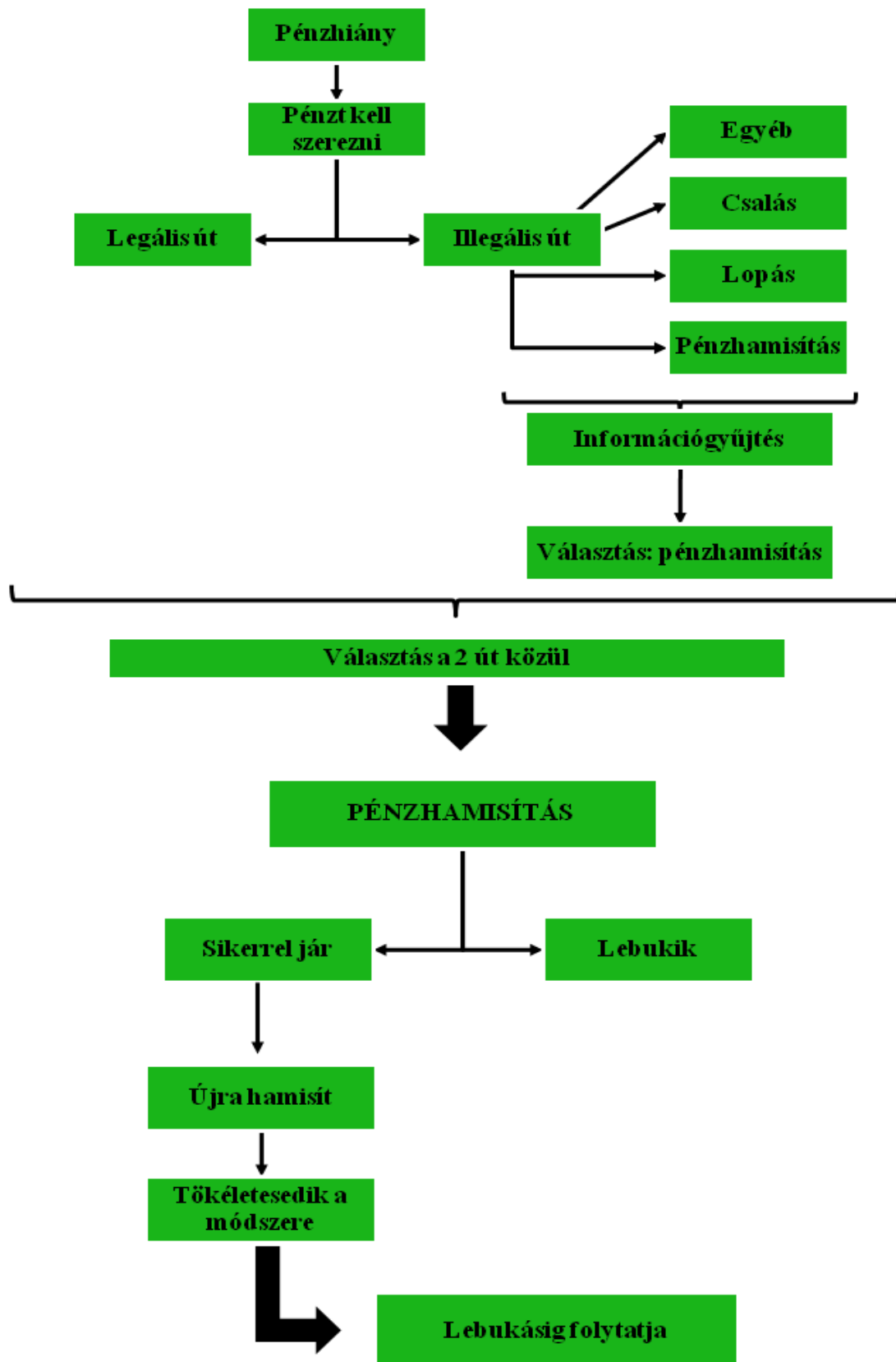
Forrás: Hamispenzek.hu

2.3. A pénzhamisítás pszichológiai háttere

Megpróbáltunk egy pénzhamisító fejével gondolkodni, hogyan jut el a pénzhamisításról való döntésig. A kiindulópont, hogy pénzre van szüksége, amit vagy legális, vagy illegális úton tud megszerezni. Ez utóbbinál eszébe juthat lopás, csalás, pénzhamisítás, stb. Az egyes módszerekről információkat gyűjt, ez alapján elhatározza, hogy hamisítással szerzi meg a kellő pénzmennyiséget. Mérlegeli a lebukás veszélyét, a befektetett munkát, az elérhető hasznot, majd választ a legális és az illegális lehetőségek közül, és a pénzhamisítás mellett dönt. Ezután konkrét lépéseket tesz: előállítja a hamisítványt, majd megpróbálja azt forgalomba hozni. A hamisítvány minőségétől, a pénztáros odafigyelésétől, és a szerencsájától függ, hogy sikerrel jár-e. Amennyiben az első próbálkozásánál nem bukik le, ez további hamisításra buzdítja őt, hiszen látja, hogy kevés munkával nagy hasznot lehet elérni. Mivel minimalizálni szeretné a lebukás veszélyét, egyre jobban utánanéz a lehetséges módszereknek, ezáltal tökéletesedik a technikája.

Az interneten **sokféle hamisítási trükk**ről lehet olvasni, amelyeket sokszor képekkel is illusztrálnak, ez sajnos megkönnyíti a hamisítók dolgát. Ezért a Magyar Nemzeti Bank minden eszközzel próbálja útját állni annak, hogy nyilvánosságra kerüljenek a fotók a hamisítványokról. Az MNB azt gondolja, hogy a képek közzétételével ezek a honlapok hamisítási tippeket adnak az embereknek, ezért a jegybank külön kérésére a dolgozatban nem közöltünk hamis forintbankjegyről készült képet, és a hamisítási módszereket is csak nagyvonalakban írtuk le.

A pénzhamisító nem elégszik meg azzal a pénzmennyiséggel, amennyire valóban szüksége van, hanem egyre többet és többet akar, és a lebukásig folytatja a tevékenységét.

3. ábra: Pénzhamisítás lélektana

Forrás: Saját szerkesztés

2.4. Az elmúlt 30 év pénzhamisítással kapcsolatos statisztikáinak áttekintése

A módszerek vázolója után azt szeretnénk bemutatni, hogyan alakult a pénzhamisítások száma az elmúlt harminc évben, milyen tényezők hatására nőtt, illetve csökkent ezen bűncselekmény száma az egyes időszakokban.

Bűncselekmények és pénzhamisítások számának alakulása 1981-2010

1. táblázat

Év	Összes bűncselekmény	Gazdasági bűncselekmények	Pénzhamisítás száma	A pénzhamisítás aránya a gazdasági bűncselekményekhez képest (%)
1981	137814	5965	32	0,54%
1982	139795	5164	28	0,54%
1983	151505	5237	35	0,67%
1984	157036	4523	47	1,04%
1985	165816	4943	21	0,42%
1986	182867	7254	46	0,63%
1987	188397	8193	50	0,61%
1988	185344	6025	33	0,55%
1989	225393	8073	21	0,26%
1990	341061	9858	144	1,46%
1991	440370	8347	142	1,70%
1992	447215	8913	186	2,09%
1993	400935	6146	475	7,73%
1994	389451	4085	688	16,84%
1995	502036	5064	775	15,30%
1996	466050	5409	701	12,96%
1997	514403	6543	901	13,77%
1998	600621	13454	1926	14,32%
1999	505761	20318	2833	13,94%
2000	450673	10986	1429	13,01%
2001	465694	12412	677	5,45%
2002	420782	14248	1105	7,76%
2003	413343	15088	760	5,04%
2004	418883	16661	1640	9,84%
2005	436522	17106	3097	18,10%
2006	425941	17862	3413	19,11%
2007	426914	14021	2676	19,09%
2008	408407	15870	1767	11,13%
2009	394034	16752	1752	10,46%
2010	447186	21119	1970	9,33%

Forrás: Gál István László [2003]; ENyÜBS [2011]

Az 1980-as években még nem volt számottevő a pénzhamisítások száma, aránya a gazdasági bűncselekményeken¹ belül még az 1%-ot sem érte el, ez az arány 1990-től az ezredfordulóig monoton növekedett. E növekedés hátterében a korszerű technikai eszközök elterjedése, ezáltal a technikai lehetőségek bővülése és az előző bankjegysorozat alacsony szintű bankjegybiztonsági elemekkel való ellátottsága állhat. Paradox módon a régi bankjegysorozat leváltásával nemhogy csökkent a hamisítások száma, hanem nőtt 1997-ről 1998-ra 113,76 %-kal, annak ellenére, hogy az új bankók már komplex és igen korszerű bankjegybiztonsági elemekkel vannak ellátva. Ugyanis ebben az időszakban még a régi bankjegyek is forgalomban voltak. A hamisítványok közel 70%-a 1999-ben a régi típusú ötezres bankjegyről készültek. A két bankjegytypus egyidejű alkalmazása okozhatta az utánzatok számának exponenciális növekedését. A hamisítások számának növekedésében 2001-ben következett be egy nagy törés. 1997 óta ez volt a második olyan év, amikor a régi bankók már nem voltak forgalomképesek. Nemcsak a bűncselekmények darabszámát fontos megvizsgálni, hanem azt is, hogy hány hamisítványt vontak ki a forgalomból, ezek mekkora értéket képviseltek, hiszen előfordulhat, hogy kevesebb nagy címlet nagyobb kárt okoz, mint sok kis címlet. A Magyar Nemzeti Bank ezen felül vizsgálja azt is, hogy egymillió darab forgalomban lévő bankjegyre hány darab hamisítvány jut.

Egymillió darab forgalomban lévő bankjegyre eső hamisítványok száma és a hamisított forintbankjegyek éves értéke

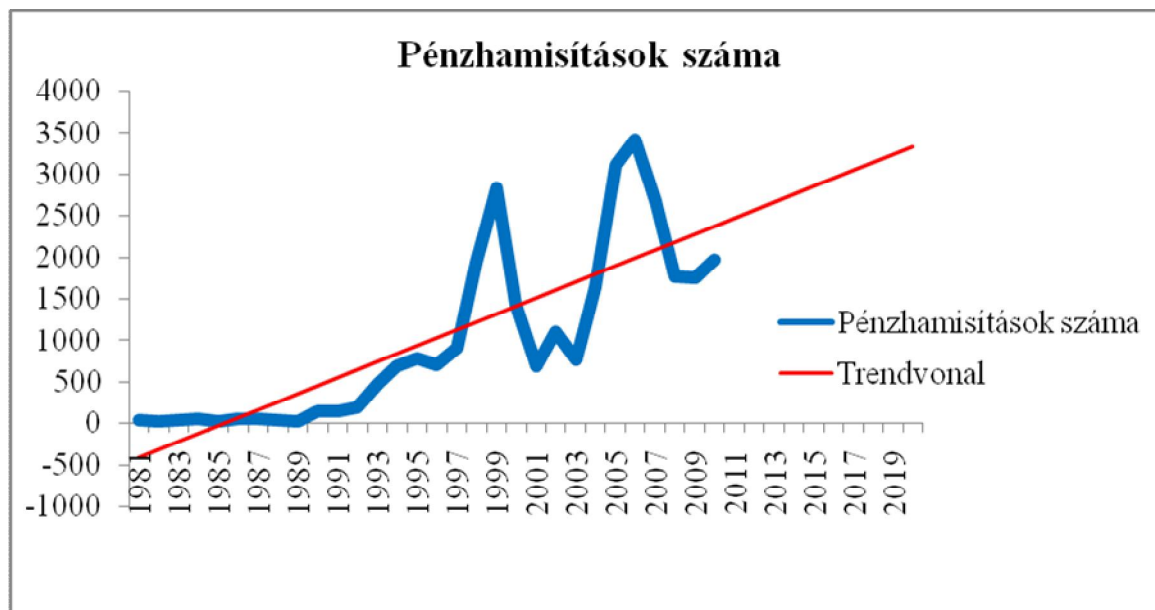
2. táblázat

Év	Egymillió darab forgalomban lévő bankjegyekre eső hamisítványok száma	Érték (millió Ft)	Hamisított forintbankjegyek éves darabszáma
2001	19,1	13,7	4118
2002	19,3	41,5	4369
2003	34,8	33,5	8504
2004	52,5	61,3	12638
2005	38,8	78,3	10257
2006	35,9	45	10507
2007	33,1	33,5	10139
2008	9,5	33,8	2986
2009	35,9	89,1	9041
2010	26,2	81,3	7375

Forrás: Magyar Nemzeti Bank 2009 és 2010. évi éves jelentése

¹ Gazdasági bűncselekmény: A gazdasági élet szereplői valamilyen jogellenes vagy erkölcstelen magatartással anyagi előnyre tesznek szert. Például: pénzmosás, csődbüntett, pénzhamisítás.

Az időben történt fejlesztéseknek és az új, védett bankjegyeknek köszönhetően megközelítőleg 50%-kal csökkent a hamisítások száma 2001-re. A következő évre azonban 63,2%-kal nőtt a hamisítások száma, ezzel párhuzamosan a hamisított bankjegyek értéke több, mint háromszorosára emelkedett. 2002-ről 2003-ra ugyan csökkent a hamisítások száma, azonban a hamisított forintbankjegyek száma közel kétszeresére emelkedett. E növekedést az 1000 forintos címlet esetében nagyobb mennyiségben előforduló, színes nyomtatóval készült hamisítványok okozták. 2004-ben a számítástechnikai eszközök fejlődésével párhuzamosan növekedett a hamisítások száma. Ugyan a fellelt hamisítványok száma a készpénzforgalmat nem veszélyeztette, de ezzel nemzetközi viszonylatban a középmezőnybe kerültünk. Az elmúlt 10 évből ebben az évben volt a legnagyobb az egymillió darab forgalomban lévő bankjegyre eső hamisítványok száma. 2004-ről 2005-re a hamisítások száma közel a duplájára emelkedett, azonban a hamisított bankjegyek száma 18,84%-kal csökkent. A következő évben a hamisítások és a fellelt hamisítványok száma kis mértékben nőtt, azonban a kárérték 42,5%-kal csökkent. Ennek hátterében az áll, hogy a bankjegyhamisítás a kisebb címletek felé tolódott el. A Magyar Nemzeti Bank 2006. évi éves jelentéséből kiderül, hogy a **leggyakrabban hamisított címlet** 79%-os részaránnyal az 1000 forintos volt. Ennek a hamisítási „kedvnek” a 2006. április 10-én forgalomba hozott hologram hatású fémcsíkkal és gyöngyház színű irizáló nyomattal ellátott 1000 forintos bankók kibocsátása vetett véget. 2007. augusztus 31-én a Magyar Nemzeti Bank a régi típusú 1000 forintos bankjegyeket bevonta, és 2007. szeptember 1-jétől csak az újonnan kibocsátott bankjegyek számítanak törvényes fizetőeszköznek, így 2008-ra a fellelt hamisítványok száma harmadára csökkent, így az egymillió darab forgalomban lévő bankjegyre jutó hamisítványok számát tekintve, ez az év volt az elmúlt évtizedben a legkedvezőbb. 2009-ben a forintbankjegyek hamisítási mértéke az előző évi alacsony szinthez képest ugrásszerűen emelkedett. A bankjegyhamisítás a nagyobb értékű bankjegyek felé tolódott el, így a kárérték 2,6-szeresére emelkedett. Ekkor az összes fellelt hamisítvány 61%-át már a tíz- és húszezer forintosok tették ki. 2009-ről 2010-re a hamisítások száma 218-cal, azaz 12,44%-kal nőtt, annak ellenére, hogy a Magyar Nemzeti Bank és a rendőrség eredményes együttműködésének köszönhetően a korábbiaknál is megtévesztőbb 10 000 forintos hamisítványokat előállító hamisítóműhely került felszámolásra. Látható, hogy a pénzhamisítások aránya a gazdasági bűncselekményeken belül az 1981-es, 0,54%-os arányról 2006-ra 19,11%-ra emelkedett. Az elmúlt három évben 10% körül mozgott.

4. ábra: A pénzhamisítások számának alakulása

Forrás: Saját szerkesztés

A pénzhamisítások számának időbeli vizsgálatához idősor elemzéssel megállapítottuk az idősor alapirányzatát, trendjét.

Normálegyenletek $t = 1, 2, \dots, 30$ számításával: $29370 = 30b_0 + 465b_1$

$$671005 = 465b_0 + 9455b_1$$

Az egyenletrendszer megoldásával kapott paraméterek: $b_0 = -509,07$

$$b_1 = 96,004$$

A lineáris trend függvénye: $\hat{y}_t = -509,07 + 96,004t$ ($t = 1, 2, \dots, n$)

A fent látható trendfüggvény negatív értékei természetesen bűncselekmények vonatkozásában nem értelmezhetők, pozitív értéket 1986-tól vesz fel. A trend függvény alapján megállapítható, hogy az általunk vizsgált 30 évben Magyarországon **évente átlagosan 96 darabbal növekedett** a pénzhamisítások száma. A függvény segítségével megbecsülhetjük, hogy az évtized végéig hogyan alakul a folyamat.

Láthatjuk, ahogy a pénzverés, úgy a pénzhamisítás és az ellene való küzdelem is több ezer éves múltra tekint vissza. A pénzkibocsátók és a pénzhamisítók között folyó sajátos verseny a mai napig sem ért véget. Az elemzésből is kitűnik, hogy amikor a jegybank bevezet új bankjegybiztonsági elemet, akkor egy időre mérséklődik a hamisítási „kedv”. Az újítás bevezetésétől időben távolodva a központi bank ebből származó előnye csökken, a hamisítók pedig mindig megtalálják a módját, hogyan lehet az új biztonsági elemet hamisítani. Erre a jegybank válasza egy újabb elem bevezetése, amely szintén újabb hamisítási hullámhoz vezet. Így ez a sajátos harc, amíg pénz létezik, zajlani fog.

3. AZ EURÓ ÉS A DOLLÁR

3.1. Az euró

2002. január 1-jén kerültek bevezetésre az euróbankjegyek és -érmék az Európai Unió 12 országában. Ezt követően folyamatosan bővült az euróövezet. Jelenleg az Európai Unió 17 tagállama használja az eurót mint törvényes fizetőeszközt, melyek a következők: Belgium, Németország, Észtország, Írország, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Ciprus, Luxemburg, Málta, Hollandia, Ausztria, Portugália, Szlovénia, Szlovákia, Finnország. Néhány Európai Unión kívüli országban is forgalomban van az euró.

Az **euróbankjegyeknek** hét különböző címlete van: 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € és 500 €, amelyek az egész euróövezetben törvényes fizetőeszköznek minősülnek. A bankjegyeken az európai történelem különböző korszakainak építészeti stílusai láthatók. Az egyes címletek a forintbankjegyektől eltérően különböző méretűek, ahogy nő a címlet, nő a bankjegy mérete is. A szomszédos címletek egymástól jelentősen elütő színűek. A bankjegyek előoldalán látható ablakok, illetve kapubejáratok az európai nyitottság és együttműködés szellemiségét szimbolizálják. A bankjegyeken megtalálható az Európai Unió jelképe a 12 sárga csillag kék alapon. A hét címlet hátoldalán egy-egy híd látható, hét különböző európai építészeti korstílusban. A híd az európai népek, valamint Európa és a világ többi része közötti szoros együttműködést és kommunikáció metaforája. Az euró bankjegyek magas szintű bankjegybiztonsági elemekkel vannak ellátva, amelyek megegyeznek a forint bankjegyeken is megtalálható biztonsági elemekkel, pl.: metszetsmélynyomtatás, vízjel, biztonsági szál, illeszkedő jel, holografikus hatású fémcsík, UV-jelek.

Nyolc **érmecímlet** van: az 1, a 2, az 5, a 10, a 20 és az 50 centes, valamint az 1 és a 2 eurós. Méretben, súlyban, anyagban, színben, vastagságban eltérnek egymástól, peremük címletenként változik. Az érme úgynevezett európai hátlapján Európa apró térképe, valamint az Európai Unió 12 csillaga látható, a nemzeti előlapjára pedig a tagállamok egy-egy nemzeti szimbóluma került. Noha az euróérmék nemzeti előlapja nem egységes, valamennyi érmét használhatjuk bárhol az euróövezetben.

Kezdetben az új valuta bevezetése mérsékelte a „hamisítási kedvet”, azonban az idő előrehaladtával egyre nőtt a fellelt hamisítványok száma, melynek alakulását a következő táblázat mutatja:

Fellelt euróhamisítványok száma 2002-2010

3. táblázat

Év	Fellelt euróhamisítványok száma
2002	167 000
2003	543 000
2004	594 000
2005	579 000
2006	565 000
2007	561 000
2008	666 000
2009	860 000
2010	751 000

Forrás: Európai Központi Bank

A leggyakrabban hamisított címletek a 20 és 50 eurósok. Elenyésző a fellelt hamisítványok között az 5, 200, 500 eurós címletek.

2011 első felében a forgalomból kivont hamis bankjegyek címlet szerinti megoszlása

4. táblázat

Címlet	5 €	10 €	20 €	50 €	100 €	200 €	500 €
Százalékos megoszlás	0,50%	1,50%	43,00%	36,00%	16,00%	2,50%	0,50%

Forrás: Európai Központi Bank

A jelenlegi helyzetben már nem lehet az eurót tagállami szinten „megvédeni”, közösségi összefogásra van szükség a pénzhamisítási küzdelem terén is. A hamisítás elleni harcban együttműködik az Európai Bizottság/OLAF (Európai Csalás Elleni Hivatal), az Európai Központi Bank, az Europol és az Eurojust a nemzeti hatóságokkal.

3.2. A dollár

Az amerikai dollár, vagy másnéven USA dollár az Amerikai Egyesült Államok törvényes fizető eszköze. 1785. július 6-án fogadta el a dollár használatát az Egyesült Államok Konföderációjának Kongresszusa, mára már ez a **legelterjedtebb pénznem** a világon. Vannak országok, amelyek saját hivatalos fizetőeszközként használják az amerikai dollárt, és vannak olyanok is, ahol nem hivatalos másodlagos fizetőeszközként szerepel.

Az **érmék** fejedalán egy-egy amerikai elnök található (címlet szerint növekvő sorrendben): Abraham Lincoln (1 cent), Thomas Jefferson (5 cent), Franklin D. Roosevel (10 cent), George Washington (25 cent), John Fitzgerald Kennedy (50 cent), az 1 dolláron pedig három havonta változik, hogy melyik elnök szerepel. Az írásoldalukon pedig a következő képek (címlet szerint növekvő sorrendben): Lincoln-emlékmű (1 cent), Monticello (5 cent),

egy fáklya, egy tölgyfaág és egy olívaág (10 cent), sas (25 cent), USA-címer (50 cent), Szabadság-szobor (1 dollár).

A **bankjegyeknek** 12 címlete van, ebből a 7 kisebb címlet van a hétköznapi forgalomban is jelen. A többit elsősorban bankközi ügyletekben használták, emiatt ezekből 1934 óta nem készült újabb darab. Valamennyi bankjegyek előlapján az Amerikai Egyesült Államok híres történelmi személyének portréja látható. Címletenként sorrendben: George Washington (1 dollár), Thomas Jefferson (2 dollár), Abraham Lincoln (5 dollár), Alexander Hamilton (10 dollár), Andrew Jackson (20 dollár), Ulysses S. Grant (50 dollár), Benjamin Franklin (100 dollár), William McKinley (500 dollár), Grover Cleveland (1000 dollár), James Madison (5000 dollár), Salmon P. Chase (10 000 dollár), Woodrow Wilson (100 000 dollár). Az 1 dolláros hátulján a „Mindent látó szem” és az USA-címere, a 2 dollároson John Trumbull: A Függetlenségi Nyilatkozat aláírása című festménye, a 3 dollároson a Lincoln-emlékmű, a 10 dollároson az Amerikai kincstár, a 20 dollároson a Fehér Ház, az 50 dollároson az Egyesült Államok Capitoliuma, a 100 dollároson a Függetlenségi terem, a többi címleten pedig a névérték szerepel díszítéssel.

Az amerikai polgárháború végére, 1865-re már a forgalomban lévő dollárbankjegyek harminc százaléka hamisítvány volt. Ez már közvetlenül fenyegette a nemzetgazdaságot, ezért létrehozták a Pénzügyminisztérium titkosszolgálati osztályát, a Department of the Treasury-t, melynek egyedüli feladata a pénzhamisítás elleni szövetségi szintű fellépés volt.

1929 és 1995 között világszerte összesen 363 millió hamis dollárt foglaltak le, ennek csak egyharmadát az Amerikai Egyesült Államokon belül. Ebből látható, hogy a hamisított dollár nagy része külföldön található, annak ellenére, hogy a dollár készpénzforgalmának csak 30%-a bonyolódik külföldön, és ennek harmada hamis dollár formájában van a forgalomban. 1993-ban foglalták le a legtöbb hamis dollárt, összesen 120 milliónyit. A világon megtalálható **összes hamis pénz 97,5%-a USA dollár**, tehát ezt hamisítják a leggyakrabban. Az USA pénzügyminisztériuma szerint 70 millió értékű hamis dollár van forgalomban, azaz körülbelül minden 12 500 dollárra jut egy hamis dollár. Független szakértők úgy becslik, hogy minden 10 000-re jut egy hamisítvány, tehát 1 000 000 darabra körülbelül 100 hamis bankjegy jut, míg Magyarországon csak 26.

A dollárok hamisítását tökélyre fejlesztették, minden tökéletes védelemnek megvan a tökéletes módja, hogyan cselezzék azt ki. A hamis dollároknál ugyanazt a nyomtatási technikát, papírt, vízjelet, védőelemeket alkalmazzák a hamisítók, mint az eredetinel, így egy jól megszerkesztett hamis 100 dollárost semmilyen berendezés sem tud kiszűrni. Már olyan jó hamisítványok is léteznek, amelyet szuperdollárnak neveztek el, ugyanis ennek minősége még

az eredetiét is meghaladja. Az Amerikai Titkosszolgálat nem tudja, hogy ezek a hamisítványok honnan származnak, csak feltételezések vannak, hogy Észak-Koreából, Iránból, Kínából vagy Peruból.

2009-ben Peruban működött az egyik **legnagyobb bankjegyhamisító üzem**, amelynek felszámolására létre is hozott az amerikai kormány egy különleges osztagot. Ennek munkája sikeres volt, ugyanis 2010-ben 8 millió dollár értékű hamis bankjegyet, majd 2011 júliusában újabb 3 millió dollár értékű hamis pénzt foglaltak le. Két bűnbanda tagjait is letartóztatták, az egyik vezérének neve Donkey (azaz szamár), rendes neve: El Burro volt. Egy ilyen pénzhamisító banda lefűléléséről a National Geographic Channel dokumentumfilmet is forgatott A kolumbiai misszió címmel, amelyben amerikai és kolumbiai titkos ügynökök igyekeznek közelebb jutni a hamisítókhoz, a nyomozás határokon átnyúlik, és alvilági informátorok adatait is felhasználják.

A bűnüldöző szervek feladatát nehezíti, hogy az amerikai pénznyomdák gyakran vétének hibát az előállítás során. Sok valódi dollárnak megrongálódik a gyártás során a mágnesfestéke, nem helyesen nyomtatják őket, vagy rosszul szabják ki (egyik kisebb, másik nagyobb lesz). Lehet találni rózsaszín és kék árnyalatú dollárokat is, mintha kimosták volna őket. Más esetben ugyanazt az elnököt különböző portré alapján nyomtatják a bankjegyre. Erről már külön katalógust is készítettek.

Nemcsak a pénzjegynyomdák, a hamisítók is hibáznak, például a hamis bankjegy mérete kisebb lesz, mint az eredetié, ezt mutatja a lenti kép:

5. ábra: **Hamis dollár**

Forrás: flickr.com

Az amerikai jegybank elkezdte a teljes dollársorozat lecserélését a pénzhamisítás visszaszorítása érdekében. 2003 és 2008 között kibocsátották az új 5, 10, 20, 50 dolláros bankjegyeket, azonban az új 100 dolláros bankjegy forgalomba hozatala késik, a bevezetés

tervezett dátuma: 2011. február 10 volt. A 1 milliárd darab bankjegy legyártása után vettek észre egy technikai hibát, melynek következtében az új dollárok 30 százalékának egyik sarka fehér maradt. A kézi kiválogatás 20-30 évig is eltartana, ezért dolgoznak egy mechanikus rendszer kiépítésén, ami 1 évre rövidíti ezt az időtartamot.

Nemcsak tökéletes hamisítványok léteznek az USA-ban sem, erre jó példa a következő történet. 2001-ben egy helybeli férfi 99 dollár értékű árut vásárolt egy üzletben Pennsylvania államban. 200 dollárossal fizetett, amelynek az előlapján George Bush elnök szerepelt, hátoldalán pedig a Fehér Ház volt két felirattal: „Szeretjük a brokkolit”, „USA kiérdemelve egy adócsökkentést”.

Nemzetközi szinten is küzdenek a pénzhamisítás ellen, ennek keretében létrehozták a **CBCDG-t** (Central Bank Counterfeit Deterrence Group), azaz a Központi Bankok Pénzhamisítás-elhárítási Csoportját. Ez 32 központi bankból és bankjegynyomtatásért felelős hatóságból áll, és a G10 országok jegybankelnökeinek kérésére hoztak létre. A CBCDG feladata azon helyzetek kivizsgálása, amelyek a bankjegyek biztonságát fenyegetik, megoldási javaslatokat dolgozzon ki az emissziós hatóságok számára, támogassa és hozzáférhetővé tegye azokat a műszaki eljárásokat, amelyek megakadályozzák a digitális pénzhamisítást. Ennek keretében kidolgozta a CDS-t (Counterfeit Deterrence System), azaz a pénzhamisítás-elhárító rendszert, amely több technológiából áll. Ezen módszerek együttese megakadályozza, hogy a számítógépes eszközöket és képszerkesztő programokat a bankjegyek képét rögzítsék, sokszorosítsák.

4. JOGSZABÁLYI HÁTTER

4.1. Pénzhamisítás mint gazdasági bűncselekmény

A pénzhamisítás a gazdasági bűncselekmények körébe tartozik, amelynek kiváltó oka a **pénz szűkössége**. Emiatt a szűkösség miatt a gazdasági élet szereplői folyamatosan döntésekre kényszerülnek, és ilyenkor néha gazdasági bűncselekmény elkövetése mellett döntenek, amellyel egy fajta előnyt kívánnak elérni. Közgazdasági értelemben a pénzhamisítás akárcsak a többi gazdasági bűncselekmény is, költséget jelent az áldozatok és a társadalom számára is, tehát mindenképpen káros hatása van a gazdaságra. Ez a költség több tényezőből áll össze:

- A társadalomnak a legnagyobb kárt a használdozati költség okozza. Ennek nagysága megegyezik a GDP tényleges és azon nagyságának különbségével, amelyet akkor érne el, ha a társadalomban nem lenne gazdasági bűnözés. A bűnözés tehát rontja a gazdasági hatékonyságot, ugyanis a társadalom nem tudja kihasználni a rendelkezésre álló termelési tényezőket teljes körűen. A bűnözés miatt a társadalom csak olyan jószágkombinációt tud létrehozni, ami a termelési lehetőségek határa görbe alatt helyezkedik el.
- A pénzhamisítás hozzájárulhat a szervezett bűnözés megerősödéséhez, amely így nagyobb befolyást tud gyakorolni az egyes gazdasági szektorokra, továbbgyűrűzve pedig ossztársadalmi méretekben is veszteséget (költséget) okoz.
- Bűnmegelőzésre, bűnüldözésre és a büntetések végrehajtására fordított kiadások, amelyek más célokra elkölthetők lennének, akkor ha nem lenne bűnözés.

Összefoglalva tehát az lenne egy optimális állapot, ha minimalizálni tudnánk a bűncselekménnyel okozott összes társadalmi költséget. (Gál István László [2007])

A jogszabályok kapcsolódó paragrafusai az *1. számú mellékletben* találhatóak.

4.2. Büntetőtörvénykönyv

Az elkövetési magatartások többfélék lehetnek: utánzás, meghamisítás, megszerzés, hamisítványok exportja, importja, tranzitja valamint a forgalomba hozatala. **Utánzásról** akkor beszélhetünk, ha az elkövető eredeti minta alapján (tehát forgalomban lévő pénz alapján) hasonmást igyekszik létrehozni, tehát teljesen új példányt állít elő. A bírói gyakorlat a valójában nem létező címletű pénz készítését nem tekinti bűncselekménynek, ezt álpénzként definiálja. Ebben az esetben csak csalás előkészületéről beszélhetünk, de erről is csak akkor, ha az előállítás célja a forgalomba hozatal. **Meghamisításról** akkor beszélhetünk, ha érvényes, valódi pénz átalakítása történik. Így tehát nem jön létre teljesen új példány. Ez történhet évszámmódosítással, a címlet megváltoztatásával (átrajzolással, átfestéssel, eredeti értékjelzés lemosásával és felülírásával, kisebb címletérték növelése nulla hozzáadásával),

illetve sávhiányos bankjegyekkel. Ez utóbbi módszernél 9 darab bankjegyet 10 egyforma csikra darabol fel a hamisító, így 10 olyan bankjegyet tud készíteni, amelyek mindegyikéből egy sáv hiányzik. A **megszerzés** egy sajátos elkövetési magatartás. Ilyenkor az elkövető tisztában van azzal, hogy a pénz hamis vagy meghamisított. A forgalomba hozatal azt jelenti, hogy az elkövető szándékosan az utáncott vagy meghamisított pénzt más számára hozzáférhetővé tesz. Ez nemcsak visszerhes, hanem ingyenes ügylettel is megtörténhet.

A pénzhamisítás alanya bárki lehet. Ez az a gazdasági bűncselekmény, ahol nagy eséllyel találkozhatunk fiatalok elkövetőivel is.

A törvény különbséget tesz a pénzhamisítás előkészülete és elősegítése között. Pénzhamisítás előkészületéről akkor beszélünk, ha az elkövető anyagokat, eszközöket, berendezéseket vagy számítógépes programokat pénzhamisítás érdekében megszerz, tart, átad, forgalomba hoz vagy ezekkel kereskedik. Amennyiben ezeket a cselekményeket nem pénzhamisítás céljából teszi, úgy pénzhamisítás elősegítéséről beszélünk.

Súlyosabbnak minősül a pénzhamisítás, ha különösen nagy értékű pénzre vagy bünszövetségben követik el. Ekkor a büntetési tétel kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés helyett már öttől tíz évig terjedő szabadságvesztés. Nagy értékűnek tekinthető a bűncselekmény, ha 50 millió forintot meghaladó értékű pénzre követik el. Enyhébbnek mondható a bűncselekmény, ha a hamisítás tárgy váltópénz vagy kisebb értékű pénz. Ebben az esetben a szabadságvesztés felső határa már csak 5 év. Kis értékűnek nevezhető, ha legfeljebb 200 000 forint az utáncott, hamisított pénz névértéke.

Hamis pénz kiadásáról akkor beszélhetünk, ha a forgalmazó a hamisítóhoz, a hamisítás folyamatához sehogy sem kötődik, így a pénzt valódiaként vette át. A pénz hamis vagy meghamisított voltáról csak annak megszerzése után szerzett tudomást. Ekkor próbálja minél előbb tovább adni a hamis pénzt. Ilyenkor az elkövetési magatartás a forgalomba hozatal. A büntetési tétel itt jóval alacsonyabb (maximum egy vagy három évig terjedő szabadságvesztés). Ezzel a törvényalkotó elismeri, hogy ez a „kárelhárító” magatartás az emberi természetből adódik. Fontos, hogy amennyiben az elkövető a pénz kiadásakor sem volt annak tudatában, hogy a kiadott pénz hamis vagy meghamisított, úgy nem vonható felelősségre, ugyanis ilyenkor még mindig tévedésben van.

4.3. Jegybanktörvény:

Hazánkban kizárólag a Magyar Nemzeti Bank rendelkezik érme- és bankjegy emissziós joggal. A magyar törvényes fizetőeszközöket – ide értve az emlékbankjegyeket és emlékérméket is - mindenki köteles azok bevonásáig névértéken elfogadni forintban történő fizetésnél. Magyarországon az MNB látja el mind a hazai mind a külföldi fizetőeszközök

hamisítás elleni védelmével kapcsolatos teendőket is, többek között a készpénzszakértői, oktatási, adatszolgáltatási és tájékoztatási feladatokat. Mindenki kötelessége, hogyha a készpénzforgalomban hamisgyanús bankjeggyel találkozik, akkor azt vizsgálat céljából az MNB-nek küldje meg, vagy kereskedelmi bankok, takarékszövetkezetek, postahivatalok részére továbbítás céljából átadja. Amennyiben ez a jegybanki szakértői vizsgálat a beküldött bankjegyet hamisnak vagy meghamisítottnak ítéli, úgy az MNB ellenértéket természetesen nem térít.

4.4. Érmerendelet, Bankjegyrendelet, Bankjegyutánzat és Érmeutánzat rendelet

Az érmék és bankjegyek hamisítás elleni védelmével kapcsolatos feladatok részletes szabályozását az Érmerendelet és Bankjegyrendelet tartalmazza.

Érmerendelet

A jelenlegi érmerendelet: A Magyar Nemzeti Bank elnökének 12/2011. (IX. 6.) MNB rendelete az érmék feldolgozásáról, forgalmazásáról, valamint hamisítás elleni védelmével kapcsolatos technikai feladatokról. Természetes, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet köteles vizsgálat céljára hitelintézetnek, postának vagy a Magyar Nemzeti Banknak a hamisnak vélt érmét átadni. A hitelintézetek és a posták kötelesek az érmét átvenni, az átvételről jegyzőkönyvet kell készíteni, valódiságát megvizsgálni, és amennyiben ők is hamisgyanúsak minősítik, akkor 20 munkanapon belül továbbítaniuk kell az MNB-hez. Amennyiben azonban az érmét a posta vagy hitelintézet valódinak nyilvánítja, akkor forgalomképtelennek kell minősítenie és az érme befizetőjének köteles az ellenértéket átadni, megküldeni vagy elszámolni vele. A pénzfeldolgozók és pénzforgalmazók az érmék visszaforgatása előtt kötelesek azok valódiságát és forgalomképességét teljes körűen vagy mintavétellel megvizsgálni. Ettől a vizsgálatától el lehet tekinteni abban az esetben, ha

- az MNB-től vették át a forintérméket,
- az eurót kibocsátó tagállamok központi bankjától vették át az euroérméket,
- egyéb pénzkibocsátásra jogosult pénzügyi intézménytől vették át az érméket vagy
- ha más pénzfeldolgozótól vagy pénzforgalmazótól vették át az érméket, és azokat már bizonyíthatóan megvizsgálták.

Visszaforgatásra akkor nem alkalmas egy érme, ha nehezen felismerhető (megkopott, jelentősen elszíneződött vagy külső felületének állapota nem teszi lehetővé a névérték vagy érmekép azonosítását) vagy sérült (eredeti alakját elvesztette). Ha a vizsgálat során hamisgyanúsak minősítenek egy érmét, azt 20 munkanapon belül kötelesek az MNB részére átadni. A hamisgyanús érme szakértői vizsgálatát a Magyar Nemzeti Bank végzi. Ha egy

pénzfeldolgozótól vagy pénzforgalmazótól érkezett érme hamisnak bizonyult, akkor ők kötelesek erről tájékoztatni az érme befizetőjét. A hamis érmék őrzése és kezelése szintén az MNB feladata.

Bankjegyrendelet

A jelenlegi bankjegyrendelet: A Magyar Nemzeti Bank elnökének 11/2011. (IX.6.) MNB rendelete a bankjegyek feldolgozásáról, forgalmazásáról, valamint hamisítás elleni védelmével kapcsolatos technikai feladatokról. Természetes, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet köteles vizsgálat céljára hitelintézetnek, postának vagy a Magyar Nemzeti Banknak a hamisnak vélt bankjegyet átadni. A hitelintézetek és a posták kötelesek azt átvenni, az átvételről jegyzőkönyvet kell készíteni, valódiságát megvizsgálni, és amennyiben ők is hamisgyanúsak minősítik, akkor 20 munkanapon belül továbbítaniuk kell az MNB-hez. Amennyiben azonban a bankjegyet a posta vagy hitelintézet valódinak nyilvánítja, akkor forgalomképtelennek kell minősítenie és a bankjegy befizetőjének köteles az ellenértéket átadni, megküldeni vagy elszámolni vele. A pénzfeldolgozók és pénzforgalmazók a bankjegyek visszaforgatása előtt kötelesek azok valódiságát és forgalomképességét teljes körűen megvizsgálni. Ettől a vizsgálattól ugyanazon esetekben lehet eltekintetni, mint az érméknél. A forgalomképesség vizsgálat kézzel és bankjegyvizsgáló géppel történik. Ha a vizsgálat során hamisgyanúsak minősítenek egy bankjegyet, azt 20 munkanapon belül kötelesek az MNB részére átadni. A hamisgyanús bankjegy szakértői vizsgálatát a Magyar Nemzeti Bank végzi. Ha egy pénzfeldolgozótól vagy pénzforgalmazótól érkezett bankjegy hamisnak bizonyult, akkor ők kötelesek erről tájékoztatni a bankjegy befizetőjét. A hamis bankjegyek őrzése és kezelése szintén az MNB feladata.

Bankjegytutánzat és Érmeutánzat rendelet

A Magyar Nemzeti Bank elnökének 3/2010. (I. 28.) MNB rendelete a forint- és az euróérmék utánzatáról szabályozza az érmékről készíthető utánzatok körét. Ugyanezt a bankjegyekre vonatkozóan a következő rendelet rögzíti: A Magyar Nemzeti Bank elnökének 2/2010. (I. 28.) MNB rendelete a forint- és az euróbankjegyek utánzatáról. Az forintutánzatokat mindkét esetben három csoportba osztja a rendelet:

- tiltott utánzatok
- engedély nélkül készíthető utánzatok
- engedélyhez kötött utánzatok

4.5. Forgalmképtelen bankjegyek

Fontos hangsúlyozni a hamis és a forgalmképtelen bankjegyek közötti különbséget, míg a hamis bankjegyért az MNB ellenértéket nem térít, addig a forgalmképtelenekért igen. Forgalmképtelen egy bankjegy a következő esetekben:

- **Szennyezett bankjegy:** felületének teljes egésze vagy foltokban szennyezett. Ez a lerakódott szennyeződés megnöveli a bankjegy fedettségét ezzel csökkentve fényvisszaverő képességét.
- **Puha bankjegypapír:** Elhasználódás vagy szerkezeti romlás következtében a bankjegypapír szilárdsága csökken, puha tapintásúvá válik, veszít tartásából.
- **Sarkánál behajtott bankjegy:** „Szamárfüles” a bankjegypapír, ha sarka visszahajlik, és ennek a behajtásnak a területe nagyobb, mint 130mm^2 és a behajtás rövidebbik éle 10 mm-nél hosszabb.
- **Szakadt bankjegy:** Amennyiben a bankjegyen optikailag észlelhető „nyílt” szakadás található, melynek szélessége a 4 mm-t, hosszúsága pedig az iránytól függően (függőleges, vízszintes, átlós) a 8 mm-t, a 15 mm-t, illetve a 18 mm-t meghaladja, a bankjegyet forgalmképtelennek kell nyilvánítani. Átlós szakadás esetén nem a szakadás hosszúságát kell figyelembe venni, hanem a szakadás csúcsát és a szakadás kiindulópontjához tartozó bankjegyszélt összekötő egyenes hosszát.
- **Lyukas bankjegy:** Legalább egy látható, 10mm^2 -nél nagyobb területű lyuk található a forintbankjegyen, akkor lyukas forintbankjegyről beszélhetünk.
- **Csonka bankjegy:** Csonka egy bankjegy, ha annak hossza vagy szélessége legalább 3 mm-rel eltér az eredeti hosszától vagy szélességétől (154 mm x 70 mm). Ha a bankjegy több, mint fele hiányzik nem jár érte térítés.
- **Ragasztott bankjegy:** Saját darabjait valamilyen ragasztóval egymáshoz rögzítik.
- **Foltos bankjegy:** Az a bankjegy, amelyen helyi, azaz korlátozott kiterjedésű szennyeződés található.

Ezen bankjegyek elfogadása a fizetési műveletek során nem kötelező a gazdasági szereplőknek. Az MNB azonban költségmentesen váltja át őket törvényes fizetőeszközzé. A magyar jegybank évente 40-50 tonna ilyen bankjegyet von ki a forgalomból. Ezeket apró, 5 mm széles csíkokra aprítják, majd mindenféle adalékanyag hozzáadása nélkül nagy nyomáson kb. egy kilogrammos téglalap alakú bankjegy briketté préselik. Ezek rendkívül magas fűtőértékkel rendelkeznek. 2008 óta az MNB pályázatot ír ki minden évben közhasznú és

kiemelten közhasznú szervezetek számára. A nyertes pályázó térítésmentesen megkapja ezeket a briketteket fűtési célra. 2011-ben Vésztői Sérült Gyermekekért Egyesület és a Miskolci Autista Alapítvány nyerte meg a pályázatot.

4.6. Numizmatikai célú hamisítás

Azt gondolhatnánk, hogy csak a jelenleg érvényes fizetőeszközt hamisítják. Azonban meg kell említeni a fiktív és hibrid pénzek készítését, amelynek célja a gyűjtők megtévesztése. A hibrid érme olyan hamisítvány, amelynek elő- és hátlapja nem tartozik össze, tehát a hamisító illeszti össze a rendelkezésére álló elő- és hátlapokat. Ezzel szemben a fiktív pénzek olyan veretek, amelyek a valóságban sohasem léteztek. Ezeket a hamisítók találják ki, a gyűjtők újdonság iránti vágyát kihasználva. Ezen lehet fiktív a kibocsátó, a címlet vagy a kiadás éve. Emellett létezik egy harmadik módszer is, amelynél valódi érmét változtatnak meg, azzal a céllal, hogy ritka, nagy értékű darabnak tűnjön. Ebben az esetben csak a pénz egy részletét változtatják meg, például a kiadás évét, köriratot.

5. A FORINT ÉRMÉK ÉS A BANKJEGYEK BEMUTATÁSA

5.1. Az érmék általános bemutatása

A Magyar Nemzeti Bank 1993-ban új forgalmi érmesort bocsátott ki, amely anyagában korszerű, megjelenésében pedig egységes. Az érmék előlapját Kósa István, hátlapját Bartos István tervezte, kivétel a bicolor száz- és kétszáz forintos érme, amelynek mind az elő-, mind a hátoldala Kósa István munkája. Az érméket a Magyar Pénzverő Zrt. gyártja. A Magyar Pénzverő múltja szorosan összefügg a magyar pénzverés több mint ezeréves történetével. Elődjét 1328-ban Körmöcbányán állították fel Károly Róbert pénzreformja keretében. Az I. világháborút követően menekítették Budapestre a pénzverdét. 1992-ben a Magyar Pénzverő részvénytársasággá alakult, 1998 óta pedig kizárólagos tulajdonosa a Magyar Nemzeti Bank. Az érmék anyaga réz, nikkel és cink különböző ötvözetei. Minden érme előoldalán az értékjelzés látható a pénznem (Forint) és a verdehely (Bp.) kíséretében. Hátloldalán pedig a „Magyar Köztársaság” körirat, a verési évszám és címletenként növekvő sorrendben a Magyar Köztársaság címere, egy-egy védett magyar növény, illetve állat képe váltakozva jelenik meg, kivétel ez alól a 200 forintos, amelyen a Lánchíd látható. 2012. január 1-jétől az Alaptörvénynek megfelelően a forint forgalmi érmék „Magyar Köztársaság” körirat helyett „Magyarország” körirattal fognak készülni. A régi köriratos pénzérmék továbbra is törvényes fizetőeszközök maradnak.

5.2. Az érmék címletenkénti bemutatása

5 forintos:

6.ábra: **Öt forintos**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

- Átmérője: 21,2 mm
- Vastagsága: 1,3 mm
- Súlya: 4,20 g
- Pereme: sima
- Anyaga: 75% Cu, 4% Ni, 21% Zn
- Hátloldalán látható kép: nagykovács

10 forintos:

7. ábra: **Tíz forintos**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

- Átmérője: 24,8 mm
- Vastagsága: 1,3 mm
- Súlya: 6,10 g
- Pereme: szaggatottan recés
- Anyaga: 75% Cu, 25% Ni
- Hátoldalan látható kép:
 - Magyar Köztársaság címere
 - József Attila portréja, születésének és halálának dátuma - József Attila születésének 100. évfordulója alkalmából a Magyar Nemzeti Bank 2005. április 11-én az emlékérmét 27000 példányban bocsátotta ki.

20 forintos:

8. ábra: **Húsz forintos**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

- Átmérője: 26,3 mm
- Vastagsága: 1,9 mm
- Súlya: 6,90 g
- Pereme: recés
- Anyaga: 75% Cu, 4% Ni, 21% Zn

- Hátoldalán látható kép:
 - magyar nőszirm
 - Deák Ferenc portréja, születésének és halálának éve - Deák Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából a Magyar Nemzeti Bank 2003. április 8-án bocsátotta ki az emlékérmét 1 millió példányban

50 forintos:

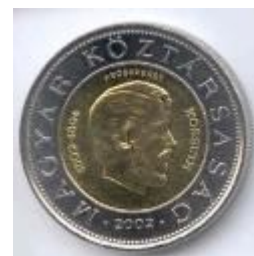
9. ábra: **Ötven forintos**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

- Átmérője: 24,7 mm
- Vastagsága: 1,7 mm
- Súlya: 7,60 g
- Pereme: sima
- Anyaga: 75% Cu, 25% Ni
- Hátoldalán látható kép: (a fenti sorrendhez igazodva)
 - kerecsensólyom
 - Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat logója mellette a „15 éves a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat” felirattal – az érmét 2005. október 19-én, a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat fennállásának 15. évfordulója alkalmából 2 millió példányban bocsátották ki
 - Országház épületének a Duna felőli ábrázolása, az előtérben lyukas nemzetiszínű zászlóval – az érmét 2006. október 20-án, az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmából 2 millió példányban bocsátották ki

- Európai Gazdasági Közösséget megalapító hat ország által 1957. március 25-én aláírt szerződés ábrázolása látható. Felette az „EURÓPA” felirat olvasható, a háttérben a római Piazza Del Campidoglio (Michelangelo által tervezett) kövezetét ábrázoló motívum látható, amely a szerződés aláírásának helyszínére utal. Legfelül az „50 éves”, alul pedig „A Római Szerződés” felirat olvasható. – Az érmét 2007. március 25-én, a Római Szerződés aláírásának 50. évfordulója alkalmából 2 millió példányban bocsátották ki.
- Magyar Vöröskereszt logója, alatta a „125 év” felirat olvasható. - 2006. szeptember 15-én, a Magyar Vöröskereszt fennállásának 125. évfordulója alkalmából 2 millió példányban bocsátotta ki a Magyar Nemzeti Bank
- Magyar Köztársaság címere látható. A 2004-es verési évszámot az Európai Uniót jelképező tizenkét csillag veszi körül. Az érme belső köriratában „AZ EURÓPAI UNIÓ TAGJA” szöveg olvasható. - Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása alkalmából a Magyar Nemzeti Bank 2004. április 30-án 1 millió példányban bocsátotta ki ezt az emlékérmét.

100 forintos:

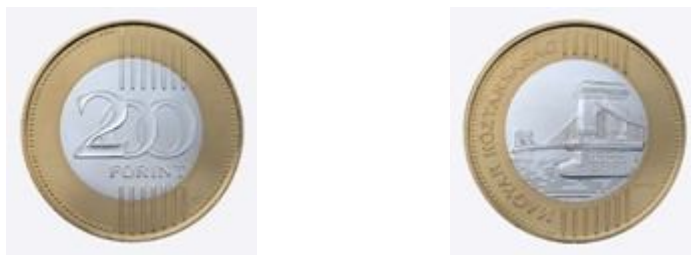

10. ábra: Száz forintos

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

- 1996. október 21-étől van forgalomban
- Átmérője: 23,8 mm
- Vastagsága: 2,2 mm
- Súlya: 8 g
- Pereme: recés
- Anyaga: külső:Ni, belső:75% Cu, 25% Zn
- Hátoldalán látható kép:
 - a Magyar Köztársaság címere
 - Kossuth Lajos arcképe, születésének és halálának éve valamint a „Kossuth” felirat – 2002. február 1-jén bocsátotta ki az MNB

A 200 forintos:

11. ábra: **Kétszáz forintos**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

- 2009. június 15-től van forgalomban
- Átmérője: 28,3 mm
- Vastagsága: 2 mm
- Súlya: 9,0 g
- Hátoldán látható kép: Lánchíd
- Pereme: szaggatottan recés
- Anyaga: gyűrű: 75% Cu, 4% Ni, 21 % Zn; mag: 25% Cu, 75% Ni

5.3. A bankjegyek általános bemutatása

A Magyar Nemzeti Bank 1997-től új bankjegysorozatot bocsátott ki. Az új bankókra azért volt szükség, mert a 90-es évek elején elterjedtek a korszerű fénymásológépek és számítástechnikai eszközök, amelyekkel már élethűbb másolatokat lehetett készíteni, így exponenciálisan megnőtt a hamisítások száma. A Magyar Nemzeti Bank erre úgy reagált, hogy az új bankjegysorozatot már modern biztonsági elemekkel látta el. Ezen elemek egy részének meglétét tapintással vagy szabad szemmel is ellenőrizhetjük, másik részének megléte csak speciális eszközök (például UV-A/C készülék) segítségével állapítható meg.

A bankjegysorozat címleteinek mérete azonos (154 mm x 70 mm). A bankjegyeket Vagyóczky Károly grafikusművész tervezte. Valamennyi címlet előoldalán történelmünk kiemelkedő személyiségeinek arcképe, hátoldalán pedig egy-egy hozzájuk kapcsolódó történelmi helyszín képe látható. E jól ismert államférfiak többsége fontos szerepet töltött be a magyar pénzkibocsátás történelmében. Gondoljunk például Szent István királyra, aki a regensburgi dénár mintájára Európában is kedvelt fizetőeszközt veretett 1001-ben Magyarországon.

A bankjegyek papír alapanyaga nem cellulóz, mint a normál papír esetében, hanem **gyapot**. Ez a papír Diósgyőri Papírgyár Zrt.-ben készül. Hazánkban egyedül a DIPA Zrt. állít elő

biztonsági alappapírt. 1782-ben alapították a gyárat európai mintára, az 1920-as évek óta folyik itt bankjegy alappapír gyártás. A bankjegy papírgyártás a legkorszerűbb technológiákkal történik, így a bankjegyeken található vízjel pozicionált, több tónusú, formázott. Ezen bankók élettartama már jóval hosszabb, mint az előző bankjegycsaládé volt, köszönhetően a fejlett technikának és felületkezelésnek. A bankjegy papírjának alapszíne minden címlet esetében fehér. Különleges tulajdonsága, hogy UV fény alatt is sötét marad, míg a közönséges, hétköznapiokban használt papír UV lámpa alá tartva kékes-fehér színben világít. Ennek oka, hogy a bankjegy papír nem tartalmaz optikai fehérítőszereket.

Minden bankjegy **előoldalának** meghatározó ismertetőjelei: a bankjegycímleten szereplő személy arcképe, neve, az értékjelzések számokkal és betűkkel kiírva, a MAGYAR NEMZETI BANK felirat, a hitelesítő aláírások (MNB elnökének és alelnökeinek kézjegye, 2000-től kezdődően az aláírók titulusa nélkül), a Magyar Köztársaság címere, „A bankjegyhamisítást a törvény bünteti!” figyelmeztetés, a sorozatszám két helyen, a Budapest felirat a kibocsátás évével. A bankjegyek **háttoldalának** főbb ismertetőjelei: a bankjegy előoldalán ábrázolt személyhez kötődő helyszín képe, megnevezése, az értékjelzések számokkal és betűkkel kiírva, a csökkent látóképességűeket segítő azonosító jel. A bankjegyek nyomtatása a Pénzjegynyomda Zrt.-ben történik. Létrehozásáról 1922-ben döntöttek. 1925-ben készült el a jelenlegi épülete. Ezt követően 1950-ben államosították, 1993-ban azonban újra részvénytársasággá alakult, majd 1995-ben hazánkban elsőként és lejárát nélkül megkapta az értékpapírgyártásra vonatkozó engedélyt. 1997-ben pedig a Magyar Nemzeti Bank a Pénzjegynyomda Zrt. 100%-os tulajdonosává vált.

A bankjegyek nyomtatása több fázisban, háromféle nyomdai eljárással történik:

- síknyomtatással: (ofszet nyomtatás) bankjegyek al- és háttérnyomatai
- magasnyomtatással: bankjegyek sorszámozása
- metszetsmélynymtatással: bankjegyen található meghatározó nyomatok (pl.: portré, háttoldali kép)

A három eljárás közül a metszetsmélynymtatás a legfontosabb. Az ezzel a technikával készült nyomtat a bankjegypapír síkjából kiemelkedik, így az tapintással is érzékelhetővé válik.

Minden bankjegyünkön megtalálható biztonsági elemek:

Biztonsági szál: Szintén a papírgyártáskor kerül az anyagba a biztonsági szál, amely egy különleges anyaggal bevont műanyag. A biztonsági szálakat szokás fémszálnak is nevezni. Megléte mindkét oldalról fény felé fordítva ellenőrizhető, felületén apró betűkkel a Magyar Nemzeti Bank felirat szerepel.

12. ábra: **Biztonsági szál az egyes címleteken**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Sorszám: Két betűből és hét számjegyből áll. Minden bankjegynek egyedi azonosítószáma van, ezért ha két egyforma sorszámú bankjeggyel találkozunk, biztos, hogy közülük legalább az egyik hamis. Valamennyi bankjegy előoldalának bal alsó sarkában vízszintesen, jobb oldalán függőlegesen helyezkedik el a sorszám. Minden címleten piros színű, kivéve a 2009. április 15-től kiadott ezer forintosokon, amelyeken fekete a sorszám. A vízszintes sorszámok UV-A és UV-C fény alatt narancsszínűek, a függőlegesek UV-A fény alatt nem világítanak, UV-C fény alatt vörös színűvé változnak.

Ez alól is kivételek a 2009. április 15 után kibocsátott 1000 forintosok, amelyeken a vízszintes sorszám mind UV-A, mind UV-C fény alatt sárgászöld színben fluoreszkálnak, a függőleges pedig nem változik.

Mikroírás: Ezek az írások akkor válnak láthatóvá, ha a bankjegyek felületét 4-8-szoros nagyítással vizsgáljuk. Mikroírással kerül a bankjegyre például a címlet és a Magyar Nemzeti Bank felirat, mint a kibocsátó bank.

13. ábra: **Mikroírás**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Vízjel: A vízjel a papírgyártás során keletkezik. A papírmassza a szita felületén hol vékonyabb, hol vastagabb rétegben rakódik le. Ahol vékonyabb a lerakódás, ott a papír fény felé tartva világosabb tónusú, ahol vastagabb, ott sötétebb a környezeténél. A forint bankjegyeken vízjelként valamennyi címlet esetében az előlapon látható személy portréjának

tükörképe szerepel. A vízjel helye a bankjegyek előlapjának bal oldala. A lent szereplő képek a címletek növekedési sorrendjében láthatóak.

- 500 forintos: II. Rákóczi Ferenc
- 1000 forintos: Mátyás király
- 2000 forintos: Bethlen Gábor
- 5000 forintos: Széchenyi István
- 10 000 forintos: Szent István király
- 20 000 forintos: Deák Ferenc

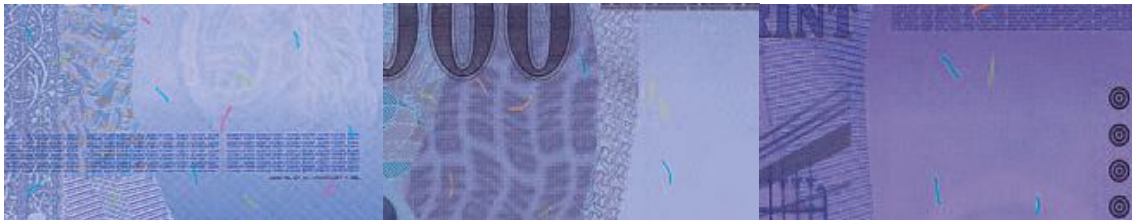

14. ábra: A bankjegyeken található vízjelek

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

UV-jel: Valamennyi címlet előlapjának bal oldalán, a vízjel mezőben megtalálható biztonsági elem, amely csak UV fény alatt válik láthatóvá. Minden UV-jel a bankjegyen szereplő történelmi személyhez kapcsolódik. UV-A fény alatt zölden, UV-C fény alatt pirosan világít.

Jelzőrostok: A jelzőrostok a papír alapanyagába kevert 3-4 mm hosszúságú szálacskák, amelyek természetes fénynél nem láthatóak, csak ultraibolya (UV) lámpával megvilágítva tűnnek elő. Ekkor a bankjegyben rendszertelenül elhelyezkedő szálacskák kék-piros-zöld színben fluoreszkálnak.

15. ábra: **Jelzőrostok UV-fény alatt**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Illeszkedőjel: Valamennyi címleten megtalálható az előoldal jobb felső, illetve a hátoldal bal felső sarkában. Az ábratöredékek önmagukban értelmetlennek tűnnek, azonban ha fény felé fordítjuk a bankjegyet, egymást kiegészítve értelmet nyernek, egy H betűt formáznak.

16. ábra: **Illeszkedőjel a 2000 forintson**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Csökkent látóképességűeket segítő azonosító jel: Valamennyi forint bankjegy hátoldalának jobb szélén megtalálható, ez a címletenként eltérő (vonal, kör, négyzet különböző kombinációi), metszetmélynyomtatással készülő, vakokat és gyengén látókat segítő azonosító jel. A jelek a címletek növekedési sorrendjében láthatók.

17. ábra: **A csökkent látóképességűeket segítő azonosító jelek az egyes címleteken**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Sárga körök: 2008 óta alkalmazott új biztonsági elem. A bankjegyek előoldalának bal felén, hátoldalának jobb felén találhatóak, átmérőjük: 1 mm. Céljuk, a digitális képfeldolgozók számára jelt adni arról, hogy a feldolgozás alatt álló kép egy bankjegy. Ezután a szoftverek megtagadhatják a kép további feldolgozását (szkennelés, fénymásolás, nyomtatás).

18. ábra: A pénzhamisítást nehezítő biztonsági jelzéscsoport

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Rejtett kép: Valamennyi bankjegy (kivéve a 2001 után kibocsátott 500 és 1000 forintosok) előoldalának bal felső sarkában található ez a biztonsági elem. A bankjegyet szemmagasságban tartva és a síkban megdöntve jelenik meg az MNB rövidítés. Ez is metszetszmélynyomtatással készül, így kézzel is kitapintható.

19. ábra: Rejtett kép az ötezer forinton

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Hologram hatású fémcsík: Ez a biztonsági elem az ötszáz forintoson kívül minden bankjegyünkön megtalálható a vízjel mező jobb szélén. Az ezüst színű fémcsík felületén az MNB felirat és a Magyar Köztársaság címere látható felváltva, szélei egyenesek. A fémcsík bal oldalán a címlettől függő értékjelzés fut végig. Ez a fajta fémcsík a kétezer, ötezer, tízezer és húszezer forintosokon látható, az ezer forintos bankjegy hologram hatású fémcsíkja ettől eltérő, annak bemutatását az ezer forintos jellemzésénél fogjuk megtenni.

20. ábra: Hologram hatású fémcsík az egyes címleteken

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

5.4. A bankjegyek címletenkénti bemutatása

500 forintos

21. ábra: Ötszáz forintos bankjegy elő- és hátlapja

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Az 500 forintos előlapján II. Rákóczi Ferenc Mányoki- féle portréja, a hátoldalan pedig a sárospataki vár látképe jelenik meg (bal alsó kép). A 2001-től kiadott bankjegyeken a rejtett kép helyén optikailag változó tulajdonságú festékkel nyomtatott rozettában az MNB betűk olvashatók (jobb felső kép). A rátekintés szögétől függően ez a rozetta arany vagy zöld színű. A Magyar Nemzeti Bank az 1956. október 23-ai forradalom és szabadságharc 50. évfordulójának emlékére 2006. október 20-án emlékbankjegyet bocsátott ki. Ennek előlapja nem különbözik, megegyezik a 2001-től kibocsátott bankjegyek előoldalával, hátoldalan azonban a sárospataki vár helyett az Országház látképe és a forradalom jelképének számító lyukas nemzetiszínű zászló látható. A bankjegy hátoldalának jobb felső sarkában pedig a „50. ÉVFORDULÓ 1956. OKTÓBER 23.” felirat olvasható (jobb alsó kép). Az ötszáz forintoson szereplő UV-jel az 1703-tól 1711-ig tartó Rákóczi-féle szabadságharc vezéréhez kapcsolódóan egy kuruc lovas vitéz.

22. ábra: Kuruc lovas vitéz UV-A és UV-C fény alatt

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

1000 forintos

23. ábra: Ezer forintos bankjegy elő- és hátlapja

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Az ezer forintos bankjegy előlapján Mátyás király portréja, hátoldalán a Hercules kút látható, amelyet Mátyás király készíttetett a Visegrádi Királyi Palota udvarára. A 2001-től kiadott bankjegyeken a rejtett kép helyén optikailag változó tulajdonságú festékkal nyomtatott rozettában az MNB betűk olvashatók. A rátekintés szögétől függően ez a rozetta vöröseslila vagy sárgászöld színű. A 2006. évtől kibocsátott ezer forintosok előoldalának közepén gyöngyház fényű irizáló nyomat látható és a vízjel mezőtől jobbra vöröses réz színű, hologram hatású fémcsík található. Ennek felületén a rátekintés szögétől függően a Magyar Köztársaság címere és az MNB felirat felváltva, vagy az 1000 értékjelzés látható. A fémcsík bal oldalán egysoros, jobb oldalán kétsoros levélmintázat található (bal felső kép). A 2009. évtől kibocsátott 1000 forintos bankjegyeken is megtalálható ez a hologram hatású fémcsík, azonban ez már ezüst színű, mindkét oldalán egysoros levélmintázattal és a fémcsík felületét megszakító ívelt sávokban 1000 értékjelzéssel (jobb felső kép). A magyar bankjegysorozatnak ez az egyetlen címe, amelyen 2009-től piros helyett fekete színű lett a bankjegyek sorszáma. Az ezer forintoson a vízjel mezőben lévő UV-jel Mátyás király címerének részlete található, a csőrében gyűrűt tartó hollóval.

24. ábra: Csőrében gyűrűt tartó holló UV-A és UV-C fény alatt

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

2000 forint

25. ábra: Kétezer forintos bankjegy elő- és hátoldala

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A kétezer forintos az egyetlen olyan bankjegy, amelynek mindkét oldalán megtalálható ugyanaz a történelmi személy, Bethlen Gábor. A bankjegy előoldalán a portréja, hátoldalán pedig tudósai körében látható, az ábrázolás Madarász Viktor festménye alapján készült. Ezen a címleten 2002-től található UV-jel, amely egy kardot markoló páncélozott kar keretbe foglalva.

26. ábra: Kardot markoló páncélozott kar UV-A és UV-C fény alatt

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

27. ábra: Kétezer forintos emlékbankjegy

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A Magyar Nemzeti Bank a millennium évében az államalapítás ezer éves évfordulójának tiszteletére a fent látható kétezer forintos emlékbankjegyet bocsátotta ki, „Közös tisztelgésünk tanúja az új bankjegy. Főhajtás elődeink, őseink előtt. Ezer év közös múltjára emlékeztet.” (Magyar Nemzeti Bank [2000]) Az emlékbankjegyet korlátozott számban bocsátották ki, 2000. július 1-től szeptember 30-ig volt jegyezhető minden postán. Ez a bankjegy is természetesen forgalomképes. Ennek előlapján nem egy történelmi személy, hanem a Szent Korona, hátoldalán pedig Benczúr Gyula Vajk megkeresztelkedése című festményének

részlete látható. Mindkét oldalán megtalálható a „MAGYAR MILLENNIUM” felirat. Ezeken a bankjegyeken a sorszám betűi: MM. A bankó különlegessége, hogy a kibocsátás dátuma napra pontosan szerepel az előoldalon. A hologram hatású fémcsík bronzbarna színű. Az emlékbankjegyen a vízjelkép a Szent Korona, az UV-jel eddig az ovális rozettában szereplő MM betűk.

28. ábra: Az emlékbankjegy UV-jele UV-A fény alatt

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

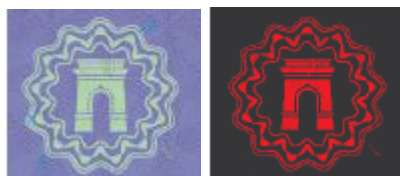
5000 forintos

29. ábra: Az ötezer forintos bankjegy elő- és hátlapja

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Az ötezer forintos bankjegyek előoldalán Gróf Széchenyi István portréja, hátoldalán pedig a nagycsenki Széchenyi-kastély látható. A bankjegyeken a kastély megnevezése hibásan szerepel, ugyanis hiányzik a kötőjel. Kibocsátása óta egyetlen változást eszközöltek ezen a címleten, 2009-től kiegészítő biztonsági elemként megjelennek a sárga körök a bankjegyen. A vízjel mezőben található UV-jel kör alakú rozettában Széchenyi István kezdeményezésére épített, Buda és Pest állandó összeköttetését biztosító híd, a Lánchíd egyik pillérjének képe.

30. ábra: A Lánchíd egyik pillérjének képe UV-A és UV-C fényben

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

10 000 forintos

31. ábra: A tízezer forintos bankjegyek elő- és hátlapja

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A tízezer forintos bankjegy előoldalán államalapító királyunk, Szent István király arcképe, hátoldalán pedig az esztergomi látkép csodálható meg. UV-jel 1998 óta található a bankón, ami az esztergomi bazilika kupolájának keretbe foglalt képe.

32. ábra: Az esztergomi bazilika kupolája UV-A és UV-C fényben

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

20 000 forintos:

33. ábra: A húszezer forintos bankjegy elő- és hátlapja

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A húszezer forintos bankjegy előoldalán a haza bölcsének, Deák Ferencnek a portréja, hátoldalán a régi magyar képviselőház látható. Ez a címlet 2001. február 1-jén került kibocsátásra. Erre azért volt szükség, mert a GDP (bruttó hazai termék) jelentősen megnőtt, ezzel párhuzamosan a gazdaságban lévő készpénzállomány is bővült. Az új címlet kibocsátása pénzforgalom-technikai kérdés volt. Előnye, hogy mérsékelte a tízezer forintos iránti igényt, így kevesebb bankjeggyel, olcsóbban lebonyolíthatóvá vált a készpénzforgalom. A jelenlegi bankjegysorozatban ez a legnagyobb címlet, Döme Márk, bankjegyvédelmi kapcsolati referenssel folytatott mélyinterjűnkéből kiderült, hogy a Magyar Nemzeti Bank a közeljövőben nem is tervezi nagyobb címlet kibocsátását.

A bankjegy a megszokott összes biztonsági elemmel rendelkezik, azonban védettségét növeli a hátoldalán megtalálható az optikailag változó tulajdonságú (OVI) festékkel készült nyomat. Ez a nyomat a rátekintés szögétől függően vöröseslila vagy szürkészöld színű. Ez a biztonsági elem is metszetmélynymtatással készült, ezért tapintással is érzékelhető. Az új bankjegy UV-jele a polgárosodás jelképe, egy napernyővel sétáló pár.

34. ábra: Napernyővel sétáló pár UV-A és UV-C fény alatt

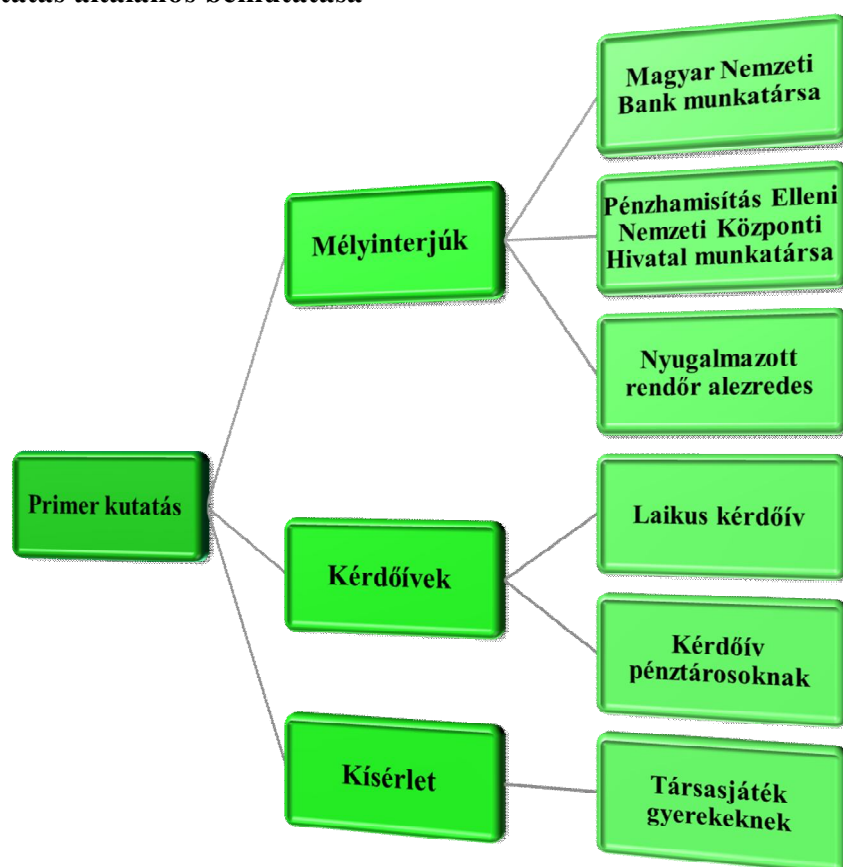
Forrás: Magyar Nemzeti Bank

6. PRIMER KUTATÁS

6.1. Hipotézisek

H1	A forintbankjegyek nemzetközi viszonylatban is biztonságosak.
H2	A hamisítványok döntő többségét forgalomba hozataluk után foglalják le.
H3	Az emberek nagyon félnek attól, hogy bankjegyhamisítás áldozatává válnak.
H4	A pénztárosok több ismerettel rendelkeznek a bankjegyek biztonsági elemeiről, mint a laikusok.
H5	A pénztárosok nagyobb arányban cselekednének helyesen, mint a laikusok, ha hamisgyanús bankjeggyel találkoznának.
H6	Azokban a pénztárakban, ahol van UV-lámpa, mindig ellenőrzik a bankjegyeket UV-fény alatt.
H7	Mind a mélyinterjú alanyok, mind a laikusok, mind a pénztárosok szerint fontos az emberek bankjegyismereti oktatása.
H8	Társasjátékkal fejleszthető a gyerekek bankjegyismerete.

6.2. Primer kutatás általános bemutatása

35. ábra: Primer kutatás

Forrás: Saját szerkesztés

Dolgozatunkban mind kvantitatív, mind kvalitatív kutatási módszert alkalmaztunk. Mélyinterjút folytattunk Döme Márk bankjegyvédelmi kapcsolati referenssel, a Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatal egy munkatársával és egy nyugalmazott rendőr alezredessel. Kérdőíves felmérést készítettünk a lakosság körében, illetve egy kísérlet keretében egy általunk készített társasjáték formájában mértük fel az általános iskolák negyedik osztályos tanulóinak bankjegyismeretét.

6.3. Mélyinterjúk

Mindhárom mélyinterjünk más és más kérdéskörre irányult. A kérdéseket a megkérdezett személyek szakterületétől függően állítottuk össze. A mélyinterjúk a *2-4. számú mellékletekben* találhatóak.

Első mélyinterjűnkát **Döme Márk bankjegyvédelmi kapcsolati referenssel** készítettük, aki 7 hónapja dolgozik a Magyar Nemzeti Bankban, de az érdeklődési köre már évek óta a bankjegyekhez köti. A neki feltett kérdéseket két kategóriába sorolhatjuk. Az első csoportba tartozó kérdések a bankjegybiztonsággal, a hamisítás megelőzésével, a fejlesztésekkel kapcsolatosak. A válaszokból az derült ki, hogy hamisíthatatlan bankjegy nem bocsátható ki, ugyanakkor a valódi bankóknak nincsen tökéletes hamisítványuk. Bár a hamisítók és a kibocsátó jegybankok között állandó sajátos verseny van, mégis elmondható, hogy a kibocsátók egyfajta lépéselőnyben vannak, mivel az előny megtartása érdekében, folyamatosan fejlesztik a bankjegyek biztonsági elemeit. A hamisítás elleni védelem egyik eleme lehet, ha a bankjegyek címletenként különböző méretűek. A forintbankjegyeknél ezt nem alkalmazták több okból, például így könnyebb a feldolgozás, szállítás, illetve a forintbankjegyek nemzetközi viszonylatban is jól védettnek minősülnek, és korszerű biztonsági elemekkel vannak ellátva. Így nem is tervezi az MNB újabb biztonsági elem bevezetését, habár a fejlesztések folyamatosan zajlanak a háttérben. Emellett a válaszokból az is meg tudtuk, hogy egy bankjegy tervezése során fontos, hogy a megjelenést és a biztonságot össze tudják hangolni. Az általunk készített társasjátékhoz fontos volt tisztában lennünk azzal, hogy az MNB tervez-e címletkivonást, vagy nagyobb címlet kibocsátást. Egyelőre ilyen terv nincs napirenden. A másik nagy témakört a lakosság bankjegyismeret oktatásával összefüggő kérdések alkották. A kiindulópontként azt kell letisztázni, hogy egyáltalán jó-e az, ha az emberek pontosan ismerik a bankjegyek biztonsági elemeit. A kérdés azért merült fel bennünk, mert a kérdőív kitöltők közül, többen nyilatkoztak úgy, hogy szerintük jobb lenne az embereket ezen a téren tudatlanságban tartani. Hiszen ha jobban ismerik a bankjegyeket, akkor valószínűleg jobban is tudják hamisítani őket. Az MNB álláspontja ebben a kérdésben az, hogy több a becsületes ember, mint a hamisító, ezért partnerként tekintenek a lakosságra,

mert közös érdek a bankjegyhamisítás visszaszorítása. Természetesen a bankjegyismereti oktatásokon fontos, hogy ne hamisítási tippek hangozzanak el. Az MNB már évek óta tart ebben a témában előadásokat mind laikusoknak, mind pénztárosoknak. Természetesen az előadások a célcsoporttól függően eltérőek, de mindenhol pozitív visszajelzéseket kapnak az előadók. Fontos megemlíteni, hogy ezek az oktatások ingyenesek. Emellett a jegybank kisfilmekkel, prospektusokkal is próbálja felhívni a figyelmet erre a témára. Illetve egy támogatási programot is meghirdetett, amelynek keretében kereskedelmi egységek vásárolhatnak UV-A/C-készüléket MNB-s támogatással.

A második mélyinterjúunk alanya a **Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatal egyik munkatársa** volt, aki 2002 óta foglalkozik ilyen ügyekkel. Az első kérdéscsokor az elkövetők körére irányult. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a bankjegyhamisítás a szervezett bűnözéshez kapcsolódik vagy inkább egyéni elkövetés jellemző. Az interjúalany válaszából kiderült, hogy ez is, az is jellemző erre a bűncselekményre. Azokhoz az esetekhez kapcsolható a szervezett bűnözés, ahol nagy mennyiségben, nyomdatechnikai úton készítenek hamisítványokat. Éppen a szervezett bűnözés jelenléte miatt segíti az ő munkájukat a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ (SZBEKK), amely kiemelten kezeli a pénzhamisítással kapcsolatos adatokat. Érdeklődtünk az után is, hogy az elkövetők között mennyire gyakori a mi korosztályunk. Mint kiderült, az elkövetők nagy része a 25-59 éves korosztályból kerül ki, de magas a fiatal felnőttek (19-25 év közöttiek) aránya is. A tettesek döntő többsége férfi. A fiatal felnőttek nagy száma miatt rákérdeztünk arra is, hogy a szakértő szerint tisztában vannak-e azzal a fiatalok, hogy mennyire súlyos bűncselekménynek számít a pénzhamisítás. A válaszból megtudtuk, hogy az esetek döntő hányadában ezt nem mérik fel, sőt sokszor csak kihívásnak, szórakozásnak tekintik ezt a cselekményt. A második téma, amit érintettünk kérdéseinkkel az a hamis pénz „életútja” volt. A legtöbb esetben csak a forgalomba hozatal után tudják a hamisítványt „lefűlelni”, de van példa ennek ellenkezőjére is. Az így felbukkanó hamis bankjegy útját sajnos csak ritkán tudják visszakövetni, ennek oka, hogy a hamisítványok a legtöbbször csak a pénzfeldolgozó cégeknél kerülnek elő, így nincs lehetőség „forrónyomos” üldözésre. Kíváncsiak voltunk arra, hogy ő mit gondol a lakosság bankjegyismereti oktatásáról. Szerinte ez kiemelten fontos feladat kellene, hogy legyen, így nem fordulhatna elő, hogy egy állampolgár még azzal se legyen tisztában, milyen címletű bankjegyek vannak forgalomban.

Harmadik mélyinterjúunk alanya egy neve elhallgatását kérő, nyugalmazott **rendőr alezredes** volt. A hozzá intézett kérdések elsősorban a rendőrségi eljárásra vonatkoztak, az adatgyűjtéstől az elkövetők elfogásáig. A bűnüldöző szerv információi legtöbbször

bejelentésből vagy saját észlelésből származnak. Ez utóbbi a rendőrség titkos információgyűjtő tevékenységének eredménye. A bejelentést követően legtöbbször a városi rendőrkapitányságok vagy a rendőrőrsök beosztottjai jelennek meg a helyszínen. Az általuk foganatosított intézkedés gyorsasága, jogszerűsége és szakszerűsége meghatározza az eljárás további menetét. Az ezen a ponton elkövetett leggyakoribb hiba, hogy az intézkedő rendőr nem lefoglalja, hanem csak átveszi a hamisgyanús bankjegyet, illetve mivel nem rendelkezik megfelelő információkkal az egyes címletek ismertetőjeleiről, ezért nem tudja szakszerűen lefolytatni az intézkedést. Fontos lenne, hogy a helyszíni kikérdezésnél megállapítsák, hogy hogyan, mikor, milyen módon került a hamisgyanús pénz a bejelentő birtokába. Ezt követően szakértő végzi el a vizsgálatot, amellyel meg lehet állapítani, hogy a bankjegy hamis vagy valódi-e. Ha a bankjegy hamis, és megalapozott gyanú áll fenn valaki ellen, úgy a rendőrségnek joga van ruházátvizsgálásra, elfogásra, előállításra, kihallgatásra és házkutatásra is. A házkutatás során le kell foglalni a pénz előállítására alkalmas papírt, festékeket, nyomdatechnikai eszközöket, hiszen ezek fontos bizonyítékok lehetnek. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy interjúalanyunk munkája során milyen módszerekkel találkozott, amelyekkel a hamisítók próbáltak túladni a hamis bankjegyeken. Elmondta, hogy a leggyakoribb az, hogy olyan üzletben vásárolnak vele, ahol tudják, hogy nincs UV-készülék, forgalmas karneválokat, kirakodóvásárokat is ideális helyszínnek tartanak erre a hamisítók, hiszen ott a nagy tömeg miatt a pénztárosnak lehetősége sincs, hogy minden bankjegyet megvizsgáljon. Illetve egy időszakban pincéreknek fizettek gyakran hamis pénzzel, de piacon is gyakran csaptak be hamisítványokkal idős eladókat.

6.4. Kérdőíves kutatás

6.4.1. Kérdőíves kutatás célja, módszertana

Bankjegy. Mindenki zsebében ott lapul. Kinek több, kinek kevesebb. Jön és megy, kapunk és adunk. Mindennapjaink részét képezi, mégsem figyelünk rá oda eléggé. Biztosra vesszük, hogy valódi. Nem is feltételezzük az ellenkezőjét. Ha mégis gyanú merül fel bennünk valódiságával kapcsolatban, tudnánk mit kell vizsgálni rajta? Erre és még sok már kérdésre kerestük a választ kérdőíves kutatásunkban. Nemcsak azokat az embereket kérdeztük meg, akik munkájuk során pénzzel foglalkoznak, hanem laikusokat is, akiknek a pénz nem munkaeszköz. A két célcsoportnak két különböző kérdőívet készítettünk. A szétválasztás oka, hogy azt feltételeztük, a két csoport eltérő szintű bankjegyismerettel rendelkezik. Kutatásunk célja volt a tapasztalatok, vélemények felmérése, a főbb attitűdök, benyomások, ismeretek feltárása a bankjegyekkel, pénzhamisítással kapcsolatban.

6.4.2. Laikus kérdőív

Önkitöltős kérdőívet készítettünk, amelynek megszerkesztésekor törekedtünk a nyitott kérdések számának minimalizálására. Zárt kérdések közül kétkimenetű (dichotom) és több kimenetű kérdéseket, illetve minősítő skálát alkalmaztunk. A mintavételi egységet „az utca emberei” alkották. A lekérdezett kérdőívek száma 525 darab volt, melyből **512** volt elemezhető. A mintavételi eljárás valószínűségi mintavétel, azon belül pedig egyszerű mintavételi eljárás volt, vagyis azonos eséllyel történt a kiválasztás. A kérdőív 15 kérdésből állt. A segédletként használt kérdőívet 5. számú mellékletként csatoljuk.

A válaszolók alapadatai:

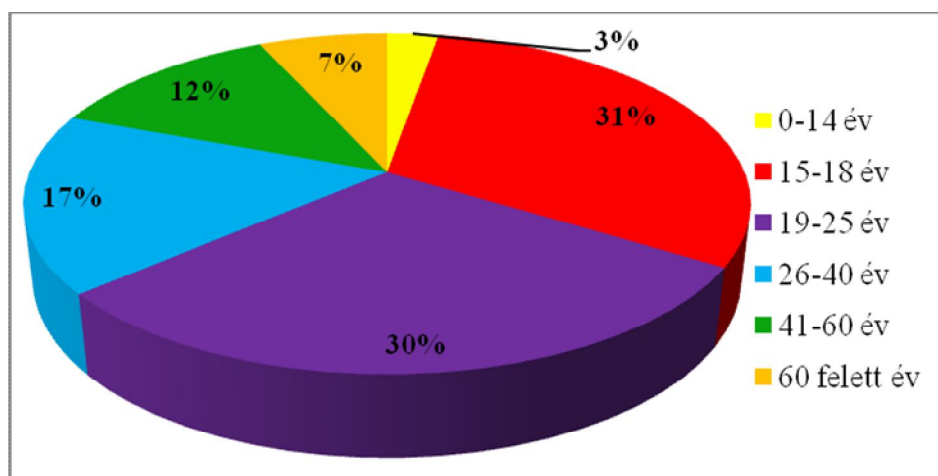
- Nem
- Kor
- Iskolai végzettség
- Lakhely

A megkérdezettek nem szerinti megoszlása:

A megkérdezettek valamivel több, mint kétharmada nő. A kérdést azért gondoltuk fontosnak, hogy meg tudjuk vizsgálni, hogy a nők vagy a férfiak félnek-e jobban attól, hogy bankjegyhamisítás áldozatává válnak.

Válaszadók kor szerinti megoszlása:

A válaszadók kor szerinti megoszlásának vizsgálatára azért volt szükség, mert kíváncsiak voltunk, hogy az egyes korcsoportok különböző ismeretekkel rendelkeznek-e a bankjegyekről, illetve a pénzhamisításról. A megkérdezettek mindössze 3%-a 14 év alatti gyermek. A legnépesebb korcsoport a 15-18 év közöttiek, illetve őket szorosan követik a 19-25 év közötti fiatalok.

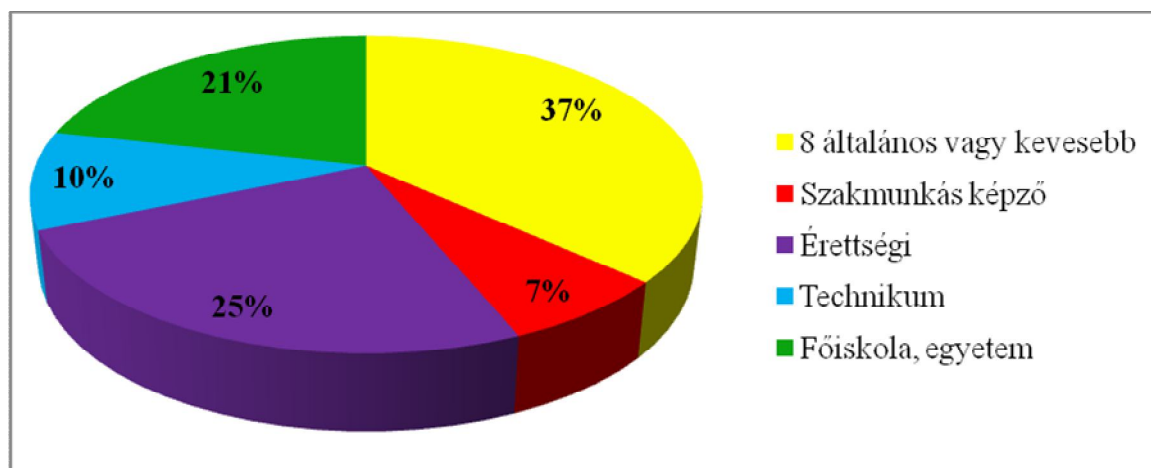

36. ábra: Válaszadók kor szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás

Válaszadók végzettség szerinti megoszlása:

A megkérdezettek iskola végzettségére azért kérdeztünk rá, mert vizsgáltuk, hogy a magasabb iskolai végzettség magasabb szintű bankjegyismeretet hoz-e magával. A megkérdezettek több mint harmada, 37%-a általános iskolai vagy annál kevesebb végzettséggel rendelkezik. A legkisebb aránya a szakmunkás képzettséggel rendelkezőknek volt.

37. ábra: Válaszadók iskolai végzettség szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás

Megkérdezettek lakhely szerinti megoszlása

5. táblázat

Megye	Megoszlás
Zala megye	22,07%
Vas megye	64,06%
Veszprém megye	1,76%
Somogy megye	4,10%
Baranya megye	2,15%
Fejér megye	1,95%
Pest megye	2,34%
Győr-Moson-Sopron megye	1,17%
Csongrád megye	0,39%
Összesen	100,00%

Forrás: Saját kutatás

Településtípus	Megoszlás
Megyei jogú város	47,85%
Város	15,82%
Falu	36,33%
Összesen	100,00%

Bankjegyek biztonsági elemeinek ismerete

Az első kérdésben azt kérdeztük meg, hogy elméletben mennyire ismerik a bankjegyek biztonsági elemeit. Ötös skálán kellett értékelniük saját ismereteiket. Az egyes azt jelentette, hogy semmit sem tud a biztonsági elemekről, míg az ötös válaszlehetőség a minden biztonsági elem ismeretét jelölte. A válaszadók átlagosan **3,21**-re értékelték saját tudásukat. Ebből azt a következtetést vontuk le, hogy valamennyi információval ugyan rendelkeznek a bankjegyek biztonsági elemeiről, azonban nem mondható teljes körűnek ez az ismeret. A második kérdésben ugyanezt már gyakorlati oldaláról közelítettük meg. Itt azt a kérdést tettük fel, hogy mennyire biztosak abban, hogy felismernék, ha hamisgyanús bankjeggyel találkoznanának. Ezt is ötös skálán kellett értékelniük a válaszadóknak, az egyes azt jelentette, hogy biztosan nem ismerné fel, míg az ötös azt, hogy biztosan felismerné. Itt az átlag **2,79** lett. A két érték között nincs nagy különbség, de elmondható, hogy az ismeretek gyakorlati alkalmazásában már bizonytalanabbak az emberek. A megkérdezettek 16,99%-a, 87 ember azonban jobbnak ítélte meg a gyakorlati tudását, mint az elméletit. Az ő első kérdésre adott válaszaik átlaga, **2,55**, a második kérdésre adott válaszaik átlaga pedig **3,72** volt. Ezen emberek tehát a bankjegyek biztonsági elemeit csak részben ismerik, viszont nagyobb valószínűséggel felismernék a hamis bankjegyet. 11 olyan személy volt, aki egyáltalán nem ismeri a bankjegyek biztonsági elemeit, és biztos benne, hogy fel sem ismerne egy hamis bankjegyet. 13 olyan válaszoló is volt azonban, akik úgy érzik, hogy a bankjegyek összes biztonsági elemét ismeri, és biztosan felismerne egy hamisítványt. 124 olyan válaszadó volt, aki úgy értékelte, hogy jól ismeri a bankjegyeket, ennek ellenére csak kis eséllyel ismerné fel a hamis bankót.

A legutolsó kérdésünk a tanulmányaikat jelenleg folytatókhoz szólt. Megkértük őket, hogy sorolják be magukat aszerint, hogy általános iskolába; közgazdasági szakközépiskolába, főiskolára, egyetemre; vagy egyéb szakközépiskolába, gimnáziumba, főiskolára vagy egyetemre járnak. Közülük külön vizsgáltuk azokat, akik közgazdasági képzésben vesznek részt, mert azt feltételeztük, hogy nekik magasabb az elméleti és gyakorlati ismeretük a fizetőeszközünkkel kapcsolatban. Hipotézisünk beigazolódott, ők ugyanis elméleti ismereteiket 0,14 századdal, gyakorlati ismereteiket pedig 0,16 századdal ítélték meg nagyobbnak, mint az összes megkérdezett, így náluk a két kérdésre adott válaszok átlaga **3,35** és **2,96** lett.

Ismeretek forrása

A válaszadók ismereteinek forrása

6. táblázat

Ismeretek forrása	Válaszok száma (db)
Iskola	214
TV	269
Internet	168
MNB kiadvány	64
Egyéb	91

Forrás: Saját kutatás

A harmadik kérdés arra irányult, hogy a megkérdezettek bankjeggyel kapcsolatos ismeretei honnan származnak. A legtöbben TV-ből kaptak információt, ezt szorosan követi az iskola. Ennek oka lehet, hogy a megkérdezettek **39,84%-a**, 204 személy jelenleg is közgazdasági képzésben tanul. A harmadik leggyakoribb ismeretszerzési forrás az internet volt, ami azt mutatja, hogy az emberek érdeklődnek a bankjegyek biztonsági elemei iránt. Az egyéb kategóriába a leggyakoribb válasz az volt, hogy családtagtól, baráttól, ismerőstől szerzett ismereteket, de volt, aki filmből, könyvből, tapasztalatból, banki gyakorlat során vagy felsőfokú biztonságszervező képzésben, okmányvédelmi előadáson és a Magyar Nemzeti Bank által tartott előadáson kapott információkat.

Bankjegyhamisítással kapcsolatos attitűdök

A kérdőívünkben azt is vizsgáltuk, hogy mennyire félnek attól az emberek, hogy bankjegyhamisítás áldozatává válnak. 1-5-ig terjedő minősítő skálán kellett nyilatkozniuk, ahol az egyes azt jelentette, hogy egyáltalán nem félnek, az ötös pedig azt, hogy nagyon félnek tőle. Ennél a kérdésnél a válaszok átlaga **2,45** lett. Ez az eredmény azt tükrözi, hogy nem tartják reális veszélynek. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a két nem véleménye mennyire tér el ebben a kérdésben, hiszen a gyengébb nemet az élet legtöbb területén óvatosabbnak tartják. Ez a feltételezés itt is bebizonyosodott, hiszen míg a férfiak válaszainak átlaga 2,17, addig a nőknél ez a szám 2,57 lett, ami azt mutatja, hogy nem annyira jelentős eltéréssel ugyan, de a nők jobban tartanak attól, hogy bankjegyhamisítók áldozatává válnak. Emellett fontosnak tartottuk azt is megvizsgálni, hogy mennyire tartják elterjedtnek Magyarországon a bankjegyhamisítást mint bűncselekményt. A válaszok átlaga itt **2,73**. Tehát a megkérdezettek nem tartják túl gyakorinak a pénzhamisítást.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a megkérdezettek közül hányan találtak már hamis bankjegyet. A válaszadók **2,15%-a**, azaz 11 személy már esett áldozatul ennek a bűncselekménynek.

Teendők hamisgyanús bankjeggyel való találkozás esetén

Azt is felmértük, hogy a megkérdezettek tudják-e, hogy mi a teendő akkor, ha hamisgyanús bankjegyet találnak. A kérdőívet kitöltők több mint fele, **59,77%-a** gondolja úgy, hogy tudja, mit kell tennie ebben az esetben. Megkérdeztük azt is, hogy valójában mit tennének, ha hamisgyanús bankjegyet találnának. Ezt nyitott kérdés formájában tettük fel. A kapott válaszokat két kategóriába soroltuk aszerint, hogy helyesen vagy helytelenül cselekednének a válaszadók. **79,3%-uk** a helyes utat választaná ebben a helyzetben, vagyis a rendőrséghez fordulna, felkeresne egy kereskedelmi bankot vagy postát, vagy eljuttatná a Magyar Nemzeti Bankhoz a hamisgyanús bankjegyet. A többiek különböző módokon cselekednének. Egy jelentős részük megpróbálná visszajuttatni a forgalomba, vagyis kisboltban próbálna vásárolni vele, „felváltatná az ismerősével, hogy ne az ő gondja legyen”. Van aki numizmata módon a gyűjteményét gyarapítaná vele, emlékebe eltenné vagy eldugná, de van olyan is, aki megsemmisítené, például elégetné vagy szétvagdosva eldobná.

Megnéztük azt is, hogy akik saját bevallásuk szerint tudják, hogy mit cselekedni, helyesen vagy helytelenül döntenének. **14,71%-uk** cselekedne helytelenül. Azoknál, akik nem tudják, hogy mit kell tenniük ilyen helyzetben, ez az arány már több mint duplája, **29,61%**. Bebizonyosodott az a feltételezésünk, hogy azok a személyek, akik nincsenek tisztában azzal, hogy mit kell tenni, ha hamisgyanús bankjeggyel találkoznak, nagyobb arányban cselekednek helytelenül, mint azok, akik tisztában vannak vele, hogy ilyen esetben mi a teendő. Ezért fontosnak tartanánk, hogy az embereket minél szélesebb körben tájékoztassák arról, hogy mit kell tenni, ha egy bankjegyről azt feltételezik, hogy hamis.

Az emberek véleménye a bankjegyismeret oktatásának fontosságáról

Kíváncsiak voltunk arra, hogy az emberek véleménye megegyezik-e a mi álláspontunkkal, tehát ők is úgy gondolják-e, hogy fontos a bankjegyismeret. Ennek vizsgálatához két kérdést tettünk fel. Az elsőben arra kerestük a választ, hogy mennyire tartják szükségesnek a válaszadók, hogy mindenki ismerje a bankjegyek biztonsági elemeit. Itt is öt fokozatú minősítő skálát alkalmaztunk, amelyen az egyes osztályzat azt jelentette, hogy nem tartják szükségesnek az ilyen irányú ismeretek, míg az ötös osztályzat bejelölésével arról nyilatkoztak a válaszolók, hogy szerintük ez nagyon fontos lenne. A válaszok átlaga **4,34** volt. Ez alátámasztja, hogy az emberek szerint is szükséges fizetőeszközünk ismerete. Megkérdeztük azt is, hogy mennyire tartanák a kérdőívet kitöltők hasznosnak, ha már az iskolában bankjegyismeretet oktatnának. Ugyanolyan minősítő skálát alkalmaztunk, mint az előző kérdésnél. Itt a válaszok átlaga már alacsonyabb, **3,88** lett. A válaszadók körét leszűkítettük a legérintettebb rétegre, azaz a diákokra. Arra számítottunk, hogy náluk élesebb

ellenállásba ütközünk, hiszen senki sem szeret többet tanulni. Örömmel tapasztaltuk, hogy az ő válaszaik átlaga nem sokkal marad el az általános véleményétől. Ők ezt a kérdést **3,72**-ra értékelték. Tehát ők is jó kezdeményezésnek tartanák, ha az iskolában is oktatnának bankjegyismeretet.

Kor, végzettség és az egyes kérdésekre adott válaszok kapcsolata

Életkor és az egyes kérdésekre adott válaszok kapcsolata

7. táblázat

Életkor	Elméleti ismeret	Gyakorlati ismeret	Félelem a bankjegyhamisítástól	Helytelenül cselekedők aránya	Oktatás fontossága
0-14	2,36	2,14	2,79	35,81%	3,50
15-18	3,32	3,03	2,18	18,82%	3,55
19-25	3,25	2,80	2,37	15,68%	3,85
26-40	3,11	2,69	2,28	19,54%	3,90
41-60	3,39	2,73	2,78	20,31%	4,34
61-	2,74	2,20	3,69	48,57%	4,74

Forrás: Saját kutatás

A 14 éven aluliak és a 60 év felettiak bankjegyismerete alacsonynak mondható. A többi korcsoport közel azonos szintű ismerettel rendelkezik mind elmélet, mind gyakorlat terén. A 60 év feletti korosztálynál tapasztaltuk a legnagyobb félelmet azzal kapcsolatban, hogy bankjegyhamisítás áldozatává válhatnak. Ugyanennél a korosztály a legnagyobb a helytelenül cselekvők aránya, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozoznának. Őket követik a 14 éven aluliak. A 19-25 éves korcsoport reagálna a legnagyobb arányban egy ilyen helyzetben helyesen, annak ellenére, hogy a pénzhamisítás elkövetői között nagy arányban szerepel ez a korosztály. (mélyinterjú: Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatal munkatársával) Megfigyelhető továbbá, hogy a megkérdezettek az életkor előrehaladtával egyre fontosabbnak vélik a bankjegyismeret iskolákban történő oktatását.

Végzettség és az egyes kérdésekre adott válaszok kapcsolata

8. táblázat

Iskolai végzettség	Elméleti ismeret	Gyakorlati ismeret	Félelem a bankjegyhamisítástól	Helytelenül cselekedők aránya	Oktatás fontossága
8 általános	3,16	2,84	2,37	22,87%	3,62
Szakmunkásképző	2,97	2,56	2,94	33,33%	4,47
Érettségi	3,24	2,84	2,38	15,75%	3,83
Technikum	3,39	2,94	2,37	23,53%	3,94
Egyetem, főiskola	3,25	2,64	2,53	17,27%	4,15

Forrás: Saját kutatás

Az elméleti és gyakorlati ismeretek közel azonosak a különböző iskolai végzettségű csoportok között, de a legalacsonyabb érték mindkét kérdés esetén a szakmunkásképzőt végzetteknél látható. Ugyanez a csoport fél a legjobban a bankjegyhamisítástól, és itt a legnagyobb a helytelenül cselekedők aránya, ugyanakkor ők tartják a legfontosabbnak, hogy az iskolákban bankjegyismeretet oktassanak. A csak érettségi végzettséggel rendelkezők között a legkisebb a helytelenül cselekedők aránya. A 8 általánost végzettek gondolják a legkevésbé szükségesnek, hogy iskolai keretek között is bankjegyismeretet tanítsanak.

6.4.3. Pénztáros kérdőív

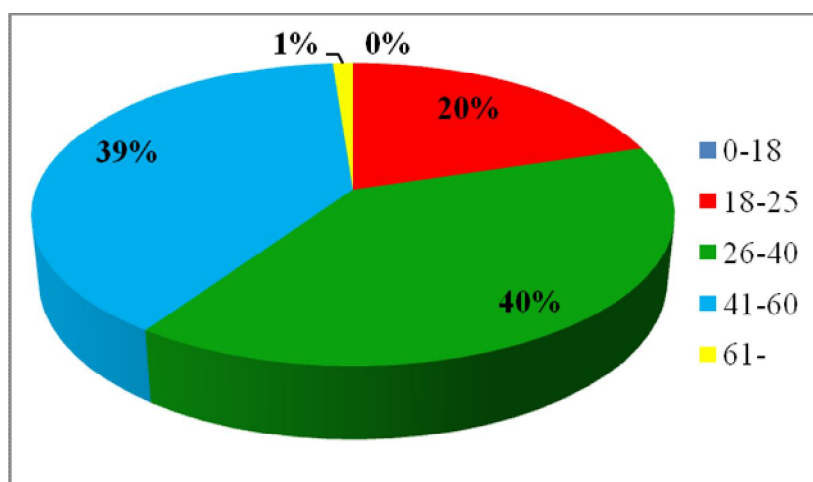
Önkitöltős kérdőívet készítettünk, melyben minimalizáltuk a nyitott kérdések számát. Zárt kérdések közül kétkimenetű (dichotom) és több kimenetű kérdéseket, illetve minősítő skálát alkalmaztunk, összesen 20 kérdést tettünk fel. A mintavételi egységet azok az emberek alkották, akik munkájuk során pénzzel foglalkoznak. A lekérdezett kérdőívek száma 90 darab volt, melyből **84** volt elemezhető. A mintavételi eljárás valószínűségi mintavétel, azon belül pedig egyszerű mintavételi eljárás volt, vagyis azonos eséllyel történt a kiválasztás. A lekérdezést nehezítette, hogy a hiper- és szupermarketekben tilos kérdőíves felmérést készíteni, a banki dolgozók több esetben is elzárkóztak a válaszadástól. A kérdőív az *6. számú mellékletben* található.

A válaszolók alapadatai:

- Kor
- Munkahely típusa

Megkérdezettek kor szerinti megoszlása:

A válaszadók között nincs 18 éven aluli pénztáros, illetve csak egy megkérdezett volt, aki már elmúlt 60 éves. A kérdőívet kitöltők nagy többsége 26 és 60 év között volt.

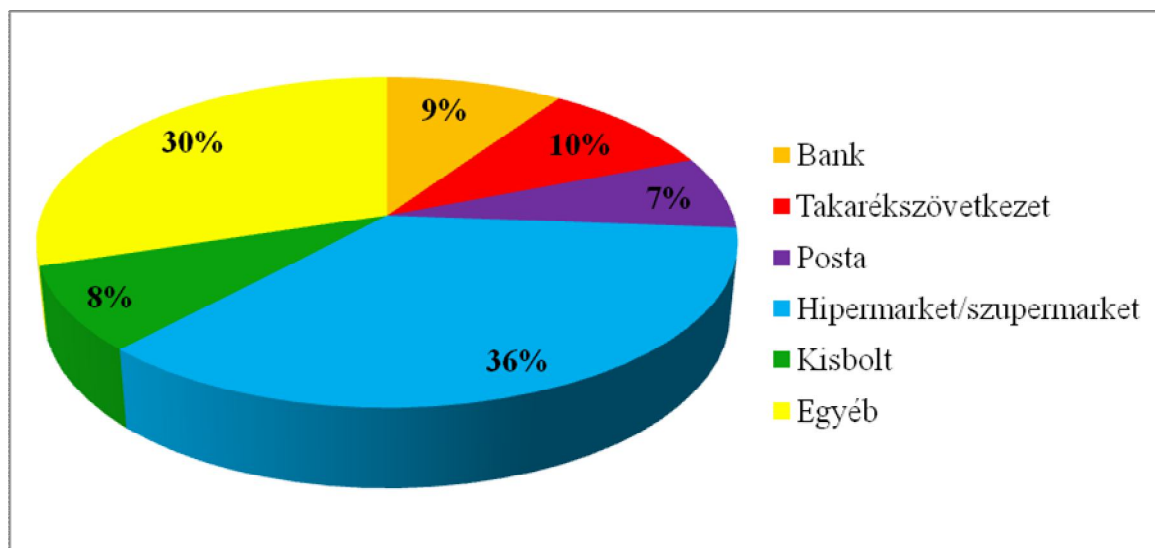

38. ábra: Válaszadók kor szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás

Válaszadók munkahely típus szerinti megoszlása:

A megkérdezettek 44%-a valamilyen kereskedelmi egységben dolgozik, nagyobb része hipermarketben vagy supermarketben. A válaszadók közel egy ötödének a munkahelye valamilyen hitelintézet (bank, takarékszövetkezet). Az egyéb munkahelyek között szerepel például: étterem, disco, vámügynökség, szolgáltató kft., termelő vállalkozás és volán társaság. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a hitelintézetben, postán dolgozó pénztárosok az átlagnál több ismerettel rendelkeznek-e. Ez azért fontos, mert ők nagyobb összegű pénztranzakciókat bonyolítanak le, mint egy bolti pénztáros, illetve mivel a laikus kérdőívből kiderült, hogy a megkérdezettek jelentős hányada, ha hamisgyanús pénzt találna, akkor bankban, postán vagy takarékszövetkezetben kérne segítséget a további teendőkkel kapcsolatban, így kiemelten fontos, hogy ezek az alkalmazottak megfelelő ismerettel rendelkezzenek.

39. ábra: Válaszadók munkahely típus szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás

Bankjegyek biztonsági elemeinek ismerete

Az első kérdésben - hasonlóan a laikus kérdőívhez - azt kérdeztük meg, hogy elméletben mennyire ismerik a pénztárosok a bankjegyek biztonsági elemeit. Ötös skálán kellett értékelniük saját ismereteiket. Az egyes azt jelentette, hogy semmit sem tudnak a biztonsági elemekről, míg az ötös osztályzat a minden biztonsági elem ismeretét jelölte. A pénztárosok saját elméleti tudásokat átlagosan **3,41**-re értékelték. Ez csak két tizeddel nagyobb a laikusok által adott válaszok átlagánál. A második kérdésben ugyanezt már gyakorlati oldaláról közelítettük meg. Itt azt a kérdést tettük fel, hogy mennyire biztosak abban, hogy felismernék, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozónának a munkájuk során. Ezt is ötös skálán kellett értékelniük a válaszadóknak, az egyes azt jelentette, hogy biztosan nem ismerné fel, míg az

ötös azt, hogy biztosan felismerné. Ennél a kérdésnél az átlag **3,31** lett. A válaszadók 8,3%-a nyilatkozott úgy, hogy semmilyen ismerettel nem rendelkezik a bankjegyek biztonsági elemiről, és mindössze minden hatodik kitöltő, azaz a válaszolók 15,5%-a ítélte meg úgy, hogy mind elméletben, mind gyakorlatban teljeskörűen ismeri őket. Látható tehát, hogy a pénzzel nap mint nap dolgozók nagy része, 84,5%-a nem rendelkezik teljeskörű ismerettel a bankjegyek biztonsági elemeiről sem elméleti, sem gyakorlati szinten. Pedig fontos lenne, hogy a társadalom ezen rétege részletesen ismerje bankjegyeinket, mert az ő segítségükkel hatékonyabban lehetne fellépni a pénzhamisítás ellen. Lehetőség azonban lenne arra, hogy a pénztárosok is többet tudjanak meg a bankjegyekről. „Az MNB hosszú évek óta tart bankjegyismereti előadásokat, ugyanis nagyon fontos, hogy a pénztárakban képzett, hozzáértő emberek fogadják el bankjegyeinket a fizetési tranzakciók során.” (mélyinterjú: Döme Márkkal a Magyar Nemzeti Bank bankjegyvédelmi kapcsolati referensével) Azt azonban már örömmel tapasztaltuk, hogy a banki, takarékszövetkezeti és postai pénztárosok már széleskörűbb ismeretekkel rendelkeznek. Ők az elméleti tudásukat **4,32**-re, a gyakorlatit pedig **3,86**-ra értékelték, az átlagnál tehát 0,91-gyel, illetve 0,55-tel magasabbra.

Felmértük azt is, hogy a megkérdezettek szerint bűncselekmény-e az, ha hamisgyanús bankjegyet forgalomban hagynak. A válaszadók **20,24%-a** nem tudta, hogy ez büntetendő.

Ismeretek forrása

A válaszadók ismereteinek forrása

9. táblázat

Ismeretek forrása	Válaszok száma (db)
Iskola	8
TV	18
Internet	17
MNB kiadvány	14
Szakmai továbbképzés	29
Egyéb	3

Forrás: Saját szerkesztés

A harmadik kérdés arra irányult, hogy a pénztárosok bankjeggyel kapcsolatos ismeretei honnan származnak. Azt feltételeztük, hogy ilyen irányú továbbképzésen a pénztárosok döntő hányada már vett részt. A kérdésre adott válaszokból, azonban kiderült, hogy a megkérdezettnek csak **34,5%-a** kapott információt a bankjegyekről ilyen képzésen. Közel azonos számban szereztek ismereteket Tv-ből, internetről és MNB kiadványból. Viszonylag kevesen voltak olyanok, akik iskolában tanultak erről. A három válaszadó közül egy úgy nyilatkozott, hogy családtagtól, a többiek pedig kollégáktól kaptak ismereteket.

Bankjegyhamisítással kapcsolatos attitűdök

Azt is vizsgáltuk, hogy mennyire tartják valószínűleg a pénztárosok azt, hogy munkájuk során találnak hamisgyanús bankjegyet. 1-5-ig terjedő minősítő skálán kellett nyilatkozniuk, ahol az egyes azt jelentette, hogy egyáltalán nem tartja valószínűnek, az ötös pedig azt, hogy azt gondolja, nagy valószínűséggel talál hamisgyanús bankjegyet munkája során. Ennél a kérdésnél a válaszok átlaga **3,13** lett. Ez az eredmény azt mutatja, hogy a pénztárosok nem látnak arra túl nagy esélyt, hogy munkahelyükön hamisgyanús bankjeggyel találkozzanak. Hasonlóan a laikus kérdőívhez, itt is felmértük azt, hogy a pénztáros dolgozók mennyire tartják elterjedtnek Magyarországon a pénzhamisítást. Ennél a kérdésnél is 1-5-ig terjedő minősítő skálát alkalmaztunk. Természetesen az 1 azt jelentette, hogy semennyire sem tartják elterjedtnek, az 5 pedig azt, hogy nagyon elterjedtnek tartják. A válaszok átlaga **3,37** lett. Eszerint közepesen elterjedtnek tartják ezt a bűncselekményfajtát a pénztárosok.

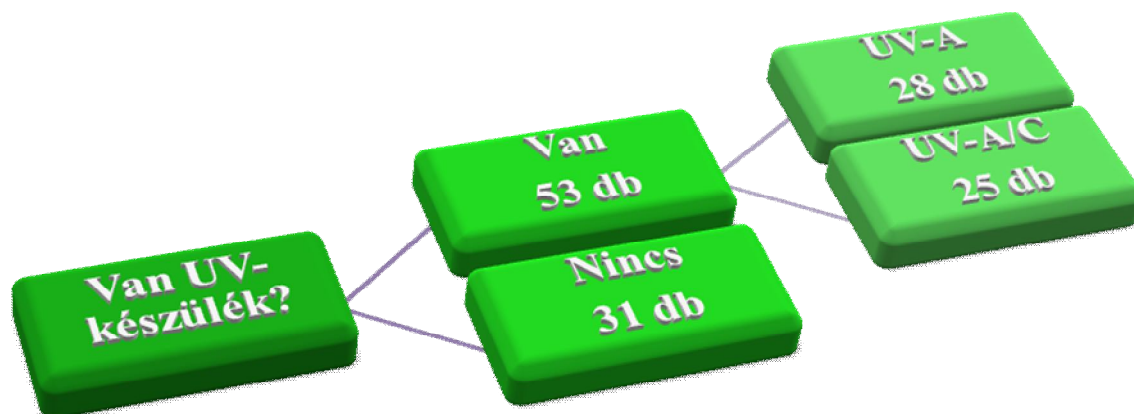
Találkozás hamisgyanús bankjeggyel

Vizsgáltuk azt, hogy a pénztárosok közül hányan találtak már munkájukból adódóan hamisgyanús bankjegyet. Eszerint 9-en már találkoztak ilyen bankjeggyel.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy mit gondolnak a pénztárosok, hogy tudják-e mi a helyes cselekedet hamisgyanús bankjeggyel való találkozás esetén. 20-an, azaz a pénztárosok **23,8%-a** úgy ítélte meg, hogy nincs tisztában azzal, mit kell tennie ilyen esetben. A laikusokhoz képest nagyobb azoknak az aránya, akik tudják mi a helyes ilyen helyzetben, de az lenne a kíváncsi, hogy minden pénzzel foglalkozó szakember pontosan ismerje a teendőket. Arra irányuló információt is gyűjtöttünk, hogy mit tennének ténylegesen a pénztárosok, ha hamisgyanús bankjegy kerülne a kezükbe. A kérdésre adott válaszokat itt helyes és helytelen kategóriákba soroltuk. Ez alapján elmondható, hogy a válaszadók **26,2%-a** helytelenül, **73,8%-a** pedig helyesen cselekedne. Itt is azt fogadtuk el helyes válasznak, ha a pénztáros a rendőrséghez fordulna, felkeresne egy kereskedelmi bankot vagy postát, jegyzőkönyvet venne fel vagy eljuttatná a Magyar Nemzeti Bankhoz a hamisgyanús bankjegyet. Olyan helytelen válaszok érkeztek, mint: „visszaadom egy másik vevőnek”, „elpasszolom”, „szólnék anyukámnak”, „eldugnám”, „visszaadnám a vevőnek, hogy ne nálam vásároljon hamis bankjeggyel”. A pénztárosok közül 10-en ugyan úgy gondolják, hogy tudják, mi lenne a helyes teendő, mégis az éles szituációban a helytelen utat választanák. Kiszűrtük azon **9** ember válaszát, akik találtak már hamis bankjegyet munkájuk végzése közben. Ők mindannyian úgy nyilatkoztak, hogy tisztában vannak vele, hogy bűncselekmény, ha forgalomban hagynak egy hamisgyanús bankjegyet, tudják, hogy mi a helyes teendő, és eszerint is cselekednének, ha újra hamisgyanús bankjegyet találnának.

Bankjegyek vizsgálata

A bankjegyek vizsgálatára vonatkozóan három kérdést tettünk fel a pénztárosoknak. Megkérdeztük tőlük, hogy van-e munkahelyükön UV-készülék, ha van, akkor csak UV-A vagy UV-A/C-készülék áll rendelkezésükre.

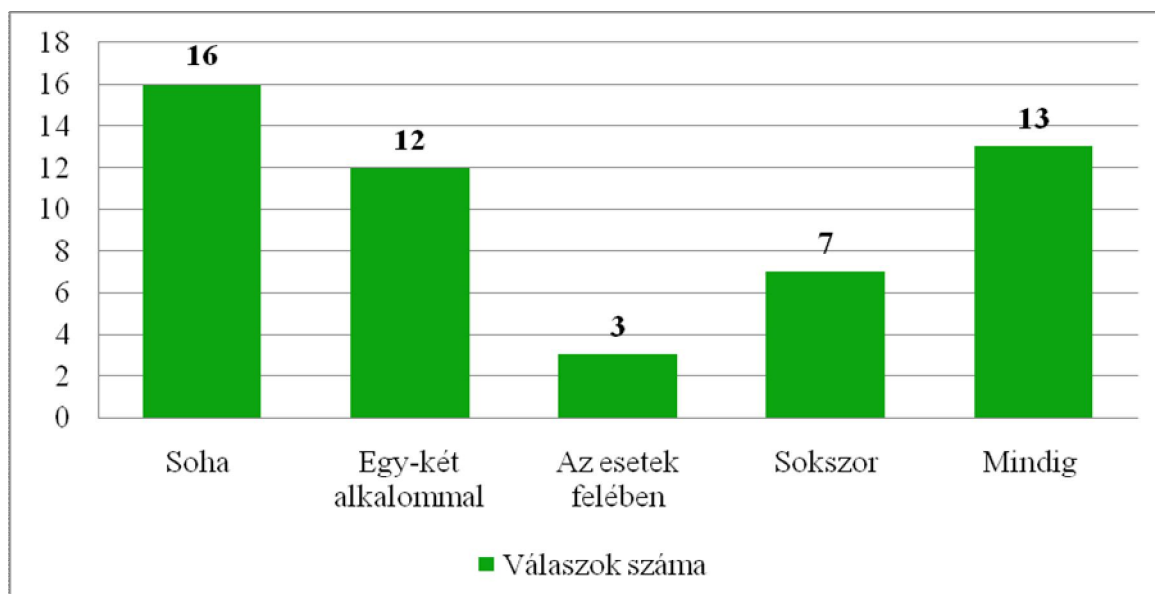

40. ábra: Munkahelyek UV-készülékkel való ellátottsága

Forrás: Saját kutatás

A pénztárok **63,1%-a** el van látva valamilyen bankjegyvizsgálatra alkalmas készülékkel. Azonban ezen eszközöknek csak **47,2%-a** UV-A/C készülék, így a megkérdezett pénztárosok kevesebb mint egy harmadának van meg a lehetősége, hogy mind a kétféle UV-jel meglétét ellenőrizze a bankjegyeken.

Megkérdeztük azt is a pénztárosoktól, hogy amennyiben van munkahelyükön UV-lámpa, úgy milyen gyakran ellenőrzik vele a bankjegyeket. A válaszok megoszlását a következő diagram tartalmazza:

41. ábra: Az UV lámpa használatának gyakorisága

Forrás: Saját kutatás

A válaszadók **31,4%-a** soha nem ellenőrzi a kezébe kerülő bankjegyeket UV-készülékkel, 23,5%-a is csak egy-két alkalommal használja az eszközt. Mindössze hárman válaszolták azt, hogy az esetek felében, 7-en pedig sokszor alkalmazzák a bankjegyeket vizsgálatához a berendezést, és 25,5% nyilatkozott úgy, hogy mindig ellenőrzi a bankjegyek valódiságát UV-lámpával. A válaszokból kiderül, hogy a pénztárosok nagy részét két csoportra lehet osztani, az egyik csoport (kutatásunkban népesebb csoport) tagjai, elvétve, vagy soha nem használják a rendelkezésükre álló UV-készüléket, a másik tagjai már jobban odafigyelnek arra, hogy a bankók valódiságát ellenőrizze. A kérdésre adott válaszok alapján levonható a következtetés, hogy a készülék megléte önmagában nem garancia arra, hogy az adott pénztárakban a bankjegyeket a berendezés segítségével ellenőrzik. Ezért fontos lenne, hogy a pénztárosokat tájékoztassák arról, mennyire kulcsfontosságú ezen eszközök használata. Önmagában azonban még ez sem elég, hiszen fontos, hogy a dolgozó tudja, hogy az egyes bankjegyeken milyen UV-jelet kell keresni. Hogy a Magyar Nemzeti Bank UV-A/C-készülék vásárlását támogató programjának szlogenjével éljünk: „Ne csak nézze a napernyővel sétáló párt, lássa is! A bankjegyen.” A program logója a következő:

42. ábra: **Ne csak nézze a napernyővel sétáló párt, lássa is! A bankjegyen.**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A megkérdezett pénztárosok munkahelyének **36,9%-a** nincs felszerelve sem UV-A, sem UV-A/C-készülékkel. Így külön kérdésben kérdeztük meg őket arról, hogyan ellenőrzik ők a bankjegyek biztonsági elemeinek meglétét. A kitöltők általános válaszokat adtak, mint például: „minden biztonsági elemet ellenőriznék”, „megtapogatom”, „fény felé fordítom”, „OVI²-t ellenőrizném”. Felvetődik az a kérdés, hogy hogyan ellenőriznek minden biztonsági

² OVI: Optikailag változó tulajdonságú festék

elemet, ha nem áll rendelkezésre megfelelő eszköz és ők maguk nyilatkozták, hogy a bankjegyek biztonsági elemeire vonatkozó ismereteik nem teljeskörűek. Azonban akadtak olyan válaszok is, hogy sehogy sem ellenőriznék. Okként többen az jelölték meg, hogy nem tudnák, hogy mit kell ellenőrizniük.

Munkahelytípusok UV-lámpával való ellátottsága

10. táblázat

Munkahely	Nincs UV-lámpa	UV-A lámpa	UV-A/C lámpa	Összesen
Bank	0	3	5	8
Takarékszövetkezet	1	1	6	8
Posta	0	3	3	6
Hipermarket/szupermarket	8	15	7	30
Kisbolt	5	2	0	7
Egyéb	18	7	0	25

Forrás: Saját kutatás

A bankokban, takarékszövetkezetben, illetve postákon szinte kivétel nélkül van UV-lámpa, egy olyan takarékszövetkezet van, ahol nincs semmilyen készülék. Ezeken a helyeken már gyakran előfordul a modernebb UV-A/C berendezés. Azonban ez elvárható is volt, hiszen ezek az intézmények nagy készpénzforgalmat bonyolítanak le. A kereskedelmi egységekben már valamivel rosszabb a helyzet. A nagyobb boltok többsége UV-A-készülékkel rendelkezik, de jó irányba mutat, hogy van 7 olyan hely, amely már UV-A/C lámpával ellátott. A kisboltoknál az a jellemző, hogy nem szereznek be UV-lámpát, ha mégis, akkor is csak UV-A berendezést. Az egyéb helyeken sem található UV-A/C lámpa, sőt a legtöbb helyen semmilyen lámpa sem áll a pénztáros rendelkezésére.

A pénztárosok véleménye a bankjegyismeret oktatásának fontosságáról

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a pénztárosok mit gondolnak arról, mennyire fontos, hogy az emberek ismerjék a bankjegyek biztonsági elemeit. Ennek vizsgálatához két kérdést tettünk fel. Az elsőben arra kerestük a választ, hogy mennyire tartják szükségesnek a válaszadók, hogy mindenki ismerje a bankjegyek biztonsági elemeit. Itt is öt fokozatú minősítő skálát alkalmaztunk, amelyen az egyes osztályzat azt jelentette, hogy nem tartják szükségesnek az ilyen irányú ismeretek, míg az ötös osztályzat bejelölésével arról nyilatkoztak a pénztárosok, hogy szerintük ez nagyon fontos lenne. A válaszok átlaga **4,15** lett. Ez ugyan egy kicsit alacsonyabb érték, mint amit a laikus kérdőív válaszainak értékelésénél kaptunk, azonban még ez is azt mutatja, hogy fontos a pénztárosok szerint is, hogy az emberek megfelelő mennyiségű információval rendelkezzenek fizetőeszközeink biztonsági elemeiről.

Megkérdeztük azt is, hogy mennyire tartanák a kérdőívet kitöltők hasznosnak, ha már az iskolában bankjegyismeretet oktatnának. Ugyanolyan minősítő skálát alkalmaztunk, mint az előző kérdésnél. Itt a válaszok átlaga csak kis mértékben lett alacsonyabb, **4,09**. A pénztárosok válaszainak átlaga 0,3 századdal magasabb ennél a kérdésnél a laikusok válaszainak átlagánál, tehát ők valamennyivel szükségesebbnek tartják az oktatást.

6.5 Kísérlet-társasjáték

Szerettük volna felmérni a gyerekek bankjegyismeretét is és úgy gondoltuk, hogy ezt egy társasjáték formájában a legkönnyebb megtenni, ugyanakkor egy ilyen játék megfelelő eszköz arra is, hogy bővítsük ismereteiket.

A játék elkészítése előtt kikértük több pedagógus véleményét is azzal kapcsolatban, hogy

- melyik az a korosztály, akiknek már érdemes egy ilyen játékot készíteni;
- mennyi ismerettel rendelkezhetnek az adott korosztályba tartozó gyerekek a bankjegyek megjelenéséről és biztonsági elemeikről;
- a bankjegyeken szereplő történelmi személyek közül iskolai tanulmányuk során kikkel találkozhattak már;
- milyen megjelenésű játék köti le ennek a korosztálynak a figyelmét.

Izgalmas volt erről a témáról beszélgetni tanárokkal. A tőlük kapott javaslatokat szem előtt tartottuk a játék és a hozzá kapcsolódó kérdések készítése, megírása közben. Az ő tanácsukra igyekeztük minél színesebbre, gyerekközpontúbbra és minél izgalmasabbra formálni a társasjátékot. A kérdések megírása közben szem előtt tartottuk azt is, hogy Döme Márk bankjegyvédelmi kapcsolati referens mélyinterjújában elmondta, hogy a Magyar Nemzeti Bank nem tervez címetkivonást, illetve nagyon címet kibocsátást. A pedagógusok egyetértettek abban, hogy az általános iskola negyedik osztályosainak már célravezető egy ilyen készségfejlesztő játékot készíteni. Összesen 16 gyerek játszott a játékkal, amelyről a kép a *8. számú mellékletben* megtalálható. A játékot két általános iskolában „teszteltük”, a résztvevőket sorsolással választottuk ki.

A játéknak a **Pénzerdő** nevet adtuk. A történet szerint Forintos Flórián az erdő közepén lakik. Egy nap édesanyja megkéri, hogy vigye el a bankba a megtakarított pénzüket. A bank az erdő szélén van, ezért, hogy eljusson oda, Flórinak át kell vágnia a Pénzerdőn. Segíts neki, hogy eljusson pénzével a bankba. A játékot 2-4 személy játszhatja. Minden játékos egy színes bábut indít útnak a Start mezőről. A játékot kockadobással kezdjük. Minden játékos annyit léphet, amennyit dob. A játék célja, hogy a játékos minél előbb eljusson a cél mezőbe. Az nyer, aki először célba ér. A játékban használt kérdések a *7. mellékletben* megtalálhatóak.

Különleges mezők:

Ha erre a mezőre léptek, húzniuk kellett egy kérdéskártyát. Ha helyesen válaszoltak, újra dobhattak.

Ha erre a mezőre léptek, húzniuk kellett egy lóherés kártyát, és követni az azon lévő utasítást. (Pl.: Lépj előre 4 mezőt! Dobj újra!)

Ha erre a mezőre léptek, húzniuk kellett egy csillagos kártyát, és követni az azon lévő utasítást. (Pl.: Lépj vissza 3 mezőt! Egy körből kimaradsz!)

A játék megkezdése előtt kitöltöttünk minden játékosal egy **tesztet**, amelyben a fenti 12 kérdésből szerepelt 5 db (a dőlt betűkkel írottak). Ha dolgozatként értékelnénk őket, akkor átlagosan **77,5%-ban** válaszoltak jól a kérdésekre. Arra a kérdésre mindenki tudta a választ, hogy mi Magyarország hivatalos pénzneme. A legtöbb gondot a legnagyobb címlet kiválasztása okozta.

Egyszerre mindig négy gyerek játszott a játékkal, és egy kör elég volt ahhoz, hogy valamennyi kérdéskártya legalább egyszer sorra kerüljön. A játék időtartama körülbelül 30 perc volt minden esetben. A játék után ugyanazokat a kérdéseket újra feltettük a gyerekeknek, mint előtte. Ekkor a teszten átlagosan **96,25%-ot** értek el, ami jelentős javulásnak mondható. A második „dolgozatot” kiegészítettük a Tetszett a játék? kérdéssel. A gyerekek közül mindenki igennel válaszolt.

A játék után az iskolásoknak megmutattuk a különböző címleteket és az azokon szereplő érdekesebb biztonsági elemeket (például: vízjel, illeszkedő jel). A gyerekek ezeket a „mini bankjegyismereti oktatásokat” nagyon élvezték, és a pedagógusoktól is nagyon pozitív visszajelzéseket kaptunk. A kísérlet után a tanárokkal is volt alkalmunk beszélgetni, akik elmondták, hogy hasznosnak tartanának egy ilyen játékot, ugyanis ők is tapasztalják nap, mint nap azt, hogy már a negyedik osztályos diákok is több száz, esetenként több ezer forintot hordanak magukkal az iskolába, a szülők gyakran küldik a gyerekeket a boltba vásárolni, illetve nagyszülőktől is nagyobb összegeket kapnak ajándékba.

Összességében elmondható, hogy a kísérlet elérte célját, azaz hogy a gyerekek játékos formában ugyan, de tanuljanak bankjegyeinkről.

6.6 Döntés a hipotézisekről

H1	A forintbankjegyek nemzetközi viszonylatban is biztonságosak.	Elfogadva
-----------	---	------------------

Első hipotézisünket Döme Márk bankjegyvédelmi kapcsolati referenssel folytatott mélyinterjúnk alapján fogadtuk el, ő elmondta nekünk, hogy a forintbankjegyek korszerű biztonsági elemekkel vannak ellátva, és megjelenésük alapján is a legszebbek közé sorolható a hazai fizetőeszköz.

H2	A hamisítványok döntő többségét forgalomba hozataluk után foglalkják le.	Elfogadva
-----------	--	------------------

Második hipotézisünket a Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatal munkatársának válasza alapján fogadtuk el helyesnek, hiszen azt mondta, hogy ritka az az eset, hogy hamisítványokat forgalomba hozatal előtt foglalnának le.

H3	Az emberek nagyon félnek attól, hogy bankjegyhamisítás áldozatává válnak.	Elutasítva
-----------	---	-------------------

Harmadik hipotézisünket a laikus kérdőívek elemzése után elutasítottuk, hiszen az erre irányuló kérdésre adott válaszok azt tükrözik, hogy az emberek nem tartják ezt reális veszélynek.

H4	A pénztárosok több ismerettel rendelkeznek a bankjegyek biztonsági elemeiről, mint a laikusok.	Elfogadva
-----------	--	------------------

Negyedik hipotézisünket a kétféle kérdőív azonos kérdésre adott válaszok összehasonlítása alapján fogadtuk el. A laikus emberek elméleti ismereteiket 3,21-re, gyakorlati tudásukat 2,79-re, a pénztárosok pedig elméleti tájékozottságukat 3,41-re, gyakorlati hozzáértésüket 3,31-re értékelték. Látható tehát, hogy a pénztárosok jobban informáltak.

H5	A pénztárosok nagyobb arányban cselekednének helyesen, mint a laikusok, ha hamisgyanús bankjeggyel találkoznának.	Elutasítva
-----------	---	-------------------

Ötödik hipotézisünk sajnos nem igazolódott be. A hétköznapi emberek 79,3%-a választaná a helyes utat, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozna, míg a pénztárosoknak csak 73,8%-a döntene helyesen. A hipotézisünk megfogalmazásakor ennek ellenkezőjére számítottunk, hiszen azt feltételeztük, hogy a pénztárosok nagyobb hányada kötelességtudó és lelkiismeretes.

H6	Azokban a pénztárakban, ahol van UV-lámpa, mindig ellenőrzik a bankjegyeket UV-fény alatt.	Elutasítva
-----------	--	-------------------

Hatodik hipotézisünket is el kellett vetnünk, ugyanis a kérdőíves kutatásból kiderült, hogy azokon a helyeken, ahol van UV-készülék, csak a pénztárosok 37,74%-a használja azt rendszeresen. Pedig a pénzhamisítás visszaszorítása érdekében fontos lenne, hogy minden

pénztáros rendelkezésére álljon egy korszerű UV-A/C-készülék, és azt rendszeresen használják is a dolgozók, hiszen csak így lehetne a hamisítványokat hatékonyan kivonni a forgalomból.

H7	Mind a mélyinterjú alanyok, mind a laikusok, mind a pénztárosok szerint fontos az emberek bankjegyismereti oktatása.	Elfogadva
-----------	--	------------------

Hetedik hipotézisünk egyértelműen beigazolódott, mert minden megkérdezett úgy nyilatkozott, hogy fontos a lakosság bankjegyismereteinek bővítése. Ez segítséget nyújthatna abban is, hogy kevesebben váljanak bankjegyhamisítás áldozatává.

H8	Társasjátékkal fejleszthető a gyerekek bankjegyismerete.	Elfogadva
-----------	--	------------------

Utolsó hipotézisünket is elfogadtuk, hiszen látható, hogy az általunk készített, kezdetleges társasjátékból is már sokat tanultak a kisiskolások. Ez alapján bátran kijelenthetjük, hogy egy korszerű társasjátékkal még nagyobb mértékben lehetne fejleszteni a gyerekek bankjegyismeretét.

7. MIT HOZ A JÖVŐ?

A laikus emberekkel kitöltetett kérdőívekből kiderült, hogy

- az emberek nem ismerik kellően a bankjegyek biztonsági elemeit;
- nincs mindenki tisztában azzal, hogy mit kell tennie, ha hamisgyanús bankjegyet talál;
- nem félnek „eléggé” attól, hogy bankjegyhamisítók áldozatává válnak,
- fontosnak tartanak azt, hogy mindenki megismerje a hazánkban törvényes fizetőeszközt;
- jó ötletnek gondolják a bankjegyismeret iskolai keretek között történő oktatását.

Furcsának tűnhet, hogy azt állítjuk, az emberek nem félnek „eléggé” a bankjegyhamisítástól, de ahogy a régi szólás is tartja: „Jobb félni, mint megijedni”, és ez a bölcsesség itt is megállja a helyét, ugyanis ha valamitől félünk, próbáljuk azt elkerülni, és ennek érdekében tenni is. Ha kellően reális veszélynek tartanak az emberek a bankjegyhamisítást, akkor saját megnyugtatójukra is jobban utána néznének a bankjegyek megjelenésének, biztonsági elemeinek, és annak, hogy honnan kérhetnek segítséget, ha mégis megtörténik a baj. Ez a fajta motiváció azonban hiányzik az emberekből, ezáltal kiszolgáltatják magukat a hamisítókna. Ugyanis aki nem fél, az figyelmetlen, így könnyebben átverhető.

Elgondolkodtunk azon, hogyan lehetne az embereknek segíteni abban, hogy jobban informáltak legyenek. Különböző korosztályoknak különböző módszerek lehetnek hatásosak:

- általános iskolásoknak: társasjáték
- fiataalkorúaknak: iskolai kereteken belül történő oktatás
- felnőttek: előadás, reklámfilmek, prospektusok

Azért gondoltuk azt, hogy már **gyerekkorban** is fontos az oktatás, mert ekkor a legfogékonyabbak a gyerekek újdonságokra; viszonylag veszélyeztetett korosztálynak mondhatók öök; és rajtuk keresztül könnyebb elérni a szülőket is. Ahogy a kísérlet bemutatásánál már említettük, nagy örömmel és érdeklődéssel fogadták a társasjátékot, és nyitottak voltak arra, hogy megismerjék a bankjegyeket. A kísérlet során lehetőségünk volt arra, hogy a pedagógusokkal és a gyerekekkel is beszélgessünk erről a témáról, akik elmondták, hogy egy héten mennyi pénzt visznek magukkal az iskolába, hogy a nagyszülőktől különböző alkalmakra mennyi pénzt kapnak, és hogy mennyi pénzzel küldik el a szülők a gyerekeket a boltba kisebb bevásárlásokra. Meglepett minket, hogy már a **kisiskolások** is milyen összegekkel „gazdálkodnak” nap, mint nap. Ez a pénzkezelés, illetve az, hogy róluk nem feltételezik, hogy bármilyen bankjegyismerettel rendelkeznek, könnyen a hamisítók látókörébe helyezheti őket, ezért fontos, hogy a gyerekeket, ha csak alap szinten is, de

megismertessük bankjegyeinkkel. Természetesen a társasjáték készítésénél figyelembe kell venni, hogy különböző fejlettségi szinten állnak az alsó tagozatos, illetve a **felső tagozatos diákok**. Mi ugyan csak a negyedik osztályosok számára készítettünk társasjátékot, de ugyanerre az analógiára épülve a felsőbb évfolyamosoknak is alkotható hasonló tartalmú játék, amelyben már mélyebbre hatóbban lehetne az egyes bankjegybiztonsági elemeket ismertetni. Ennél a korosztálynál a társasjátékot kiegészíthetnék szakértők előadásai. Haladva a korról, nemcsak papír alapon lehet játékot készíteni, hanem ma már az interneten is megtalálható sokféle ismeretterjesztő játék. Az Európai Központi Bank honlapján (http://www.ecb.int/euro/play/find_features/html/index.hu.html) Keresd meg a biztonsági elemeket címmel már létezik egy olyan játék, amely az euró biztonsági elemeit oktatja. A lenti képen a játék egy részlete látható. Ennek mintájára a forintbankjegyekről is lehetne egy hasonló játékot készíteni.

44. ábra: **Keresd meg a biztonsági elemeket!** című játék

Forrás: Európai Központi Bank

A **fiatalkorúak** oktatásában is fontos szerepet játszhatnának a szakértők által tartott bankjegyismereti előadások. Már csak azért is, mert a bankjegyhamisítók között magas a fiatalok aránya, ők nem mérik fel kellően a cselekmény tárgyi súlyát, gyakran csak szórakozásnak és egyfajta kihívásnak tekintik azt. Ezért lenne fontos, hogy a hozzájuk intézett

előadásokon rendőrök is hangsúlyozzák a bűncselekmény súlyosságát, így talán elrettentőbb lehet.

Többször felmerült annak a gondolata, hogy minden iskolában a tanterv részeként pénzügyi alapismeretet oktassanak, amelynek egyik része a bankjegyismeret lehetne.

A **felnőttek** figyelmét előadásokkal, reklámfilmekkel és prospektusokkal lehetne ráirányítani a bankjegyismeret fontosságára. A Magyar Nemzeti Bank már sok éve tart bankjegyismereti előadásokat, tájékoztatókat, amelyek mindig nagy érdeklődést váltanak ki a résztvevők köréből. Szerintünk hasznos lenne televízióban társadalmi célú hirdetés keretében foglalkozni ezzel a témával, ahol felhívhatnák a figyelmet arra, hogy hol található bővebb információ bankjegyeinkkel kapcsolatban. A MNB honlapján megtalálható egy kiadvány Tájékoztató a forintbankjegyekről és a bankjegyek biztonsági elemeiről, valamint a forintérmékről címmel, amely részletesen tartalmaz minden fontos információt a magyar törvényes fizetőeszközökről. A gyerekeken kívül még az **idősebb korosztály** lehet potenciális célcsoportja a hamisítóknak. Néhány példa, amikor kihasználták az idősebbek jóhiszeműségét:

- Piacon áruló idős embernél kis értékben vásároltak, de nagy címletű hamis pénzzel fizettek, így amikor visszajárót kaptak az már valódi pénz volt.
- Becsöngettek azokhoz a házakhoz, ahol ki van írva, hogy valami eladó (például: malac), a foglalót nagy címlettel előre kifizették. A visszajáró itt is valódi pénz volt.
- De volt olyan is, hogy az unoka kérte meg a nagyszüleit, hogy váltsanak fel neki egy nagycímletű pénzt, ami természetesen hamis volt.

Ezért lenne fontos az idősebb korosztály tájékoztatása is, például: hirdető táblán, újságban.

A pénztárosok által kitöltött kérdőívek elemzéséből kiderült, hogy:

- nem rendelkeznek elegendő ismerettel a bankjegyek biztonsági elemeiről;
- többen nem tudják, mit kell tenni, ha munkavégzés közben hamisgyanús bankjegyet találnak;
- nem tartják valós veszélynek azt, hogy hamisgyanús bankjeggyel találkozhatnak munkájuk során;
- sok helyen nem áll rendelkezésre UV-készülék, ha mégis van, sokan akkor sem használják azt rendszeresen;
- fontosnak tartanak azt, hogy mindenki megismerje a hazánkban törvényes fizetőeszközt;
- jó ötletnek gondolják a bankjegyismeret iskolai keretek között történő oktatását.

Meglepően tapasztaltuk, hogy azoknak az embereknek sincs elegendő ismeretük a bankjegyek biztonsági elemeiről, akiknek az a munkájuk, hogy a pénzt kezeljék. Fontos lenne, hogy ők folyamatos továbbképzésben vegyenek részt, ilyen képzés lehetne a Magyar Nemzeti Bank által tartott ingyenes oktatás. A pénztárosoknak tartott előadásokon már mélyebb ismereteket adnak át a szakértők. Szerencsére egyre nagyobb az igény ezekre az előadásokra.

A Magyar Nemzeti Bank felismerve azt, hogy sok kereskedelmi egységben nincs UV-A/C készülék, 2011 tavaszán meghirdette **„Világítsunk rá a lényegre!”** programját, melynek célja, hogy támogassa a megbízható bankjegyllenőrzést. A pályázat során a jegybank anyagilag támogatta a kiskereskedők UV-A/C-készülék vásárlását, a támogatás mértéke a berendezés kiskereskedelmi árának 60 százaléka, de készülékenként maximum 20 000 forint. Azonban nem mindenki vehette igénybe ezt a támogatást. A jegybank támogatására az a kereskedő volt jogosult, aki

- működését 2011. január 1-je előtt megkezdte;
- beszámoló nyilvánosságra hozatali kötelezettségének, illetve a vállalkozói személyi jövedelemadó bevallási kötelezettségének eleget tett;
- üzletének/üzleteinek átlagos alapterülete kevesebb, mint 400 m²;
- éves árbevétele üzletenként több mint 5 millió forint.

A pályázati lehetőség mostanra már lezárult.

Nem elég azonban, ha egy ilyen készülék a pénztárosok rendelkezésre áll, ugyanis sajnos sok esetben nem használják azt. Ezért jó kezdeményezés az, hogy a jegybank rendeletben előírja a hitelintézetek nagy pénzforgalmat lebonyolító fiókjainak és a postáknak, hogy csak akkor forgathatják vissza a készpénzt a forgalomba, ha meggyőződnek annak valódiságáról az MNB által bevizsgált bankjegyzigsgáló géppel.

A pénztárosok munkájának megkönnyítése érdekében a jegybank egy **matricaként** is használható segédanyagot készített, amely röviden összefoglalja az UV-A/C-készülékkel történő vizsgálatot. Ez a segédlet olyan méretben is elkészült, amelyet a pénztárosok a berendezésre ráragasztanak, és ha arra ránéznek, azonnali segítséget kapnak. A kész matrica korlátozott számban a Magyar Nemzeti Bankon keresztül igényelhető.

45. ábra: Segédanyag a bankjegyek UV-fény alatti ellenőrzéséhez

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A jegybank az UV-A/C-készülék népszerűsítésére kis **kampányfilmet** készített, amely az MNB honlapján megtalálható. Ha valamelyik gazdálkodó szervezet ilyen készüléket szeretne beszerezni, kérheti az MNB szakértőinek véleményét, ugyanis egy ilyen készülék kiválasztásakor többféle szempontot is figyelembe kell venni (pl.: fényviszonyok, ergonómiai szempontok).

A bankjegyek biztonsági elemeinek bemutatásakor láthattuk, hogy mennyire széles a bankjegyeken megtalálható bankjegybiztonsági elemek palettája. Ez önmagában nem is jelenthetne gondot, azonban nem **egységesen alkalmazzák** azokat minden címletre. Van olyan biztonsági elem, amely csak bizonyos címleteken található meg, ilyen például az OVI-nyomat, amely 500, 1000 és 20 000 forintoson található meg; de van olyan is, amely csak egy címleten nem található meg, ilyen a hologram hatású fémcsí, amely csak az 500 forintoson nem szerepel. Ez nagyban megnehezíti a pénztárosok munkáját, nem lenne jobb egységesíteni ezeket? Nem lenne célravezetőbb, ha minden címleten ugyanazokat a biztonsági elemeket alkalmaznák?

Csak akkor célravezető bármelyik alternatíva, ha mindenki partner a probléma megoldásában. Mindegyik megoldási javaslatunk az emberek egyéni elhatározására épül.

- Mindenki ismerje meg a hazai törvényes fizetőeszköz biztonsági elemeit!
- Figyelje a nap, mint nap kezébe kerülő bankjegyeket!

- Bárki, aki hamisgyanús bankjeggyel találkozik, jutassa el az MNB-hez!
- Minden pénztáros, akinek rendelkezésére áll UV-készülék, ellenőrizze annak segítségével a bankjegyeket!

Ugyanis, ha ezeket az apró lépéseket mindenki megtenné, és nem hagyna forgalomban hamis bankjegyet, segítené a bűnüldöző szervek munkáját, és hozzájárulna a hazai bankjegybiztonság javításához. A bankjegyhamisítás által okozott kár, ha közvetve is, de mindenki vesztesége, ezért közös érdek, hogy visszaszorítsuk ezt Magyarországon. Ezért bír kiemelkedő fontossággal ebben a kérdésben az egyén társadalmi felelősségvállalása.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalmak:

Bácskai Tamás – Huszti Ernő – Simon Péterné: A pénz – A kaori kagylótól az euróig. Budapest, 2003. 475-476. old.

Gál István László: Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak, Akadémiai Kiadó, Budapest [2007]., 27-31. old., 141-145. old.

Hajdu Gyula: Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest [1967]., 713. old.

III. András 1298. évi XL. törvénycikk

III. Károly 1723. évi IX. törvénycikk

Joe Cribb: A pénz, Park Kiadó, Budapest 1991. 18-19. old.

Luxemburgi Zsigmond, 1405. évi XVIII. törvénycikk

Magyar Törvénytár [1899], 153. old

Magyar Törvénytár, 1000-1526. évi törvénycikkek, Károly Róbert 1342. évi decretuma 5-6. §. Budapest [1899]., 153. old.

Soltész Imre: Útmutatás A bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára, Budapest [1924]

Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest [2002]., 371-384. old.

Wiener A. Imre: Gazdasági bűncselekmények, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest [1986]., 252-260. old

Internetes források:

<http://crimestat.b-m.hu/> (letöltve: 2011. október 20.)

http://ec.europa.eu/anti_fraud/pages_euro/index_en.html (letöltve: 2011. november 8.)

<http://english.pravda.ru/russia/economics/09-06-2003/3029-fake-0/> (letöltve: 2011. november 17.)

http://europa.eu/agencies/pol_agencies/eurojust/index_de.htm (letöltve: 2011. november 8.)

http://forintportal.hu/forint/10_forint.php (letöltve 2011. október 10.)

http://forintportal.hu/forint/100_forint.php (letöltve: 2011. október 10.)

http://forintportal.hu/forint/20_forint.php (letöltve: 2011. október 10.)

http://forintportal.hu/forint/200_forint.php (letöltve: 2011. október 10.)

http://forintportal.hu/forint/5_forint.php (letöltve 2011. október 10.)

http://forintportal.hu/forint/50_forint.php (letöltve: 2011. október 10.)

http://hvg.hu/itthon/20100518_hamis_otszazasok (letöltve: 2011. október 4.)

http://hvg.hu/itthon/20110222_hamis_tizezresek_bankszamlä (letöltve: 2011. október 4.)

http://index.hu/bulvar/2009/10/22/hamis_szazdollarosokat_foglaltak_le_siofokon_es_budapes_ten (letöltve: 2011. október 4.)

<http://jesz.ajk.elte.hu/tothj27.html> (letöltve: 2011. október 19.)

http://mult-kor.hu/20111004_hamis_ezustpenz (letöltve: 2011. október 20.)

<http://natgeotv.com/hu/szigoruan-titkos-bevetesek/tartalom> (letöltve: 2011. november 17.)

http://penzvero.hu/termek/csomagolt_termek.html&USID=a972b74546b7a41af48a9ad2dcc0917e (letöltve: 2011. november 16.)

<http://szegedma.hu/hir/szeged/2011/10/hamis-penzzel-fizettek-vasarhelyen-lebuktak-fotok.html> (letöltve: 2011. október 22.)

<http://www.banktechnika.hu/bankjegy-ismeret.html> (letöltve: 2011. október 27.)

http://www.dipa.hu/oldal.php?menupont_id=3 (letöltve: 2011. október 10.)

<http://www.ecb.int/press/pr/date/2010/html/pr100719.en.html> (letöltve: 2011. november 8.)

<http://www.ecb.int/press/pr/date/2011/html/pr110718.en.html> (letöltve: 2011. november 8.)

http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_intezmenyrendszer&id=11 (letöltve: 2011. november 8.)

<http://www.flickr.com/photos/belshire/2946501661/> (letöltve: 2011. november 17.)

http://www.gemsys.hu/08/media/dir/dealer/hirlevel_eurion.pdf (letöltve: 2011. október 31.)

http://www.mnb.hu/Bankjegy_es_erne/bankjegyeink (letöltve: 2011. október 10.)

http://www.mnb.hu/Bankjegy_es_erne/ermek/mnbhu_ermek (letöltve: 2011. október 10.)

http://www.mnb.hu/Bankjegy_es_erne/informaciok-kereskedelmi-szervezetek-szamara/teritesmentes-szolgaltatasok (letöltve: 2011. november 15.)

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/11_2011MNB%20rendelet.pdf (letöltve: 2011. október 28.)

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/12_2011MNB%20rendelet.pdf (letöltve: 2011. október 28.)

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_evesjel/eves_jelentes_2010_hu.pdf (letöltve: 2011. október 4.)

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/Penziranytu/jegybanktorv_hu.pdf (letöltve: 2011. október 28.)

http://www.mnb.hu/Sajtoszoba/mnbhu_pressreleases/2000-evi-sajtokozlemenyek/mnbhu_koz108 (letöltve: 2011. október 31.)

<http://www.mno.hu/portal/601213> (letöltve: 2011. október 4.)

http://www.newsfirst.lk/english-news/World/index.php?view=news_more&id=887 (letöltve: 2011. november 17.)

http://www.ntk.hu/c/document_library/get_file?uuid=71af179c-c950-4a3d-afbd-1fce3db9b9dd&groupId=10801 (letöltve: 2011. október 19.)

<http://www.origo.hu/archivum/20090415-nemzetkozi-eurohamisito-bandat-gongyolitett-fel-a-lengyel-rendorseg.html> (letöltve: 2011. október 4.)

<http://www.origo.hu/uzletinegyed/hirek/20001101amagyar.html> (letöltve: 2011. október 10.)

<http://www.pecshor.hu/periodika/2003/gal.pdf> (letöltve: 2011. október 20.)

<http://www.penzjegynyomda.hu/tortenet.html> (letöltve: 2011. október 10.)

<http://www.penzvero.hu/history> (letöltve: 2011. október 10.)

http://www.rulesforuse.org/pub/index.php?currency_lang=-1&country=-1®ion=-1&lang=de&page=faq (letöltve: 2011. november 8.)

<http://www.sulinet.hu/tart/fcikk/Khal/0/31987/1> (letöltve: 2011. október 19.)

1. számú melléklet – A jogszabályok kapcsolódó paragrafusai

Büntetőtörvénykönyv

Pénzhamisítás

Btk. 304. § (1) Aki

- a) pénzt forgalomba hozatal céljából utánoz vagy meghamisít,
 - b) hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hozatal céljából megszerez, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz,
 - c) hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hoz,
- büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a pénzhamisítást

- a) különösen nagy, vagy azt meghaladó értékű pénzre,
- b) bünszövetségben

követik el.

(3) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a pénzhamisítást váltópénzre, illetve kisebb, vagy azt el nem érő értékű pénzre követik el.

(4) Aki pénzhamisításra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

Pénzhamisítás elősegítése

Btk. 304/A. § Aki pénzhamisításhoz szükséges anyagot, eszközt, berendezést vagy számítógépes programot készít, megszerez, tart, átad, forgalomba hoz vagy azzal kereskedik, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

305. § A 304. § alkalmazása szempontjából

- a) pénz utánzásának kell tekinteni a forgalomból kivont pénz olyan megváltoztatását is, hogy az forgalomban levő pénz látszatát keltse,
- b) pénz meghamisításának kell tekinteni olyan jelzés alkalmazását, illetve eltávolítását is, amely annak megjelölésére szolgál, hogy a pénz csak meghatározott országban érvényes, továbbá a pénz nemesfém tartalmának csökkentését is.

Hamis pénz kiadása

306. § (1) Aki valódi, illetve hamisítatlan gyanánt jogszerűen szerzett hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hoz, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt különösen nagy, vagy azt meghaladó értékű pénzre követik el.”

Jegybanktvörvény:

„31. §...

(5) A hamis vagy meghamisított bankjegy és érme fizetési művelet során nem fogadható el.

31/A. § (1) Az MNB ellátja a magyar és a külföldi törvényes fizetőeszközök hamisítás elleni védelmével kapcsolatban a hatáskörébe tartozó technikai és egyéb feladatokat, így különösen a készpénzszakértői, oktatási, adatszolgáltatási és tájékoztatási feladatokat. Az MNB készpénzszakértői feladatai ellátása során, a szakértői vizsgálat alapján hamisnak vagy meghamisítottnak minősített fizetőeszközökkel összefüggésben indított büntetőeljárásban történő felhasználás céljából - az adott büntetőeljárás jogerős lezárásáig - jogosult a feltehetően hamis vagy meghamisított fizetőeszközök természetes személy befizetőjének (birtokosának) személyes adatait (családi és utónév, lakcím, azonosító okmány megnevezése és száma) kezelni, és ennek keretében az említett adatokat a pénzhamisítási ügyekben a büntetőeljárást lefolytató, illetve bűnüldözési feladatokat ellátó szervek részére továbbítani.

(2) A feltehetően hamis vagy meghamisított (a továbbiakban: hamisgyanús) magyar és külföldi fizetőeszközöket szakértői vizsgálat céljából az MNB részére meg kell küldeni, vagy a szakértői vizsgálatra történő továbbítás céljából az MNB elnökének rendeletében meghatározott szervezet részére át kell adni.

(3) A hamis és a meghamisított magyar és külföldi fizetőeszközökért nem jár térítés.

(4) Az MNB elnökének rendeletében meghatározott, a Hpt. szerinti pénzforgalmi, pénzváltási és pénzfeldolgozási szolgáltatást, továbbá a postáról szóló 2003. évi CI. törvény szerinti nemzetközi postautalvány-szolgáltatást nyújtó köteles az általa fellelt hamisgyanús magyar és külföldi fizetőeszközöket az MNB-nek megküldeni, valamint a fellelés körülményeiről az MNB által előírt módon és tartalommal, ideértve az (1) bekezdésben meghatározott személyes adatokat is, adatszolgáltatást teljesíteni. ”

2. számú melléklet – Mélyinterjú Döme Márk bankjegyvédelmi kapcsolati referenssel

Mióta foglalkozik a bankjegyhamisítás témakörével? Mióta tartanak előadásokat a pénzhamisításról? Mennyire érzi hasznosnak ezeket az előadásokat? Mennyire fogadják pozitívan az emberek?

Az érdeklődési köröm már évek óta a bankjegyekhez köt, a Magyar Nemzeti Bankban (továbbiakban MNB) 7 hónapja dolgozom.

Az MNB hosszú évek óta tart bankjegyismereti előadásokat, ugyanis nagyon fontos, hogy a pénztárakban képzett, hozzáértő emberek fogadják el bankjegyeinket a fizetési tranzakciók során.

Az általunk tartott bankjegyismereti oktatásokat és tájékoztatásokat nagyon fontosnak és hasznos tartom. Mindig nagy érdeklődést vált ki a résztvevők körében. A résztvevők folyamatosan kérdegetnek, pénzzel kapcsolatos élménye mindenkinek van. Amikor pénztárosoknak, kereskedelmi szervezeteknek tartunk előadásokat, akkor az egy kicsit más hangulatban és más forgatókönyv szerint zajlik, mint egy ismeretterjesztő előadás. Itt mindenkinek „szakmája- munkája” a pénz, ezért más kérdések merülnek fel sokkal mélyrehatóbb ismeretanyagot adunk át a hallgatóknak. Rendszeresen pozitív visszajelzéseket kapunk és nagyon nagy igény van az előadásokra országsszerte.

Az Ön személyes véleménye alapján, mit gondol, fel lehet-e találni olyan pénzt, amit nem lehet hamisítani?

Tökéletes, hamisíthatatlan bankjegyet véleményem szerint nem lehet előállítani. Amióta bankjegyeket és érméket használ az emberiség a fizetési tranzakciók kiegyenlítésére, azóta a hamisítványok is jelen vannak. A technikai fejlődésnek köszönhetően egyre korszerűbb eszközök állnak a hamisítók rendelkezésére így egyre jobb minőségű hamisítványokkal próbálkoznak. Szerencsére a kibocsátó jegybankok többnyire lépéselőnyben vannak és az előny megtartása érdekében folyamatosan fejlesztik a valódi bankjegyek hamisítás elleni védelmét. Ennek köszönhető, hogy a megfelelő biztonsági elemekkel ellátott bankjegyeknek nincsenek tökéletes hamisítványai.

Amikor lecserélték a bankjegysorozatot 1997-ben, felmerült-e, hogy az egyes címletek különböző méretűek legyenek? Miután gyakorivá vált a 2000 Ft-osok 20000 forintossá alakítása, felmerült-e ez a lehetőség?

Világviszonylatban a bankjegysorozatok egyes darabjai leggyakrabban eltérő méretű (címletenként növekvő) bankjegyekből állnak, de találkozhatunk a forinthez hasonlóan egyező méretű sorozatokkal is, hogy mást ne említsek pl. az amerikai dollár sorozat. Mindkettőnek van előnye és hátránya is.

Magyarországon a forint bankjegyek egyforma méretűek (154mm x 70 mm), ennek több praktikus oka van: logisztika, feldolgozás stb. Tekintettel egyrészt arra, hogy az említett módszer nem meghatározó a hamisításban –sőt visszaszorulóban van – illetve arra, hogy egy bármilyen –pl. méret miatti – változtatás milliárdos költséggel járna, nincs napirenden eltérő méretű bankjegyek bevezetése.

Terveznek-e nagyobb címletet vagy címletkivonást? Ha igen, mikor?

Nem.

Tervezik-e újabb biztonsági elem bevezetését?

A forintbankjegyek fejlesztése folyamatos háttérmunkát jelent, a fejlesztések eredményeinek alkalmazására szükség szerint kerülhet sor, de pillanatnyilag nem tervezzük új biztonsági elem bevezetését.

Meddig lehet fokozni a bankjegyen meg található biztonsági elemek számát? Nem lehet, hogy a kevesebb néha több?

Egy bankjegy nem feltétlenül a nagyszámú biztonsági elem miatt jó, vagy kevésbé hamisítható. Korábban a bankjegyek a mostaninál jóval kevesebb biztonsági elemet tartalmaztak, egy bankjegy készítése, megjelenése legtöbbször a tervező művészre volt bízva, azonban napjainkban egy bankjegy előállítása ennél már sokkal összetettebb. Az előállítás során mérnökök és grafikusok szoros együttműködése hozza létre a bankjegyek végső megjelenését és felépítését. A biztonságot és az esztétikumot szinkronba kell hozni.

Milyennek ítéli meg nemzetközi viszonylatban a hazai bankjegybiztonságot?

A forint bankjegyek nemzetközi viszonylatban jól védett bankjegyek, korszerű biztonsági elemeket tartalmaznak és a grafikai megjelenésük alapján is a legszebbek közé sorolhatjuk.

Ön szerint hatásos lenne-e, ha kisfilmekkel vagy prospektusokkal tájékoztatnák az embereket, ezzel is elkerülve az esetleges pénzhamisítást?

Az MNB az utóbbi időben több csatornán keresztül próbálja eljuttatni üzenetét a lakossághoz illetve a kereskedelmi szektorhoz.

Hamis bankjegyekkel kapcsolatban nemrég került fel egy kisfilm az MNB honlapjára:

http://www.mnb.hu/Bankjegy_es_erme/UV-AC (lap alján található)

A kisfilm célja, hogy felhívja a lakosság figyelmét a bankjegyek vizsgálatára és a hamis bankjegyek által okozott veszélyre és károokra.

A kereskedelmi szférának folyamatosan biztosítunk tájékoztató anyagokat, szórólapokat, amelyek a honlapunkról minden érdeklődő számára letölthetők:

http://www.mnb.hu/Root/MNB/Bankjegy_es_erme/hamisitas-megelozes-true (Kapcsolódó dokumentumok részénél)

Ezen túlmenően folyamatosan járjuk az országot, kérésre ingyenes bankjegyismereti oktatásokat tartunk.

A kiskereskedelmi szféra támogatására 2011-ben meghirdetett az MNB egy támogatási programot, amely keretében a feltételeknek eleget tevő kereskedők cégek UV-A/C lámpákat vásárolhatnak.

http://www.mnb.hu/Root/MNB/Bankjegy_es_erme/UV-AC/informaciok-uv-ac-keszlek-vasarlokna

Egyetért-e azzal a véleménnyel, hogy az embereket jobb lenne tudatlanságban tartani, hiszen, ha jobban ismerik a bankjegyeket, jobban tudják hamisítani őket?

Ezzel nem értek egyet ugyanis abból kell kiindulni, hogy több a becsületes ember, mint a hamisító ezért nem baj, sőt fontos, hogy ismerjük a bankjegyeinket, a rajtuk található biztonsági elemeket, a biztonsági elemek ellenőrzésének lehetőségeit, mert közös érdekünk a hamis bankjegyek kiszűrése a forgalomból. Ha valaki hamis bankjegyet fogad el, akkor az abból adódó kárt nekik kell viselni, senki sem térít hamis bankjegyekért!

Az oktatásaink során valóban nagyon figyelünk arra, hogy ne hamisítási tippeket adjunk a hallgatóságnak, hanem csak segítő információkkal lássuk el a pénztárosokat.

Előfordulhat, hogy hibás pénz kerül a forgalomba?

Nem zárható ugyan ki, de ritkán fordul elő, tekintettel arra, hogy a kész bankjegyeket világszínvonalú gépekkel ellenőrzik a gyártás végén. Ha mégis valaki ilyen darabbal találkozik, akkor azt kérjük, hogy mindenképpen juttassa el az MNB-be és természetesen térítésmentesen hibátlan fizetőeszközre cseréljük neki.

3. számú melléklet – Mélyinterjú a Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatal munkatársával

Mióta foglalkozik bankjegyhamisítási ügyekkel?

2002 tavasza óta, de a Pénzhamisítás Elleni nemzeti Központi Hivatalban 2008. június 1-je óta dolgozom.

A pénzhamisítás inkább a szervezett bűnözéshez tartozik, vagy egy ember „otthoni próbálkozása”?

Ez is, az is. Természetesen vannak a szervezett bűnözéshez kapcsolódó elemei, pl. a nagy mennyiségben, illetőleg a nyomdatechnikai úton történő előállítás mindig szervezettséget és konspirációt tételez fel. A Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ (SZBEKK) az 1999. évi LXXV. törvény, valamint a feladatkörére és működésére vonatkozó egyéb jogszabályok és belső normák alapján köteles fogadni, rendszerezni és elemezni az együttműködő szervektől érkezett adatokat, így a pénzhamisítás miatt indított felderítések és nyomozások adatait is. A feldolgozás és tárolás, valamint az elemzés során kiemelt kategóriaként kezelik a pénzhamisítás vonatkozásában keletkezett információkat. A fent hivatkozott törvényben előírt feladata továbbá, hogy a Központ a szervezett bűnözésben szerepet játszó bűnözői csoportok létrejöttének, esetleges megszűnésének, e csoportok egymáshoz való viszonyának figyelemmel kísérésével, és az így nyert adatok elemzésével nyújtson segítséget a büntetőeljárások eredményes befejezéséhez.

Mennyire gyakori, hogy azelőtt foglalnak le hamis pénzt, hogy azt forgalomba hoznák?

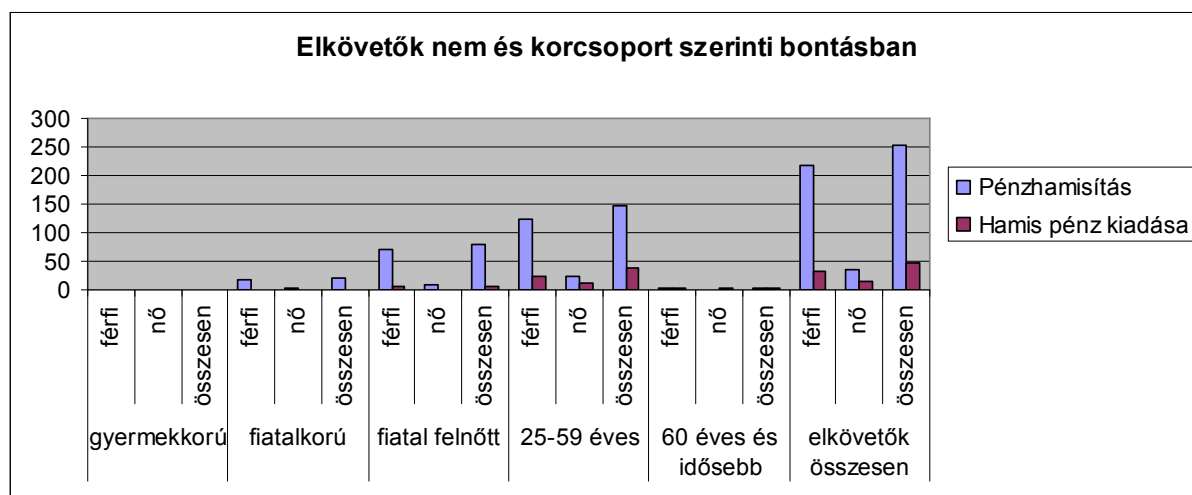
A tipikus, hogy már forgalomba hozatalt követően szűrik ki a hamisítványokat a forgalomból, de egy-egy jól szervezett rendőri akcióval volt már példa az ellenkező esetre is.

Egy-egy hamis bankjegy felbukkanásakor milyen gyakran tudják visszakövetni a pénz útját a hamisító(k)ig?

Sajnos elég ritkán. Ennek oka, hogy a pénzforgalomban ún. zsákos befizetési rendszer működik, azaz a pénzfeldolgozók összegyűjtik a kereskedelmi forgalomban összegyűjtött bevételeket, majd ezt pénzfeldolgozás során ellenőrzik. Tipikusan ilyenkor kerülnek elő a hamisítványok, azaz jóval a pénzforgalomba való belekerülés után, így nincs lehetőség ún. forrányomos üldözésre”, aminek az eredményeképpen felderíthetnénk az elkövetőt.

Mennyire gyakori az elkövetők között a fiatalok?

A hazai nyomozó hatóságok előtt 2010-ben 298 elkövető vált ismertté pénzhamisítás és hamis pénz kiadása bűncselekmények gyanúja miatt folytatott nyomozásokban. Az elkövetők közül többségében a 25-59 éves korosztály (összesen 184 fő) került a nyomozó hatóságok látókörébe, közülük is többségében férfiak (148 fő). Megjegyzendő, hogy hozzájuk képest viszonylag magas a fiatal felnőttek (a 18-25 éves korosztály, összesen 84 fő) és a fiatalkorúak aránya is (21 fő). Gyermekkorú elkövető mindösszesen egy vált ismertté.

Forrás: ENYÜBS

Mit gondol, mennyire vannak tisztában a fiatalok azzal, hogy a pénzhamisítás milyen súlyos bűncselekménynek számít?

Nincsenek tisztában. Az elkövetők alacsony életkora általában éppen azzal indokolható, hogy a fiatal felnőttek nem mérik fel kellően a cselekmény tárgyi súlyát, és a hamis bankjegyek modern számítástechnikai eszközökkel történő otthoni előállítását esetenként szórakozásnak vagy egyfajta kihívásnak tekintik.

Fontosnak tartja-e, hogy mindenki tisztában legyen azzal, hogy milyen biztonsági elemek találhatók egy bankjegyen?

Természetesen, a lakosság bankjegyismereti szintjének fejlesztése kiemelt feladat kell(enne) hogy legyen, így nem fordulhatna elő, hogy egy átlagember még azt sem tudja, milyen címeltű bankjegyek vannak forgalomban abban az országban, ahol életvitelszerűen él (ld. 54 000 Ft-os). Indokolt ez továbbá azért is, mert jóllehet egyre inkább ösztönzik a készpénzkímélő fizetési formákat, ez valahogy a magyar köztudatban nem igazán vert gyökeret és még nagyon alacsony a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök használatának az aránya.

Fontosnak tartja-e, hogy már az iskolákban bankjegyismeretet oktassanak?

Igen, a fenti szempontok miatt, és emlékezetem szerint az MNB egyébként díjmentesen vállal oktatást.

4. számú melléklet – Mélyinterjú egy nyugalmazott rendőr alezredessel

Hogyan szerez tudomást a rendőrség pénzhamisításról?

A pénzhamisítás a pénznek, mint fizetőeszköznek való megjelenésével egyidős. A pénz kibocsátására jogosult állam minden időben küzdött a pénzhamisítók ellen.

Magyarországon, mint általános bűnüldöző szervnek a rendőrség hatáskörébe tartozik a pénzhamisítás felderítése, megakadályozása.

A rendőrség az alábbi esetekben információhoz:

- bejelentés alapján.

Leggyakoribb bejelentők a boltok, egyéb kereskedelmi egységek, valamint pénzügyintézetek pénztárosai. Ők naponta nagymennyiségű készpénzzel kerülnek kapcsolatba, így legnagyobb esélye nekik van arra, hogy hamisgyanús pénzzel találkozzanak.

- saját észlelés alapján

A saját észlelés előzménye a rendőrség információszerző tevékenysége, mely bírói engedélyhez kötött vagy bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtő tevékenységet takar.

Mi történik a bejelentést követően?

A bejelentés általában arról szól, hogy magánszemély hamisgyanús pénzzel szándékozott fizetni. Bár a belső hatásköri szabályozás értelmében a Megyei Rendőr-főkapitányságok, illetve a Nemzeti Nyomozó Iroda Osztályai vannak kijelölve a pénzhamisítással kapcsolatos eljárások lefolytatására legtöbb esetben a Városi Rendőrkapitányságok vagy rendőrőrsök beosztottjai jelennek meg a bejelentés helyszínén.

Ez mennyire befolyásolja az eljárás további menetét?

A bejelentés helyszínén foganatosított elsődleges rendőri intézkedés gyorsasága, szakszerűsége nagy mértékben meghatározza az eljárás további menetét.

A büntetőeljárásról szóló törvény ugyanis egyértelműen meghatározza, hogy milyen körülmények között, milyen eljárás keretében biztosított tárgyi eszköz tekinthető bizonyítéknak. Legdurvább hiba az, amikor az intézkedő rendőr nem lefoglalja, hanem „csak” átveszi a hamisgyanús pénzt. Ez leggyakrabban papírpénz, amelynek lefoglalása, egyedi azonosításra alkalmas módon történő leírása nélkülözhetetlen. A rendőrség intézkedő tagjai sajnos nem rendelkeznek ismeretekkel a különböző címletű pénzek egyedi azonosító jeleiről. Elengedhetetlen továbbá a helyszínen a hamisgyanús pénzzel fizetni szándékozó elsődleges részletes kikérdezése.

Mire kell kiterjednie a helyszíni kikérdezésnek?

Legfontosabb, amennyiben lehetséges annak megállapítása, hogy a hamisgyanús pénz hogyan, mikor, milyen körülmények között került a birtokába. Általában elfogadják azt a közlést, hogy már nem emlékezik arra, hogy került hozzá az a fizetőeszköz, amellyel fizetni szándékozott.

Érdekes lehet például idős embertől, amikor olyan információ hangzik el, hogy az unokája kérte meg pénzének felváltására a boltba indulása előtt. A kikérdezett személy természetesen védi unokáját, de érdemes további információkat beszerezni az unokáról, az ő iskolai végzettségéről, hobbijáról, szokásairól. Amennyiben a kikérdezett személy érdemi adatokkal tud szolgálni, hogy hogyan jutott a hamisgyanús fizetőeszközhöz tovább kell végezni az adatgyűjtést.

A helyszíni tevékenység után milyen intézkedéseket fogantatosít a továbbiakban a rendőrség?

Annak megállapítására, hogy a lefoglalt hamisgyanús fizetőeszköz valóban hamis-e igazságügyi szakértőt rendel ki. A szakvélemény elkészültéig tovább folytatja az adatok beszerzését arra vonatkozóan, hogy a fizetőeszköz hogyan került annak a személynek a birtokábaakitől lefoglalásra került. Egyedi - egy-egy hamisgyanús pénz - esetben sajnos kevés az esély arra, hogy a készítő és forgalomba hozó személye megállapítást nyerjen.

Több esetben híradásokban közzétették, hogy egy-egy jól körülhatárolható területen belül több hamis pénz is forgalomba került. Ilyen esetekben milyen intézkedéseket tesz a rendőrség?

Amint már a beszélgetés elején elmondtam a rendőrségnek lehetősége van információszerző tevékenység végzésére, mely bírói engedélyhez kötött vagy bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtő tevékenységet takar. Ezekben az esetekben már több információ áll rendelkezésre, melyek értékelése során olyan következtetések vonhatók le, amelyek bizonyos elkövetői csoportra utalhatnak.

Azokban az esetekben, ha bíró engedélyezi:

- a rendőrség lakást, telephelyet titokban átkutathat,
- lakásban és telephelyen történeteket technikai eszközökkel megfigyelheti és rögzítheti,
- leveleket és egyéb postai küldeményeket felbonthatnak, azok tartalmát megismerhetik, technikai eszközökkel rögzíthetik,
- közcélú telefonvezetéken vagy azt helyettesítő hírközlési szolgáltatás útján továbbított közlések tartalmát megismerhetik, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik.
- Az interneten vagy más számítástechnikai úton történő levelezés során keletkezett adatokat és információkat megismerhetik és felhasználhatják.

Nem szükséges bírói engedély ahhoz, hogy informátort, vagy más a rendőrséggel együttműködő személy tevékenységét vegyék igénybe.

Mi történik akkor, ha már elegendő információ áll rendelkezésre az elkövetőkkel kapcsolatosan?

A fentiek szerint beszerzett információk alapján amennyiben a megalapozott gyanú fennáll az eljáró hatóság már nyílt a büntetőeljárás törvényben meghatározott intézkedéseket fogantatosíthat.

Melyek ezek az intézkedések és mi a végrehajtásuk célja?

Házkutatás, motozás, lefoglalás, elfogás, előállítás, kihallgatás. Az intézkedések célja a tárgyi és személyi bizonyítékok beszerzése a pénzhamisítás bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban.

A házkutatás – mely kényszerintézkedés, az eljárás alá vont személy köteles eltérni – során fel kell kutatni és le kell foglalni mindazon tárgyi és okirati bizonyítási eszközöket, melyek a pénzhamisítás bűncselekmény elkövetését bizonyítják. Így le kell foglalni a másolókészülékeket, számítástechnikai rendszereket vagy ilyen rendszer útján rögzített adatokat tartalmazó adathordozókat, pénz előállítására alkalmas papírokat, festékeket.

Ezen bizonyítékok alapozzák meg az elkövetők felelősségre vonását.

Hogyan próbálnak túladni a hamis bankjegyeken a hamisítók?

Minden esetben olyan kis üzleteket választanak vásárlásra, ahol tudják, hogy még a legegyszerűbb papírpénz ellenőrző készülék sincs. Pl. trafik - cigarettát vesznek, újságárusstand. Kedvelt módszer volt egyidőben pincérnek fizetni hamis pénzzel, mert

fizetéskor a pincér beletette a brifkóba, a vendég pedig fizetés után azonnal távozott. Olyan vendéglőt választottak ahol nem ismerték Őket.

Különböző karneválok, kirakodóvásárok is ilyen helyek, ahol egyébként nagy a vásárlók tömege. Ha a pénztáros nem tartja be azt a szabályt, hogy amíg a visszajáró pénzt és a számlát nem adta át addig nem teszi be a pénzosztályozóba a hamisgyanús papírpénzt, akkor még van lehetősége, hogy még egyszeri érintéssel érzékelje a hamisítást.

5. számú melléklet – Laikus kérdőív

Tisztelt Hölgyem/ Uram!

Faller Katalin és Kiss Veronika vagyunk. A kérdőívet a Tudományos Diákköri Konferenciára készülő dolgozatunkhoz készítettük, melynek kitöltésével segíti kutatásunkat. A kérdőív anonim.

Segítségét előre is köszönjük!

- 1.) Hogy ítéli meg Ön, mennyire ismeri a bankjegyek biztonsági elemeit? (1- Egyáltalán nem; 5- Ismerek minden biztonsági elemet)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

- 2.) Mennyire biztos abban, hogy felismerné, ha hamis bankjeggyel találkozna? (1- Egyáltalán nem; 5- Biztos felismerném)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

- 3.) Honnan származnak az ismeretei a bankjegyek biztonsági elemeiről? Több választ is megjelölhet!

Iskolából ☐

TV-ből ☐

Internetről ☐

MNB kiadványból ☐

Egyéb:

- 4.) Mennyire fél attól, hogy bankjegyhamisítás áldozatává válik? (1- Egyáltalán nem félek tőle; 5- Nagyon félek tőle)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

- 5.) Esett-e már áldozatául bankjegyhamisításnak? (Azokra az eset(ek)re gondolunk, amikor szakértők állapították meg, hogy a bankjegy valóban hamis.)

Igen ☐ Nem ☐

- 6.) Tudja, hogy mit kell tennie, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozik?

Tudom ☐ Nem tudom ☐

- 7.) Mit tenne Ön, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozna?

.....
.....

- 8.) Mennyire tartja elterjedtnak a bankjegyhamisítást Magyarországon? (1- Nincs Magyarországon hamisítás; 5- Nagyon gyakori)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

9.) Fontosnak tartja-e, hogy mindenki tisztában legyen azzal, hogy milyen biztonsági elemek találhatóak egy bankjegyen? (1- Semmi szükség rá, 5- Nagyon fontosnak tartom)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

10.) Fontosnak tartja-e, hogy már az iskolában bankjegyismeretet tanítsanak? (1- Semmi szükség rá, 5- Nagyon fontosnak tartom)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

11.) Neme: Nő ☐ Férfi ☐

12.) Életkora: 0 – 18 év ☐
19 – 25 év ☐
26 – 40 év ☐
41 – 60 év ☐
60 év felett ☐

13.) Iskolai végzettség:

8 általános ☐
Szakmunkás képző ☐
Érettségi ☐
Technikum ☐
Főiskola, egyetem ☐

14.) Lakhely (település):.....

15.) Milyen típusú oktatási intézményben tanul? (Ezt a kérdést csak abban az esetben töltsd ki, ha tanulói/hallgatói jogviszonnyal rendelkezik!)

Általános iskola ☐
Közgazdasági szakközépiskola/főiskola/egyetem ☐
Egyéb szakközépiskola/gimnázium/főiskola/egyetem ☐

6. számú melléklet – Pénztáros kérdőív

Tisztelt Hölgym/ Uram!

Faller Katalin és Kiss Veronika vagyunk. A kérdőívet a Tudományos Diákköri Konferenciára készülő dolgozatunkhoz készítettük, melynek kitöltésével segíti kutatásunkat. A kérdőív anonim.

Segítségét előre is köszönjük!

- 1.) Hogy ítéli meg Ön, mennyire ismeri a bankjegyek biztonsági elemeit? (1- Egyáltalán nem; 5- Ismerek minden biztonsági elemet)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

- 2.) Mennyire biztos abban, hogy felismerné, ha hamis bankjeggyel találkozna? (1- Egyáltalán nem; 5- Biztos felismerném)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

- 3.) Honnan származnak az ismeretei a bankjegyek biztonsági elemeiről? Több választ is megjelölhet!

Iskolából ☐

TV-ből ☐

Internetről ☐

MNB kiadványból ☐

Szakmai továbbképzés ☐

Egyéb:

- 4.) Mennyire tartja elképzelhetőnek, hogy talál hamisgyanús bankjegyet munkája során? (1- Minimális az esélye, 5- Nagyon valószínűnek tartom)

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

- 5.) Talált-e már munkája során hamis bankjegyet, amelyről szakértők megállapították, hogy valóban nem valódi?

Igen ☐

Nem ☐

- 6.) Tudja, hogy mit kell tennie, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozik?

Tudom ☐

Nem tudom ☐

- 7.) Mit tenne Ön, ha hamisgyanús bankjeggyel találkozna?

.....
.....

- 8.) Bűncselekménynek tartja-e, ha hamisgyanús bankjegyet a forgalomba hagy?
 Igen ☐ Nem ☐
- 9.) Mennyire tartja elterjedtnek a bankjegyhamisítást Magyarországon? (1- Nincs Magyarországon hamisítás; 5- Nagyon gyakori)
 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐
- 10.) A bankjegyek vizsgálatára milyen UV-lámpa áll rendelkezésre a munkahelyén?
 Nincs UV-lámpa ☐
 UV-A lámpa van ☐
 UV-A/C lámpa van ☐
- 11.) Amennyiben van UV-lámpa, milyen gyakran ellenőrzi vele a bankjegyeket?
 Soha ☐
 Egy-két alkalommal ☐
 Az esetek felében ☐
 Sokszor ☐
 Mindig ellenőrzöm ☐
- 12.) Ha nincs UV-lámpa, hogyan győződik meg a bankjegyek valódiságáról?

- 13.) Fontosnak tartja-e, hogy mindenki tisztában legyen azzal, hogy milyen biztonsági elemek találhatók egy bankjegyen? (1- Semmi szükség rá, 5- Nagyon fontosnak tartom)
 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐
- 14.) Fontosnak tartja-e, hogy már az iskolában bankjegyismeretet tanítsanak? (1- Semmi szükség rá, 5- Nagyon fontosnak tartom)
 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐
- 15.) Neme: Nő ☐ Férfi ☐
- 16.) Életkora: 0 – 18 év ☐
 19 – 25 év ☐
 26 – 40 év ☐
 41 – 60 év ☐
 60 év felett ☐
- 17.) Lakhely (település):

- 18.) Munkahelye: Bank ☐
Takarékszövetkezet ☐
Posta ☐
Hipermarket/szupermarket ☐
Kisbolt ☐
Egyéb, és pedig.....
- 19.) Foglalkozás:
(pl.: pénztáros, banki pénztáros, postai dolgozó, stb.)
- 20.) Munkahely helye (település):

7. számú melléklet: Társasjátékhoz tartozó kérdések

A kérdéskártyákon a következő kérdések szerepeltek (a helyes válaszokat aláhúzással jelöltük):

- *Mi Magyarország hivatalos pénzneme?*
 - forint
 - pengő
 - dollár
- *Mekkora címletű a legkisebb papírpénz?*
 - 200 forint
 - 500 forint
 - 1000 forint
- *Mekkora a legnagyobb címletű papírpénz?*
 - 10000 forint
 - 20000 forint
 - 50000 forint
- *Milyen színű az ezres?*
 - zöld
 - kék
 - piros
- *Milyen színű a kétezres?*
 - zöld
 - lila
 - barna
- *Milyen színű az ötezres?*
 - kék-piros
 - lila-zöld
 - sárga-barna
- *Melyik híres magyar személy képe szerepel az 1000 forintoson?*
 - Mátyás király
 - Kossuth Lajos
 - Petőfi Sándor
- *Melyik híres magyar személy képe szerepel a 10000 forintoson?*
 - Mátyás király
 - Szent István király
 - Árpád fejedelem
- *A törvény bünteti a bankjegyhamisítást?*
 - Igen, minden esetben
 - Igen, de csak ha több mint egy millió ft-ot hamisít valaki.
 - Nem
- *Meg vannak-e sorszámozva az egyes bankjegyek?*
 - igen, mindegyik
 - igen, de csak az ezres
 - nem, egyik sem

- *Szerinted mit kell csinálni, ha valaki hamis pénzt talál?*
 - rendőrségnek szólni
 - összetépni, eldobni
 - eltenni emlékébe
- Rá van-e írva számmal és betűvel is a bankjegyekre azok értéke?
 - igen, de csak számmal
 - igen, de csak betűvel
 - igen, mindkettővel

8. számú melléklet: Társasjáték

